

EKMEK(SİZLİK), ADALET(SİZLİK) ve İŞÇİ SINIFI*

Temel Demirer

*“Emek yaşayan
biçimlendirici ateştir.”¹*

Emek(çiler), tarih boyunca en büyük haksızlığa maruz kalan toplumsal kategoridir.

Bir anlığına kölelerin, yoksul köylülerin ve işçi sınıfının -tarihe kayıtlı- hâl-i pür melalini anımsamanız dahi, emek(çiler)in nasıl derin ve yaygın bir ekmek-(sizlik)/adalet(sizlik)le yüzyüze kaldığını kavramaya yeter de artar bile.

Bu kapsamda kölelikten, işçi sınıfının ücretli köleliğine emek(çiler) açısından çok şeyin değişmediğinin altını çizip, “Altissima quaeque flumina minimo sonu labuntur/ En derin nehirler, en az gürültüyle akarlar,” dedirten coğrafyamızdan yerküreye, sınıfının ekmek(sizlik)/ adalet(sizlik) gerçeğini kavramak için işçi sınıfının var olduğu tabloya göz atmak gerekir.

I. AYRIM: KAPİTALİZMİN -SÜRDÜRÜLEMEZLİK- KRİZİ

Erinç Yeldan’ın, “Kapitalizmin karanlık günleri,” olarak betimlediği kapitalizmin -sürdürülemezlik- krizi, emekçileri vuruyorken; karşımıza kaotik bir tablo dikiliyor.²

Kaos eğilimleri ortaya dün çıkmadılar. ‘The Financial Times’ dan Martin Wolf’un 7 ve 9 Ekim 2014’de yayımlanan, ‘Kredi Balonları Devrelerine Tutsak Olduk’ ve ‘Sıra Dışı Bir Depresyon Yönetimi’, başlıklı yazılarında “kaos” eğilimlerine dikkat çekmesi boşuna değildir.

* 21 Şubat 2015 tarihinde DİSK/GENEL-İŞ Diyarbakır Şubeleri Eğitim Programı’nda yapılan konuşma...

1 Karl Marx.

2 ‘Dünya Ekonomik Forumu’ (WEF) küresel risk raporu, giderek gerginleşen dünyaya işaret ediyor. Küresel risklerin en başında savaş ve iç çatışmalar yer alıyor... Daha önceki raporlarda alt sıralardaki bu riskin en tepeye yerleşmesi, 2015’ten başlayarak dünyanın giderek daha riskli bir gezegen olduğuna işaret ettiği listeyi sıralayalım: i) İç çatışmalar ve bölgesel etkileri de olabilecek savaşlar; ii) Sıra dışı hava olayları; iii) Devletlerin yönetiminde çökme; iv) Krizler ve devlet çöktürmeleri; v) İşsizlik; vi) Doğa felaketleri; vii) İklim değişimine uyum başarısızlıkları; viii) Su krizleri; ix) Veri hırsızlığı; x) siber saldırılar... (Şeref Oğuz, “2015’te En Büyük Risk Savaş”, Sabah, 16 Ocak 2015, s. 8).

Kolay mı? Küresel kriz 2007’de yoğunlaştı; 2008 Eylül’ünde Lehman Biraderler’in çöküşüyle “kriz” boyutlarına ulaştı; 2009’da dünya ekonomisi 1929 Buhranı’ndan bu yana ilk kez bir bütün olarak, topyekûn küçülme içine girdi; 2010 sonrasında beklenen “toparlanmanın” gecikmesiyle birlikte “büyük durgunluk” diye anılır oldu. Küresel işsizler ordusu 200 milyonu aştı; gelirler arasındaki uçurum derinleşti.

McKinsey Enstitüsü tarafından yayımlanan veriler dünya ekonomisinde küresel krizde toplam borçlanmanın 57 trilyon dolar olduğunu, bu rakamın ise dünya milli gelirler toplamına eşit olduğunu vurguluyor. Dünya toplam borçları 199 trilyon dolara ulaşmış durumda; bu rakam dünya toplam milli gelirinin yüzde 286’sı. Oysa küresel kriz öncesinde, dünya borçlar toplamı, milli gelirler toplamının yüzde 269’ı düzeyinde idi. Tüm dünyada dış borçlar, milli gelir üretiminden daha hızlı artmakta. Aşağıdaki tablo borçlanıcılar ayırımında dünya borç dinamiklerini özetliyor.³

	2000	2007	2014
HANE HALKLARI	19 trilyon dolar	33 trilyon dolar	40 trilyon dolar
ŞİRKETLER	26 trilyon dolar	38 trilyon dolar	56 trilyon dolar
DEVLETLER	22 trilyon dolar	33 trilyon dolar	58 trilyon dolar
FİNANSAL KESİM	20 trilyon dolar	37 trilyon dolar	trilyon dolar

2000’den başlayarak 2014’e değin hane halklarının borçları 21 trilyon, finans dışı şirketlerin 30 trilyon, devletlerin 38 trilyon, finansal şirketlerin (bankalar) 25 trilyon dolar artmış durumda.

McKinsey Enstitüsü’nün verileri, milli gelire oran olarak dünyanın en borçlu ekonomisinin Japonya olduğunu (yüzde 400), bunu İrlanda (yüzde 390), Singapur (yüzde 382) ve Portekiz’in (yüzde 358) izlemekte olduğunu gösteriyorken; Türkiye’nin de borç oranının yüzde 100’ü aşan ülkeler liginde olduğunu belirtmeden geçmeyelim!⁴

Ayrıca ‘Dünya Bankası’nın raporu, “Büyük Durgunluğun”, mali krizin 10. yıldönümünde hâlâ devam ediyor olacağını öngörüyor; Ergin Yıldızoğlu’nun dikkat çektiği, “Finansal kriz tehlikesi” ve başını Yunanistan’da Aleksis Çipras’ın çektiği AB’nin Güney’indeki isyanı da mevcut tabloya eklenmeli.⁵

3 Kaynak: McKinsey Global Institute, Debt and (not much) deleveraging, 2015.

4 Erineç Yeldan, “Dünya Ekonomisi Borç İçinde”, Cumhuriyet, 11 Şubat 2015, s. 13.

5 Avrupa Birliği İstatistik Kurumu (Eurostat) verilerine göre, 2008 ekonomik krizi ve 2009 yılında Yunanistan’da baş gösteren bütçe açıklarından sonra başlayan Avro krizi hâlen kıta genelini etkilemeye devam ediyor. Eurostat’ın verilerine göre, 18 üyeli Avro Bölgesi’nde işsizlik yüzde 11.5 iken, AB genelinde işsizlik oranı yüzde 10 (“AB’de En Çok İşsiz Akdeniz Ülkelerinde”, Evrensel, 1 Aralık 2014, s. 11).

YUNANİSTAN GERÇEĞİ⁶

11 milyon nüfuslu bir ülke Yunanistan...
Çalışma çağındaki nüfusun yüzde 28'i işsiz...
Çalışma çağındaki gençlerin yüzde 50'si işsiz...
5 yılda 1 milyon kişi işini yitirdi. Bu orduya her gün bin kişi ekleniyor...
5 yılda işsizlerin sayısı yüzde 190.5 arttı...
5 yılda iflaslar yüzde 272.7 arttı. Esnafın üçte biri kepenk indirdi...
Halkının yüzde 33'ü, bir başka deyişle 3 milyon 800 bin kişi yoksulluk sınırının altında yaşam sürüyor...
Çalışanların ücretleri 5 yılda yüzde 40 düştü...
Emeklilerin aylıkları 5 yılda yüzde 45 kırıldı...
Ailelerin gelirleri 5 yılda yüzde 35 azaldı...
En az 500 bin kişi sıfır gelire hayatta kalmaya çalışıyor...
Sadece başkentte 20 bin kişi sokakta yatıp kalkıyor...
En az 500 bin kişi yardım kuruluşlarının günde bir öğün dağıttığı çorba ile karnını doyuruyor...
En az 500 bin kişi işsizlikten-yoksulluktan kaçmak için yurtdışına göç etti...
5 yılda eğitime ayrılan bütçe yüzde 30 azaldı. Teknik eğitim veren okulların, yani meslek liselerinin ve yüksek okullarının neredeyse tümü kapatıldı, üniversitelerde 1750 akademisyen sokağa bırakıldı...
5 yılda sağlığa ayrılan kaynaklar yüzde 10 daraltıldı. 10 bin yatak iptal edildi. Yüzlerce doktorun, hastabakıcının işine son verildi...
5 yılda 3.5 milyon kişi sağlık sigortasının dışına itildi. Ne doktor, ne tedavi, ne ilaç...
5 yılda halkın temel ihtiyaç maddeleri tüketimi yüzde 25 azaldı. Yani insanlar boğazlarından kısıt...
2009'da yüzde 93 olan kamu borcunun gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı 5 yıl sonra yüzde 177'ye fırladı!

Kaldı ki 'Forbes'in 2015'e ilişkin öngörülerinde dikkat çektiği kaos eğiliminin verileri de bu yöndedir:

i) Rusya'daki resesyon sancılı olacak. Putin'in kurtuluş stratejileri ülkenin kaderini belirleyecek...

ii) Yunanistan'ın Euro Bölgesi'nden çıkıp çıkmayacağı tartışılacak. İspanya, Portekiz ve İngiltere'deki seçimler önemli...

iii) Fransa ve İtalya ekonomileri kırılganlıklarını sürdürecektir...

iv) ABD büyüyor ama işçi ücretleri Amerikalılar'ı mutsuz ediyor...

6 Erdal Şafak, "Kâbusa Yolculuk", Sabah, 21 Ocak 2015, s. 5.

v) Hindistan 2015'te de büyümeye devam edecek. Bunun özellikle iç talepten kaynaklanması bekleniyor...

vi) Emtia fiyatlarındaki artışla büyüyen Avustralya ve Kanada'nın balonu sönecek...

vii) Japonya saplandığı resesyondan çıkış yolları arayacak...

viii) Çin'deki büyüme iç faktörlere bağlı olarak düşüyor. Hükümetin bu süreci nasıl yöneteceği merak konusu. Ülke 2014'ün 3'üncü çeyreğinde yüzde 7.3'lük büyümeyle 5 yılın en düşük seviyesinde...

ix) Latin Amerika'yı Brezilya ve Meksika da kurtaramayacak. Yavaşlayan Çin ve düşen emtia fiyatlarının yetmeyeceği ortada...

Şeref Oğuz'un, "Kurallı serbest piyasa ekonomisi"(?!)" zırvasına sarılıp, "Temel sorun şu: Ekonomi politikte serbest piyasa, çözdüğünden daha fazla sorun çıkarabiliyor ve 'kontrol' kaçınılmaz olabiliyor,"⁷ diye saçmaladığı güzergâhta kapitalizmin yapısal krizi devam ediyor. Bu krizi yöneten, sorunları öteleyen ekonomik-kültürel model 2008'de tükendiğinden bu yana bir "uzun durgunluk + deflasyon", diğer bir deyişle bir depresyon var.

Bu depresyonun etkileri tüm ekonomik bölgeleri, ülkeleri aynı şiddette, biçimde etkilemiyor. Bu nedenle, uluslararası güçler dengesi değişmeye, ABD hegemonyası gerilemeye, büyük güçlerin düzen getirme, sorun çözme kapasitesi zayıflamaya devam ediyor. Bu gelişmeler "jeo-ekonomik" (eski ismiyle piyasalar, kaynaklar üzerinde emperyalist) rekabeti hızlandırırken, bölgesel savaşlar, savaşlara açılma olasılığı yüksek istikrarsızlıklar sıklaşıyor.

Liberal demokrasi de meşruiyetini hızla kaybediyor. Düzen partileri yelpazesinin (sunduğu siyasi seçeneklerin) merkezindeki partilerin zayıflaması hızlanırken yelpazenin sağ ve sol ucundaki akımları canlanıyor. Bu sırada kitlelerin siyasi tercihlerini, taleplerini sokaklarda gösterme eğilimleri güçleniyor,⁸ 2015 yılına, özellikle ABD ve Avrupa ülkelerinde "Disiplin" in zayıflamakta olduğu bir süreçte giriyoruz. Bu trendin 2015 yılında ivme kazanacağını düşünüyorum. Gramsci'den, hegemonya, "tarihsel blok", entelijansiya (çeşitli işlevleriyle) gibi kavramları öğrendik. "Disiplin" kavramını da Foucault'dan: Kapitalizm ile "disiplin" bir madalyonun, birbirini tamamlayan, üreten iki yüzünü oluşturur, biri olmadan öbürü var olamaz.

"Eski rejime" karşı bir "tarihsel bloku" eşitlik, özgürlük, demokrasi sloganıyla kurabilen burjuva sınıfı hemen, alt sınıfların, siyasi olarak en düşük maliyetle denetlenmesi, ekonomik olarak en verimli biçimde üretime sokulması sorunuyla karşı karşıya kaldı. Topraktan, üretim araçlarından kopmuş nüfusun

7 Şeref Oğuz, "Kurallı Serbest Piyasa Ekonomisi", Sabah, 8 Ocak 2015, s. 9.

8 Ergin Yıldızoğlu, "Gök Kubbenin Altında...", Cumhuriyet, 9 Şubat 2015, s. 11.

servete saldırmasının engellenmesi; yeni üretim birimlerinin düzenlenmesi, denetlenmesi gereksinimleri, bilimsel gelişmelerle birleşerek bu sorunu çözecek unsurların toplamı olarak “Disiplin”i üretti.

Foucault bize, “Disiplinin” salt devlet politikasının bir ürünü değil, daha çok, ekonomik, hukuksal ve siyasi, bilimsel gelişmelerin sentezi, yalnızca yukarıdan aşağı uygulanan baskı değil aynı zamanda tabanda, mikro, hatta bireysel düzeyde çalışan bir “üretken güç” olduğunu da gösterdi.

Böylece, bir taraftan burjuva-demokratik toplum, alt sınıflara, görünüşte bir eşitlik, yöneticilerini belirleme gücü sunuyor, aynı anda “Disiplin” bu gücü alt sınıfların elinden alıyordu.

Bu “Disiplin”, hapisane, hastane, okul, fabrika, ordu gibi, birçok açıdan birbirine benzeyen kurumlarda, mekânla ve araçlarla, uygun bir söylemin birleşmesiyle stabilize oldu. Bu stabilizasyon, sermayenin “Fordist” birikim rejimi döneminin kitlesel üretim, kitlesel işçi, kitlesel tüketim, kitlesel eğlence (sinema, televizyon-kültür endüstrisi), sağlığı, eğitimi, hatta ulaşımı doğrudan düzenleyen, bazen üretim faaliyetini de üstlenen “Refah Devleti” ile, gelişmiş kapitalist ülkelerde 1950-1970 arasında gelişmesinin zirvesine ulaştı. Fordist rejim, 1970’lerde yapısal bir krize girince, sermayenin yeni gereksinimleri karşısında “Disiplin”in, hem söylemi, hem kurumları, hem de yarattığı öznellikler çürümeye başladılar. Neo-liberalizmin, Fordist rejimin sınırlamalarından kurtularak tüm kaynakları sermayeye yönlendirme çabaları, Fordist rejimi tasfiye ederken, “Disiplin”in kurumlarındaki çürümeyi hızlandırdı. Sağlık, eğitim, hapisane, savunma kurumlarının, her ülkede içinde olduğu krize bakarak bu süreci kolaylıkla görebiliriz.

“Disiplin”in çürümesi, alt sınıfların siyasi yönetiminin, üretime sokulmalarının maliyetinin hızla artması, giderek zorlaşması “Disiplin Toplumu”nun istikrarını kaybetmesi anlamına geliyor. “Disiplin”in kurumları çürür, devletler sermayenin krizin yükünü halkın üzerine yıkarken, alt sınıfların en eğitilmiş ve vasıflı kesimleri biçimselliğin farkına vararak, yaşadıkları özgürlük eşitlik pratiklerini gerçek anlamda talep etmeye, kitleler (çokluk) politikaya geri dönmeye başladı.⁹

Söz konusu tablada Immanuel Wallerstein’in ifadesiyle, “Dünya-sistemi, nüfusunun büyük bir çoğunluğuna rahatsızlık veren, ciddi sorunlar içinde bulunmaktadır. Uzmanlar ve politikacılar, yılanı sarılacak durumdalar. Alışageldiğimiz ölçülerdeki, genellikle geçici olan anlık her küçük iyileşmeyi, bire bin katarak gösteriyorlar...

Benim görüşüme göre, dünya ekonomisinin ve nüfusunun büyük bir çoğunluğunun refah seviyesini ölçmedeki tek kriter istihdam oranlarıdır. Görebildiğim

9 Ergin Yıldızoğlu, “2015 Yılında ‘Disiplin’...”, Cumhuriyet, 31 Aralık 2014, s. 4.

kadarıyla, dünya bütününe bakıldığında işsizlik oldukça uzun bir süre, anormal derecede yüksek oranlarda seyretmiştir. Ayrıca 30-40 senelik zamanda işsizlik oranı sürekli bir artış (tersi olmadan) hâlinededir. Öngörebileceğimiz en iyimser tablo, işsizlik oranının bulunduğu seviyede kalması olacaktır. Trendin tersine dönmesi pek öngörülüyor. Kuşkusuz işsizlik oranını ülkelere göre incelersek, oranların farklılık gösterdiği ve oynamalar olduğunu gözlemleyebiliriz. Fakat dünya çapında baktığımızda işsizlik oranının devamlı arttığına şahit oluyoruz.

Gerçek olan, sert dalgalanmalar geçiren bir dünya düzenini altında yaşıyor olmamız ve bunun çok acı verici olduğudur. Yaşanan çalkantıların tek ölçüsü istihdam oranları değildir. Vahim tablonun sadece en çabuk öne çıkan kaynağını değerlendirmeye alıyorlar. Belli başlı para birimlerindeki kur farkları da her gelirden insanı olumsuz etkileyen tablonun açık bir göstergesidir. Şu anda, dolar diğer birçok para biriminin karşısında hızlıca değer kazanmaktadır. Değeri artan para birimi, ithalatı ucuz, enflasyonu düşük hâle getirir. Ama bildiğimiz gibi, ihracatçılar üzerinde olumsuz etki yapar ve uzun dönemli deflasyon riskini de beraberinde getirir...

Dünya-sistemi kendi kendini imha edicidir. Bu dünya sistemi karmaşıklık bilimcilerinin bifurkasyon diye adlandırdığı şeydedir. Bunun manası mevcut sistemin varlığını sürdürmeyecek olması ve asıl meselenin, bu sistemin yerini neyin dolduracağıdır. Nasıl bir yeni sistemin ortaya çıkacağını bilmezken, mevcut seçenekler arasındaki seçimde tesirimiz olabilir. Bunu başarabilmek için mevcut sistemi reforme etme hedefli ve 'idrak yollarımızı' tıkayan uğraşlar ardında siyaset yapmamalı ve kaotik durumun gerçekçi bir analizinden işe başlamalıyız."¹⁰

1.1) "YENİ(LENEN) DÜNYA DÜZEN(SİZLİĞİ)"

"Kaotik durumun gerçekçi bir analizinden işe başlamak" için yapılması gereken emperyalist-kapitalist küreselleşmenin "yeni(lenen) dünya düzen(sizliğ) i"nin ("YDD") çözümlenmesi "olmazsa olmaz"dır.

"YDD" öylesine lanetli bir vahşettir ki, 12 yaşındaki Glyzelle Palomar adlı küçük kızın, "Birçok çocuk ailesince terk ediliyor. Pek çoğu kurban oluyor ve uyuşturucu bağımlılığı, fuhuş gibi kötü şeylere maruz kalıyorlar. Tanrı buna neden izin veriyor," haykırışına yol açarken;¹¹ Apple'ın verilerine göre, şirket 2014'ün son 3 ayında saat başı 8 milyon dolar kâr elde etmekte¹² ve dünyada 350 milyondan fazla hepatit B virüsü taşıyıcısı bulunurken, her yıl 1 milyon kişi hepatit nedeniyle ölmektedir.¹³

10 Immanuel Wallerstein, "Kaos Ortasında Yaşamak Acı Verici", 27 Ocak 2015... <http://www.sendika.org/2015/01/kaos-ortasinda-yasamak-aci-verici-immanuel-wallerstein/>

11 "Manila'da 6 Milyon Kişi Papa'yı Karşıladi", Hürriyet, 19 Ocak 2015, s. 22.

12 BBC Türkçe, 28 Ocak 2015.

13 "Hepatitten Her Yıl 1 Milyon Kişiyi Ölüyor", Evrensel, 20 Ocak 2015, s. 16.

Bu kadar da değil! UNICEF, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde her 5 çocuktan 1'inin insani yardımdan yoksun olduğunu açıklarken; "50 yıl sonra 10 milyar insandan yaklaşık 8 milyarı açlıktan ölebilir. Bu bir bilim kurgu filmi değil. Bilimsel verilere göre, insanlık yakın gelecekte böylesine büyük bir felaketle karşı karşıya. Temel gıdalar yetmeyeceği için açlıktan yığınsal ölümler alıp başını gidecek," saptamasını dillendirmektedir Mehmet Çoban...

1.1.1) "YDD" PATENTLİ EŞİTSİZLİK

Bu tabloda 'Paris Ekonomi Üniversitesi/ Ecole Économique de Paris' Öğretim Üyesi Prof. Thomas Piketty, 'XXI. Yüzyıl'da Kapital' başlıklı yapıtında 300 yılda zenginlerle yoksullar arasındaki gelir uçurumunu, ülkeler bazında karşılaştırmalı olarak rakamlarla ortaya koyduğu çalışmasında, "Zenginler zenginleşti, işçi sınıfı yoksullaştı," sonucuna ulaştı.

Piketty'nin ortaya koyduğu en çarpıcı sonuçlardan birisi şu: "300 yılda yıllık ekonomi büyüme, enflasyon oranı çıkarıldığında, ortalama yüzde 1.5 oldu. Buna karşın servet yüzde 4-5 arttı. Böylece zenginler servetlerini ortalamanın üzerinde arttırdı. Serveti olanlar bunu çocuklarına miras bıraktı, böylece gelir adaletsizliği nesilden nesile sürdürüldü."

Piketty, gelirler arasındaki uçurumun 300 yıldır büyüyerek bugüne geldiğini anlatırken pek çok ülkedeki durumu kanıt olarak gösteriyor. Örneğin 1978'de ABD'de bir işçi yılda ortalama 48 bin 78 dolar kazanırken, en zengin yüzde birlik kesimin ortalama yıllık geliri 390 bin dolar imiş. Bugün ise ABD'de bir işçinin yıllık ortalama geliri 33 bin dolar iken, en fazla kazanan zenginlerin yıllık ortalama geliri 1.1 milyon dolar. Çelişki bu denli çarpıcı...

Ve gelinen aşamada en zengin 400 Amerikalının elinde bulundurduğu servetin toplamı 150 milyon yurttaşın elinde bulundurduğu miktara denk düşüyor.

Bir tarafta 400 kişi, diğer tarafta 150 milyon. "Fırsatlar ülkesi" ABD'de gelirler arası derin uçurum aslında günümüz kapitalizminin geldiği vahşet noktasını gösteriyor.

Örneğin ABD'de 2014 Ekim'inde en zengin 47 kişinin serveti, ülkenin yoksul yarısıyla aynı miktarda iken, ABD'nin en zengin yüzde 0.1'i 1980'de servetin yüzde 2.2'sine sahipti. Bu miktar 30 yılda yaklaşık 5 kat artarak yüzde 10'a yükseldi...¹⁴

Bu elbette sadece ABD'ye özgü değil. Dünyanın diğer bölgelerinde ve ülkelerinde de zenginlerle işçiler arasındaki gelir adaletsizliği sürekli büyüyor. 'Alman Ekonomi Enstitüsü'nün (DIW) bir araştırmaya göre, Almanya'da bir işçi ve hizmetlinin ortalama yıllık geliri 33 bin avro iken, zenginlerin ortalama yıllık

14 "Ekonomik Dengesizlik Büyüyor", Birgün, 4 Aralık 2014, s. 2.

geliri 820 bin avro.¹⁵

Böylesi dünyada günde 2 doların altında bir gelire yaşayan 1 milyar aç insan var...

Afrika ülkelerinde çocuklar okula gidebilmek için en az 6 kilometre yürüyor...

7 milyarlık dünyada 6 milyar insanın cep telefonu var ama 2.5 milyar insanın, insani düzeyde bir tualete erişimi yok.¹⁶

BM Kalkınma Programı'na göre, Tacikistan, Kırgızistan ve Ermenistan'da yaklaşık 6.7 milyon kişi aşırı yoksulluk koşullarında yaşıyor.¹⁷

Küresel ekonominin neo-liberal politikaları toplumda sınıflar arası farkı büyütüyor; 'Devlet Planlama Teşkilâtı'nın hazırlamış olduğu 'Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu' raporu verilerine göre, yoksulluk sınırını günde 1 dolar olarak aldığımızda Zambiya'da yoksulluk oranının yüzde 63.7 olduğu, Zambiya'dan sonra yüzde 36 ile Bangladeş'in geldiği belirtilmiştir.

Daha sonra ise yüzde 35.3'lük oranla Hindistan ve Endonezya sıralanmakta. Yoksulluk sınırını günde iki dolar olarak aldığımızda Zambiya'da yoksulluk yüzde 87.4 oranına yükselmiştir. Zambiya'dan sonra bu yaklaşıma göre yoksulluğun en şiddetli olduğu ülkeler Bangladeş, Hindistan ve Endonezya. Bu ülkelerde yaklaşık her on kişiden sekizi yoksul. Bu ülkeleri yüzde 73.6 ile Pakistan, yüzde 58.3 ile Kenya, yüzde 46.7 ile Çin ve yüzde 43.9 ile Mısır takip etmekte...¹⁸

Söz konusu tablodaki uçurumu yaratan şey, birileri üretim araçlarının özel mülkiyetine sahipken birilerinin mülksüz olmasıdır...

Kolay mı? Yüzde 1'lik kesimin varlığı 1 trilyon 899 milyar dolar, buna karşın nüfusun en altında bulunan yüzde 50'lik kesimin varlıkları 1 trilyon 843 milyar. Nüfusun yüzde 1'lik kesiminin varlıkları yüzde 50'nin sahip olduğu varlıkları çoktan geçti bile.

'Forbes'un zenginler listesiyle 'Credit Suisse'in Küresel Servet Raporu' verileri temel alınarak yapılan hesaplamalara göre, dünyanın en zengin 80 kişisi 3.5 milyar insanın sahip olduğu gelirin üzerinde bir gelire sahip. En zengin 80 kişi bir başka deyişle 3.5 milyar insana bedel.

'Oxfam'ın esas vurguladığı nokta ise, "gelir eşitsizliğindeki patlamanın" yoksulluğa karşı verilen savaşı olumsuz yönde etkilediği şeklinde. Zenginle yoksul arasındaki uçurum hızla büyüyor. Dört yılda en fakir yüzde 50'nin gelirleri

15 Yücel Özdemir, "XXI. Yüzyıl Kapitali, Das Kapital ve 1 Mayıs", Evrensel, 25 Nisan 2014, s. 11.

16 Bülent Falakaoğlu, "Bir Davos Masalı: Milyarderlerin 2 Dolarlık Vicdanı", Evrensel, 26 Ocak 2015, s. 5.

17 "Yoksulluk ve Eşitsizlik Artıyor", Cumhuriyet, 25 Ocak 2015, s. 11.

18 M. Utku Şentürk, "İnsanlığın Travması: Göç", Cumhuriyet, 9 Şubat 2015, s. 2.

700 milyar dolar azalmış. Hâl böyleyken, 18 trilyon dolarlık bir varlık vergi cenetlerinde vergilendirmeden muaf durumda.

Diğer yandan, bu yüzyılın insanlığın açlık, kıtlık ve artan bir gıda kriziyle mücadelesine sahne olacağını söylemek mümkün. Yedi milyar nüfusa sahip dünyada bir milyar insan açlıkla mücadele ederken, 1.5 milyar insan fazla beslenmekten kaynaklı hastalıkların pençesinde. 2050’de dokuz milyara ulaşacak dünya nüfusunun gıda ihtiyacını karşılamak için de gıda üretiminin artması gerekiyor.

İklim değişikliğinin ekstrem iklim olaylarını, açlığı, kıtlığı yaygınlaştırarak, gıdaya erişimi zorlaştırmasının yanı sıra çatışma riskini de artıracığı beklentisi var. IPCC raporuna göre, dünyanın pek çok yerinde tarımsal üretim yüzde 15’ten fazla düşecek, verimli tarım arazilerinin yüzde 25’i yok olacak, dünyanın gıda talebi her 10 yıllık dilimlerde yüzde 14 artacakken;¹⁹ yüzde 1’lik kesim dünyayı yiyor!

‘Oxfam’ın araştırmasına göre, dünyadaki en zengin yüzde 1’lik kesimin mal varlığı, birkaç yıl içinde geri kalanların toplam mal varlığına denk düşecek.

Merkezi İngiltere’de bulunan ‘Oxfam’ grubu tarafından yapılan araştırma, en zengin yüzde 1’lik dilime girenlerin, 2016’da küresel servetin yarısından fazlasına sahip olacağını ortaya çıkardı.

Dünyadaki en zengin yüzde 1’lik kesimin varlığı, 2009’da yüzde 44 iken, 2014’te yüzde 48’e yükseldi. ‘Oxfam’, 2016 yılında bu oranın yüzde 50’nin üstüne çıkabileceğine dikkat çekti...²⁰

Ancak, adaletsizlik bununla da bitmiyor; çünkü yüzde 99’un sahip olduğu gelirin neredeyse tamamı, bu grubun en üstteki yüzde 20’lik kesiminin elinde bulunuyor. Gelirin geriye kalan yalnızca yüzde 5.5’lik dilimini ise yüzde 80’lik büyük grup paylaşmak durumunda kalıyor...²¹

Verili tabloda “gelir eşitsizliğindeki patlamanın” yoksulluğa karşı verilen savaşı olumsuz yönde etkilediğini vurgulayan ‘Oxfam’ Genel Müdürü Winnie Byanyima, gelir eşitsizliğinin şaşırtıcı boyutlara ulaştığını belirtip, “Dünyadaki en zenginle diğerleri arasındaki uçurum hızlı bir şekilde büyüyor,” dedi.

Ayrıca küresel servetin, 14 yılda 2 kat artarak 263 trilyon dolara ulaştığı sanılıyorken;²² ‘Bloomberg’in yayımladığı ‘Milyarderler İndeksi’ne göre dünyanın en zengin 400 milyarderi 2014 yılında servetlerine 92 milyar dolar eklemişler. Servetine servet katma listesinin başında Ali Baba isimli e-ticaret şirketinin ana

19 Pelin Cengiz, “Yoksulluk da Artıyor Gelir Eşitsizliği de”, Taraf, 25 Ocak 2015... <http://www.taraf.com.tr/yazarlar/yoksulluk-da-artiyor-gelir-esitsizligi-de/>

20 Kanat Atkaya, “85 Büyüktür 3.5 Milyar”, Hürriyet, 20 Ocak 2015, s. 6.

21 Hüsnü Arkan, “Yazıyor... Ermenileri Yazıyor...”, Birgün, 23 Ocak 2015, s. 2.

22 “Yüzde 1’lik Kesim Dünyayı Yiyor”, Cumhuriyet, 20 Ocak 2015, s. 11.

ortağı Çinli işadamı Jack Ma geliyor. Ma 2014 yılında servetine 25.1 milyar dolar eklemiştir. Dikkati çeken diğer iki isim mali spekülâtör Buffet ve Facebook'un kurucusu Zuckerberg.

Çin'in en zengin 10 milyarderinin, bu 92 milyar dolarlık artışa katkısı yaklaşık 48 milyar dolar. Demek ki en zengin 400 milyarderin 2014 yılında servetlerine kattıkları servetin yarısını 10 Çin milyarderleri edinmiştir.²³

Bir şey daha: HSBC bankası, 'SwissLeaks' isminde yeni bir 'Wikileaks' vari bir sızıntıyla dünya gündemine oturdu. HSBC'nin İsviçre kolu, müşterilerinin paralarını gizlemelerine ve vergi kaçırmalarına yardımcı olmakla suçlanıyor. 1988 -2007 yılı arasında 188 ülkeden 120 milyar dolara yaklaşan 30 binden fazla hesabı kapsayan belgeler, 2008'de kurumdan ayrılan eski çalışan Herve Falciani'nin 'Le Monde' gazetesine yaptığı ihbar ile ortaya çıkarıldı.²⁴ Araştırmada sadece 9 Kasım 2006 ile 31 Mart 2007 tarihleri arasında Cenevre'deki HSBC bankasına ait 100 binden fazla müşteri ile 20 bin off-shore şirketine ait 180.6 milyar dolar aktarıldığı belirtildi.²⁵

23 Ergin Yıldızoğlu, "2014 Yılında Zengin, Yoksul, Ünlü", Cumhuriyet, 7 Ocak 2015, s. 6.

24 Belgelere göre banka, çok sayıda ünlü, yolsuzluğa bulaşmış siyasetçi, işadamı, Afrika'da çocukları kullanan ve havan topu satan savaş ağaları, diktatörler ve elmas kaçakçıları gibi bütün dünyada aranan suçlulara aracılık etti.

Ünlü futbolcu Diego Forlan, Formula 1'in efsane pilotu Michael Schumacher, Ürdün Kralı İkinci Abdullah, Suudi kraliyet ailesinden onlarca isim, ünlü model Elle Macpherson, Çin'de 1989'da Tiananmen Meydanı'nda yönetim karşıtı gösterilerin kanlı bir şekilde bastırılmasının sorumlularından, dönemin Başbakanı Li Pen'in kızı Li Şiaolin, İngiltere Kraliçesi İkinci Elizabeth'in kuzeni ve eşi listedeki isimler arasında.

Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad'ın kuzeni Mahluf'un da 18 hesapla bağlantısı saptanırken, bu hesapların da toplam değeri 27.5 milyon dolar olan 14 farklı hesapla bağlantısı görülüyor.

HSBC'de hesabı bulunanlardan biri de Gine Savunma Bakanlığı'nın denetimindeki Katex mayın şirketi. Katex 2003'te Liberya'daki çocuk askerlere silah sattığı Birleşmiş Milletler raporuyla açıklanmasına rağmen şirketin hesabındaki para sonraki üç yıl içinde 7.14 milyon dolara çıktı.

En dikkat çekici belgelerden biri de bankanın, hem Interpol'un en çok arananlar listesinde bulunan elmas kaçakçısı Mozes Victor König ve Kenneth Lee Akselrod, hem de Interpol'e bağlı Daha Güvenli Bir Dünya Vakfı Başkanı Elias Murr'a aracılık ettiğini gösteriyor ("3.5 Milyar Dolar İsviçre'de", Cumhuriyet, 10 Şubat 2015, s. 10).

25 Muammer Elveren, "Off Paraya Bak", Hürriyet, 10 Şubat 2015, s. 11.

HANGİ ÜLKELERDEN PARA YATIRILDI (milyon dolar)

ÜLKE	YATIRILAN PARA	ÜLKE	YATIRILAN PARA
İSVİÇRE	31.2	HOLLANDA	4.6
İNGİLTERE	21.7	ALMANYA	4.4
VENEZÜELLA	14.8	CAYMAN ADALARI	4.3
A.B.D	13.4	HİNDİSTAN	4.1
FRANSA	12.5	İNGİLİZ VİRGİN ADALARI	4
İSRAİL	10	KANADA	3.9
İTALYA	7.5	İRLANDA	3.5
BAHAMALAR	7	MISIR	3.5
BREZİLYA	7	ARJANTİN	3.5
BELÇİKA	6.3	BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ	3.5
SUUDİ ARABİSTAN	5.8	TÜRKİYE	3.5
LÜBNAN	4.8		

Söz konusu uçurumun, açlığın, talanın biricik sebebi zenginler (kapitalistler) iken, kurbanı da yoksullar (emekçiler) olmakta ve buna bir de emperyalist-kapitalist patentli militarist birikimin silahlanma ve savaş yıkımı eklenmektedir.

I.1.2) SİLAHLANMA VE SAVAŞ

Örneğin Dr. İdil Tunçer Kılavuz'un, "İkinci Dünya Savaşı sonrası devletlerarası savaşlardan dört kat fazla iç savaş olmuş, bu savaşlarda dört kat fazla insan ölmüştür,"²⁶ notunu düştüğü "YDD" de, savaş militarist birikim kanalıyla birikim ve kârdır.²⁷

26 İdil Tunçer Kılavuz, Power, Networks and Violent Conflict in Central Asia Comparison of Tajikistan and Uzbekistan, Routledge, 2014.

27 Dünyada milyonlarca çocuk, sadece savaşlara tanık olmuyor, bu savaşların doğrudan hedefi de oluyor. Binlercesi ise savaşçı olarak kullanılıyor, ölüm makinelerine dönüştürülüyor. Tanık oldukları ya da katılmaya zorlandıkları vahşet nedeniyle ruhsal ve fiziksel olarak ciddi yaralar alıyorlar.

Net bir rakam verilememekle birlikte dünya üzerinde yaklaşık 250-300 bin kadar çocuk askerden söz ediliyor. Birleşmiş Milletlere göre 19 ülkede çocuk askerler mevcut. Ancak resmi verilerin dışına çıkıldığında "çocuk asker" kullanan ülke sayısı çok daha fazla. Mali, Afganistan, Çad, Kolombiya, Fildişi Sahili, Filipinler, Hindistan, Lübnan, Libya, Myanmar, Pakistan, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Sudan, Suriye, Tayland, Liberya, El Salvador, Sierra Leone ve Yemen gibi ülkelerde; kız ve erkek çocuklar asker olarak kullanılıyor ancak çatışma içindeki Orta Afrika Cumhuriyeti ve Güney Sudan bu dramda ön sırada yer alıyor. Mali'de çocuklar bu grupları terkettikten sonra -ki bu çocukların geneli 13 yaşında- Mali

Bunu verilerle somutlarsak: Türkiye 1992-2013 arasında askeri harcamalara toplam 384 milyar dolar kaynak ayırdı ye dünya askeri harcamaları içerisinde yüzde 1.3'lik paya sahip. Türkiye'den daha az askeri harcama yapan ülkeler olarak; İsrail, İspanya, Hollanda, Tayvan ve Yunanistan sıralanıyor.

Hiç kuşkusuz dünya askeri harcamalarının en tepesinde ABD yer alıyor. ABD 1992-2013 yılları arasında toplam 12 trilyon dolara yakın (tam olarak 11.477 milyar dolar) kaynağı askeri harcamalara ayırırken, dünya askeri harcamaları içerisindeki payı yüzde 39 gibi yüksek bir oranda gerçekleşmiş durumda. ABD kapitalist dünyanın hegemonik gücü olarak, soğuk savaş boyunca varlığını sürdürebilmek ve askeri gücünü korumak için silah araştırmalarına ve üretimine büyük harcamalar yaparak “sosyalist blok” a karşı silah harcamalarının maliyetini neredeyse tek başına yüklenmişti.

Dünya 2013 yılı itibariyle askeri harcamalara 1.703 milyar dolar kaynak ayırırken, NATO'nun askeri harcamalara ayırdığı kaynak 928 milyar dolar. Türkiye GSYH'sının yüzde 2'si civarında bir kaynağı (örneğin 2013 yılı itibariyle yüzde 2.3'ünü, yani 18.7 milyar doları) askeri harcamalara ayırarak, esas olarak yüksek teknoloji içerikli savunma sanayi ürünlerinin alımında kullanıyor.

NATO, DÜNYA ASKERİ HARCAMA DEĞERLERİ VE TÜRKİYE (1992-2013) (2011 SABİT FİYATLARLA)

	NATO	TÜRKİYE/ NATO	DÜNYA	NATO/ DÜNYA	TÜRKİYE/ DÜNYA
YIL	Milyar dolar	yüzde	Milyar dolar	yüzde	yüzde
1992	803	1.8	1.199	67.0	1.2
1993	768	2.1	1.156	66.4	1.4
1994	732	2.1	1.126	65.0	1.4
1995	697	2.3	1.073	64.9	1.5
1996	675	2.6	1.053	64.1	1.7
1997	672	2.8	1.063	63.2	1.7
1998	665	2.9	1.052	63.2	1.8
1999	685	3.1	1.78	63.5	2.0
2000	701	3.0	1.119	62.7	1.9
2001	704	2.7	1.144	61.6	1.7
2002	762	2.7	1.213	62.8	1.7

güvenlik güçlerince yetişkinlerin bulunduğu cezaevlerine konuluyor ve işkence görüyorlar. “Beni tavana astılar. Elektrik vermekle ve ölümle tehdit ettiler. 15 dakika boyunca asılı kaldım.” diyor bu çocuklardan biri Uluslararası Af Örgütü yetkilisine (Hilal Ünlü, “İnsanlığın Yüzleşemediği Vahşet, 250 Bin Çocuk Asker”, Evrensel, 30 Aralık 2014, s. 10).

2003	826	2.2	1.286	64.2	1.4
2004	880	1.9	1.359	64.8	1.2
2005	905	1.7	1.417	63.9	1.1
2006	918	1.8	1.463	62.7	1.1
2007	938	1.7	1.520	61.7	1.0
2008	989	1.6	1.598	61.9	1.0
2009	1.051	1.6	1.705	61.6	1.0
2010	1.057	1.6	1.732	61.0	1.0
2011	1.036	1.7	1.739	59.6	1.0
2012	990	1.8	1.736	57.0	1.0
2013	928	2.0	1.702	54.6	1.1
Toplam	18.382	21	29.534	62.2	1.3

TÜRKİYE'NİN ASKERİ HARCAMALARI VE SAVUNMA YÜKÜ

YIL	ASKERİ HARCAMALAR (milyar dolar)	ASKERİ HARCAMALAR GSYH (yüzde)
1992	14.3	3.9
1993	15.8	3.9
1994	15.5	4.1
1995	15.9	3.9
1996	17.8	4.1
1997	18.6	4.1
1998	19.4	3.3
1999	21.5	4.0
2000	20.8	3.7
2001	19.0	3.7
2002	20.3	3.9
2003	18.3	3.4
2004	16.7	2.8
2005	15.8	2.5
2006	16.5	2.5
2007	15.9	2.3
2008	16.1	2.3
2009	17.3	2.6
2010	17.0	2.4
2011	17.2	2.2
2012	17.8	2.3
2013	18.7	2.3
Toplam	386	

**ASKERİ HARCAMALARDA ÖNE ÇIKAN İLK 20 ÜLKE:
1992-2013 TOPLAMI (MİLYAR DOLAR)**

ÜLKE	TOPLAM	PAY (yüzde)
ABD	11.477	38.9
ÇİN	1.569	5.3
FRANSA	1.427	4.8
JAPONYA	1.295	4.4
İNGİLTERE	1.204	4.1
ALMANYA	1.113	3.8
RUSYA	1.076	3.6
İTALYA	860	2.9
SUUDİ ARABİSTAN	742	2.5
HİNDİSTAN	711	2.4
BREZİLYA	591	2.0
GÜNEY KORE	515	1.7
AVUSTURALYA	454	1.5
KANADA	398	1.3
TÜRKİYE	384	1.3
İSRAİL	337	1.1
İSPANYA	330	1.1
HOLLANDA	258	0.9
TAYVAN	239	0.8
YUNANİSTAN	188	0.6
DÜNYA TOPLAMI	29.534	100

Dünya askeri harcama değeri 1992 itibariyle 100 kabul edildiğinde, 2013 yılında yüzde 142'e yükselerek yüzde 42'lik bir artış gösteriyor.

**BÖLGESEL DÜZEYDE ASKERİ HARCAMALAR
(2011 YILI SABİT FİYATLARIYLA, MİLYAR DOLAR)**

BÖLGE	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	Yüzde
Afrika	17.9	15.1	19.6	24.4	33.8	37.8	39.4	42.7	138.5
Amerika	616.7	472.8	458.2	651.3	814.9	805.0	769.3	717.0	16.3
Asya ve Okyanusya	151.6	176.2	202.2	260.3	355.8	371.5	385.9	399.7	163.7
Avrupa	668.2	348.9	358.0	382.6	411.1	404.9	410.5	407.3	-39.0
Ortadoğu	80.1	59.8	80.8	97.8	116.3	120.2	131.1	135.0	68.5
Dünya	1534.4	1072.8	1118.8	1416.5	1731.8	1739.3	1736.3	1701.7	10.9

ABD'nin yüksek askeri harcamaları nedeniyle Amerika kıtasının diğer kıtalardan önemli ölçüde farklılaştığı, Amerikan kıtasının 1990 yılında 616.7 milyar dolar olan askeri harcama değerinin 2013 yılında 717 milyar dolara yükseldiği anlaşılıyor. Askeri harcama değerlerine göre Amerikan kıtasından sonra öne çıkan diğer temel bir kıtanın da Avrupa olduğu anlaşılıyor. 1990 yılında 668.2 milyar dolar olan Avrupa'nın askeri harcama tutarının izleyen yıllarda önemli ölçüde aşınarak 2013 yılında 407.3 milyar dolara kadar gerilediği anlaşılıyor. Başka bir ifadeyle, kıtalar arasında askeri harcama değeri azalan tek kıtanın Avrupa olduğu, diğer tüm kıtaların askeri harcama değerlerinde önemli artışların yaşandığı görülüyor.

Tüm kıtalar arasında askeri harcama değeri en çok artan kıtanın Asya ve Okyanusya kıtası olduğu, bu kıtanın 1990-2013 arasında askeri harcamasının yüzde 163.7 oranında artarak önemli ölçüde yükseldiği anlaşılıyor. Kıtalar arasında askeri harcama değeri artan diğer bir kıtanın da Afrika olduğu anlaşılıyor. Afrika kıtasının 1990 yılında 17.9 milyar dolar olan askeri harcama değerinin izleyen yıllarda önemli ölçüde artarak 2013 yılında 42.7 milyar dolara yükseldiği izleniyor. Kıtalar arasında askeri harcama değeri görece olarak artan diğer bir bölgenin de yüzde 68.5 artış oranı ile Ortadoğu kıtası olduğu gözleniyor. Ortadoğu'nun 1990 yılında 80.1 milyar dolar olan askeri harcama değerinin izleyen yıllarda hızla artarak 2013 yılında 135 milyar dolara kadar yükseldiği anlaşılıyor.

Askeri harcama payları incelendiğinde, Amerika kıtası yüzde 40'ların üzerinde askeri harcama payı ile ilk sırada yer alırken, bu kıtayı Avrupa ile Asya ve Okyanusya kıtalarının izledikleri görülüyor. Askeri harcama payına göre Ortadoğu yüzde 10'un altında bir paya sahip iken, Afrika kıtası en son sırada yer alıyor.

1990-2013 arasında Afrika kıtasının askeri harcama payı yüzde 1.2'den yüzde 2.5'e yükselirken, Asya ve Okyanusya kıtasının askeri harcama payında artışlar izleniyor: Buna göre 1990 yılında yüzde 9.9 olan söz konusu kıtanın askeri harcama payı izleyen yıllarda hızla artarak 2013 yılında yüzde 23.5 oranına yükseliyor.

Bölgesel düzeyde askeri harcama payı hızla düşen kıtaların başında Avrupa kıtası geliyor. Buna göre 1990 yılında yüzde 43.5 olan Avrupa kıtasının askeri harcama payı, 2013 yılına gelindiğinde yüzde 23.9'a düşerek önemli ölçüde azalıyor.

1992-2013 yılları arasında yapılan askeri harcama toplamından hareketle öne çıkan ilk 20 ülkenin yaptığı askeri harcama tutarını ve askeri harcama paylarında ABD'nin diğer ülkeler ile kıyaslanmayacak kadar yüksek düzeyde askeri harcama yaptığı görülüyor. Buna göre 1992-2013 yılları arasında ABD toplam olarak 11.277 milyar dolar askeri harcama yaparken, ABD'yi Çin, Fransa, Japonya, İngiltere, Almanya ve Rusya'nın izlediği görülüyor.²⁸

28 Bayram Ali Eşiyok, "Dünya Askeri Harcamaları ve Türkiye", Cumhuriyet Bilim Teknoloji, No: 1445, 28 Kasım 2014, s. 8-9.

1.2) “YDD” VE İŞÇİLER

“YDD” vahşetinde işçilerin hâl-i pür melaline ya da neo-liberal saldırganlığın yarattığı yerkürenin işçi sınıfı açısından görünümünü Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Genel Müdürü Guy Ryder, “Küresel krizin başladığı 2008’den 2014’e 61 milyondan fazla iş birimi ortadan kalktı,”²⁹ diye özetlerken,³⁰ ILO’nun ‘2015 Dünya İstihdam Raporu’nda, “2014 yılını 201 milyon kişi işsiz olarak tamamladı. 2015 yılında dünyada 3 milyon kişi daha işsizler kervanına katılacak. 2019 yılına kadar ise işsiz sayısı 212 milyona yükselecek” ifadesi yer aldı. 2008’deki küresel ekonomik krizle “61 milyondan fazla işin ortadan kaybolduğunun” bildirildiği raporda, “Dünyada eşitsizlikle önümüzdeki 5 yıl boyunca işsizlik de artış gösterecek” uyarısında bulunuldu.

Gelir eşitsizliğinin artmaya devam edeceği uyarısında bulunulan raporda, dünyada en zengin yüzde 10’luk dilimde yer alanların, toplam gelirin yüzde 30 ila 40’ını kazandığı, en düşük gelire sahip yüzde 10’luk dilimdekilerin ise toplam gelirin yüzde 2 ila 7’sini kazandığı ifade edildi. Raporda, dünyada 15-24 yaş arası yaklaşık 74 milyon gencin 2014 yılında iş arayarak geçirdiği ve yetişkinlere göre gençler arasındaki işsizliğin 3 kat daha fazla olduğu belirtildi.³¹

Yine ILO’nun, ‘Dünyada İstihdam ve Sosyal Bakış-Eğilimler 2015’ (WESO) raporunda, gelir eşitsizliğinin en büyük nedeni olarak dünya genelinde düşmekte olan ücret payları gösterilirken, 2008 krizinden bu yana her 9 ülkeden 6’sında gelir eşitsizliği artmış. Genç işsizliğinin yüksek düzeyde ve hızla artacağına dikkat çekilirken, bundan kaynaklı ülkelerde ve bölgelerde toplumsal huzursuzlukların yaşanacağı açıklanıyor. Genç işsizliğini 2008 yılındaki başlangıcından bu yana yükseldiği ve kriz öncesi dönemle karşılaştırıldığında bugün yüzde 10 daha yüksek olduğu da ifade ediliyor.³²

Ayrıca ILO’nun ‘Emeğin Dünyası 2014 Raporu’nda, küresel işgücü piyasalarında dengesizlikler ve güvencesiz istihdam biçimlerinin derinleşerek yaygınlaşmakta olduğuna dikkat çekilirken; küresel ekonomide işsizler ordusuna 2013 yılında 4 milyon kişi daha katıldığı ve (açık) işsizlerin sayısının 199.8 milyona ulaştığı kaydediliyor. ILO verilerine göre, söz konusu rakam, küresel krizin başladığı 2008 tarihinden bu yana 30 milyon yeni işsiz anlamına geliyor.

Küresel durgunluk, genişleyen işsizler ordusunun yanına “güvencesiz istihdam” biçimlerinin de yaygınlaşmasına zemin sağlamakta. ILO, “güvencesiz”

29 “Geliyor İşsizlerin Ayak Sesleri”, Gündem, 22 Ocak 2015, s. 5.

30 Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 1929 yılından beri ilk kez sendikal hak ihlalleri nedeniyle incelemeye aldığı ülkelere açıkladığı kara listeyi 2012 yılında yayımlayamayacak. Nedeni ise işveren ve hükümetlerin grev yasaklarını tartışmaya açmak istememesi (Şebnem Turhan, “Patronlar ILO’da Greve Karşı Birleşti”, Radikal, 6 Haziran 2012, s. 22-23).

31 “Eşitsizlik ve İşsizlik Daha da Artacak!”, Birgün, 21 Ocak 2015, s. 5.

32 “2019’da 219 Milyon İşsiz!”, Evrensel, 21 Ocak 2015, s. 5.

istihdamı, “kendi hesabına çalışanlar” ve “ücretsiz aile işçisi” olarak tanımlıyor. 2013 yılında bu tanıma giren emekçilerin sayısının 1 milyar 45 milyon kişiye ulaşmış olduğu tahmin ediliyor. Bu rakam gelişmekte olan ülkelerde istihdam edilenlerin yarısından fazlasına; aralarında Türkiye’nin de bulunduğu yükselen piyasa ekonomilerinde ise üçte birine ulaşıyor.

ILO raporundan alıntıladığımız aşağıdaki tablo küresel istihdamın, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ne derece dengesiz ve enformalleşmeye dayalı olduğunu belgeliyor. Tablodan izlediğimiz üzere, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında istihdam biçimlerinde gözlenen uçurum, kapitalizmin küresel yeni-işbölümü altında çalışma atölyelerinin nasıl ucuz ve güvencesiz iş depolarına aktarılmakta olduğunun da altını çiziyor.

Düşük üretkenlik-güvencesiz istihdam ve enformalleşme tuzağına sıkışmış geniş emekçi kitleleri gerek kendilerinin, gerekse ailelerinin sağlık ve eğitim becerilerine gerekli katkıyı sağlamaktan mahrum olarak, bu sürecin küresel anlamda yeniden üretilmesine seyirci kalmaya itiliyorlar. Böylece, toplam işçi nüfusunun üçte birinin (toplam 457 milyon emekçi) günde 2 dolardan daha az bir gelir ile yoksulluk sınırının altında çalışmak zorunda kaldığını görüyoruz.³³

‘ILO’nun ‘Küresel Ücret Raporu’na göre gelişmekte olan ülkelerin emekçilerinin satın alma gücünde iyileşme yok. Süreç işçilerin yoksullukta eşitlendiğine işaret ediyor.³⁴

ILO’nun ‘Küresel Ücret Raporu 2014/2015’e göre 1999’dan bu yana emek gelirinin milli gelirdeki payı Rusya Federasyonu’nda arttı, Türkiye, Çin ve Meksika’da düştü. Türkiye’de çalışma çağındaki nüfusun yaklaşık yüzde 40’ını kayıt dışı sektörün oluşturduğuna dikkat çekildi.³⁵

Bunlara eklenmesi gereken bir de işçilerin hâli meselesi var.

Örneğin yılda dört milyon kadın ve erkek emekçi iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu yaşamını yitiriyor. Her gün 11 bin civarında emekçi ekmek kavgasında yenik düşüyor. ILO’nun verilerine göre 2013 yılında dünya genelinde 270 milyon iş kazası yaşanırken 160 milyon emekçi ise meslek hastalıklarıyla karşı karşıya kaldı.

‘Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) verilerine göre de her gün ortalama 500 insan savaş/ çatışma/ terör saldırısı nedeniyle yaşamını yitiriyor.

Kapitalizmin tezgâhlarında ise savaşlarda ölenlerden 20 kat daha fazla insan yaşamını yitiriyor.

ILO’ya göre, Avrupa ülkelerinde madencilik sektöründe ölümlü iş kazala-

33 Erinç Yeldan, “ILO: Güvencesiz Çalışma Yaygınlaştı”, Cumhuriyet, 29 Ekim 2014, s. 29.

34 Birkan Bulut, “Gelişen Ülkelerin Emekçileri Yoksullukta Eşitleniyor”, Evrensel, 13 Aralık 2014, s. 5.

35 “Emekçinin Geliri Düştü”, Cumhuriyet, 6 Aralık 2014, s. 10.

rı oranı ortalama 100 binde 20.15 olarak gerçekleşti. Avrupa ülkeleri içerisinde en yüksek oran 100 binde 43.67 ile Portekiz’de yaşanırken, İspanya’da 36.87, Slovakya’da 33.00, Letonya’da 32.17, Moldova’da 26.77, Bulgaristan’da 26.57, Hırvatistan’da 25.47 oldu. Bu oran İngiltere’de 9.23, Avusturya’da 15.43, İrlanda’da 2.43, İtalya’da 17.00, Fransa’da 15.20, Norveç’te 4.03 olarak gerçekleşti. Türkiye’de ise madencilik sektöründeki ölümlü iş kazaları 100 binde 92.47 ile Avrupa’nın 4 katı düzeyinde.³⁶

Evet ILO’nun hazırladığı raporlarda yıllardır (2008’den Nisan 2014’e) dünya genelinde 270 milyon iş kazası yaşandığı ve bunların 2.3 milyonun ölümlü sonuçlandığı bildiriliyor; her yıl 160 milyon emekçi de meslek hastalıklarıyla karşı karşıya kalıyor ve bunların 1.7 milyonu ölümlü sonuçlanıyor.

ILO raporlarındaki verilerin rahatlıkla, “aysbergin görünen ucu” olarak değerlendirilmek mümkün.

Yaklaşık her 15 saniyede bir işçi, iş kazası sonucu yaşamını yitiriyor, milyonlarca ömürlerinin sonuna kadar sakatlandığı veya hastalandığı için çalışamaz hâle geliyor. Ve yine milyonlarca çocuk öksüz/yetim kalıyor, gelecekleri kararıyor, her yıl yüz binlerce aile dağılıyor.³⁷

II. AYRIM: COĞRAFYAMIZDA EKONOMİ VE İŞÇİLER

“YDD” genelinden coğrafyamızda ekonomi ve işçiler özeline geçerek: ABD’li Nobel ödüllü ekonomist Joseph Eugene Stiglitz, Türkiye’nin kronikleşmiş cari açık, sıcak paraya bağımlılık, yüksek enflasyon ve yavaşlayan büyümenin yanı sıra pek çok siyasi zorlukla karşı karşıya olduğu vurgusuyla, “Cari açığınız konusunda inatla hep ‘istisna’ diyorlardı. Arjantin’e de böyle davranılıyordu. Yolun sonuna geldiniz,” derken;³⁸ ‘Dünya Ekonomi Politikçileri Birliği’ (WAPE) kurucularından, ABD’de ‘University of Massachusetts Amherst’ ve Çin’de ‘Şanghai Finans ve İktisat Üniversitesi’nde iktisat dersi veren Prof. David Kotz de ekliyor: “Göründüğü kadarıyla Türkiye ekonomisini zor günler bekleyebilir...”³⁹

Kolay mı? Türkiye, AKP’li 11 yılda sıcak paranın bağımlısı oldu. AKP 22 milyar dolarlık IMF borcunu ödemekle övünürken dışarıdan 243 milyar dolar borç aldı, dış borç 372 milyar dolara fırladı. Kredi kartı borçları 19 kat, tüketici kredileri 109 kat arttı.

36 Ahmet Kıvanç-Deniz Çiçek, “Soma’daki Maden Kazası Sonrası Dikkat Çeken Araştırma”, Haber Türk, 15 Mayıs 2014, s. 15.

37 Serdar Derventli, “Hergün Yaşanan Kapitalist Katliam!”, Evrensel, 18 Mayıs 2014, s. 8.

38 Pelin Ünker, “Stiglitz: Yolun Sonuna Geldiniz”, Cumhuriyet, 19 Ağustos 2014, s. 11.

39 “Türkiye Ekonomisini Zor Günler Bekleyebilir”, Birgün, 17 Nisan 2014, s. 2.

II.1) AKP'Lİ YILLAR

Faiz lobilerinden şikâyet eden AKP döneminde faize 367 milyar dolar ödendi. Bu, AKP öncesindeki 28 yılda yapılan ödemenin 1.5 katına denk geliyor.

AKP'NİN 11 YILLIK VERİLERİ⁴⁰

22 milyar dolar ödediler, 243 milyar dolar borçlandılar	Ülke sıcak para bağımlısı oldu. 22 milyar dolarlık IMF borcunu ödemekle övünen AKP, dışarıdan 243 milyar dolar borç aldı, dış borç 372 milyar dolara fırladı.
Faiz lobisi dediler, en yüksek faizi verdiler	Faiz lobilerinden şikâyet eden AKP Türkiye'yi dünyanın en yüksek faizini ödemeye mahkûm etti. AKP döneminde yapılan faiz ödemesi 367 milyar dolar. Bu, AKP öncesindeki 28 yılda yapılan faiz ödemesinin 1.5 katı.
Gelir 3.9 kat artarken krediler 109 kat arttı	Vatandaşın geliri 3.9 kat artarken kredi kartı borçları 19 kat, tüketici kredileri 109 kat arttı. Borç altında ezilen vatandaş "Biz olmazsak istikrar biter" diye korkutulurken istikrar bizzat AKP tarafından bitirildi.
Büyümede başarısız dönem	Hükümet 11 yılda 1 trilyon 697 milyar dolar para kullandı. Bu para AKP'den önceki 42 iktidarın kullandığı paranın iki katından fazla. Buna rağmen büyüme hem önceki yılların ortalamasının hem rakip ülkelerin altında kaldı.
Temel verilerde alarm	AKP döneminde cari açık 104 kat, dış ticaret açığı 2.8 kat, döviz açık pozisyonu 4.6 kat, kısa vadeli dış borç 8 kat arttı.
Türkiye'nin rezervleri yetersiz hâle geldi	Merkez Bankası rezervleri 4.6 kat arttı ama dış borç ve cari açık o kadar fazla arttı ki her 100 dolarlık kısa vadeli dış borç ve cari açık için Merkez Bankası kasasındaki para AKP öncesinde 166 dolar iken 11 yılın sonunda 67 dolara düştü.
Tarım ve sanayi çöktü	Türkiye dünya imalat sanayi liginden düştü, tarım çöktü. Çiftçi 6.5 İstanbul büyüklüğünde tarım alanını ekemez hâle geldi. Samanı bile dışarıdan ithal ettik.
İşsizlik patladı	1980-2002 döneminde ortalama yüzde 8.3 olan işsizlik, bu hükümet döneminde yüzde 10.8'e çıktı. Her beş gençten biri işsiz.
Vatandaş icra kapısında	AKP ile geçen yılların sonunda icra dosyası sayısı 21 milyona ulaştı; artış 2 kattan fazla. Protesto edilen senetlerin tutarı 7.5 milyar TL'yi buldu. Artış 9 kattan fazla.

40 "Nerede Bu Paralar?", Cumhuriyet, 17 Mart 2014, s. 13.

AKP dönemi dedik: 2003-2013 dönemi dünyada paranın bol olduğu, sahte mutluluk yaratan bir dönemdir...

Dünyada bollaşan para gelişmekte olan ülkelere ve tabii ki bize de geldi. Bu bol para (likidite), AKP döneminde ithalatın ve tüketimin artmasına sebep oldu...

Gelen paranın büyük bölümü yatırımlara, yüksek teknolojik ürünlerin üretimine, katma değer yaratacak alanlara gitmedi. Bu paralar verimsiz bir şekilde maalesef harcadı...

Bu bol para bizde dış ticaret açığına, dolayısıyla cari açığa yol açtı. Cari açığın GSYİH'ye (gayri safi yurtiçi hasıla) oranı yüzde 8 oldu. Bu önemli bir oran! Dış borç 2002'de 110 milyar dolar iken 2013'te 380 milyar dolara çıktı...

AKP ÖNCESİ 56 YIL VE 42 HÜKÜMET DÖNEMİNDE KULLANILAN PARA	
Alınan iç borç	95 milyar dolar
Alınan dış borç	130 milyar dolar
Özelleştirme geliri	8 milyar dolar
Toplanan vergi	542 milyar dolar
Toplam girdi	775 milyar dolar
AKP (2002-2012 DÖNEMİNDE) KULLANILAN PARA	
Alınan iç borç	134 milyar dolar
Alınan dış borç	207 milyar dolar
Özelleştirme geliri	38 milyar dolar
Toplanan vergi	1.100 milyar dolar
Toplam girdi	1.500 milyar dolar

56 yılda kullanılan para 775 milyar dolar, 10 yılda ise 1.5 trilyon dolar. Bu çok büyük bir fark. Bunda küresel ekonomideki paranın bollaşmasının elbette rolü var. Burada önemli olan kullanılan paranın tutarından ziyade kullanılma biçimiydi!

Aileler borçlandı bu paraları tüketimde harcadılar...

Özel sektör borçlandı bu paralarla genellikle tüketime yönelik yatırım yaptı...

Devlet ise borçlanarak yapılan ithalat, yatırım ve tüketim işlemlerinden vergi topladı...

Hane halkının borcu arttı: Hane halkı borcunun harcanabilir geliri içindeki nispi payı 2000'lerde yüzde 3 iken bugün yüzde 60'lara geldi...

Tüketicilerin bankalara olan borcu 2002'de 2.2 milyar TL iken 2012'de 201 milyar TL'ye arttı...

Tüketicilerin kredi kartı borçları ise 2002'de 4.3 milyar TL, 2012'de 72.2

milyar TL'dir...

Ailelerin 100 TL geliri içinde borç tutarı 2002'de 4.7 lira, 2012'de 48 lira olmuştur. Görüldüğü gibi tüketicilerin kredi borçları ciddi bir oranda artmış bulunmaktadır. Bu da aile masrafları için gelirlerin azaldığını ve tasarruf yapma olanaklarının ortadan kalktığını gösteriyor.⁴¹

AKP ÖNCESİ VE AKP DÖNEMİ EKONOMİK GÖSTERGELER

	AKP ÖNCESİ DÖNEMDE	AKP DÖNEMİNDE
Ortalama büyüme oranı (56 yıllık)	yüzde 5.1	yüzde 5
Birikimli cari açık (1950-2002)	44 milyar dolar	333 milyar dolar
Cari açık dünya sıralamasındaki yer	41. sıra	8. sıra
Dış ticaret açığı (1923-2002)	246.9 milyar dolar	587 milyar dolar
2002 imalat sanayisinin milli gelir içindeki payı	yüzde 18	yüzde 15.6 (2012)
1990 dünya imalat sanayi ligindeki sıra	13. sıra	yüzde 15.6 (2012)
2000'de dünya imalat sanayi ligindeki sıra	15. sıra	15'ten aşağı (2012)

Böylesi verilere ve Güngör Uras'ın, "Fiyat artışlarının, gelir artışının önüne geçtiği dönemlerde geliriyle hayatını sürdüren kesim fakirleşir. Enflasyon gelir dağılımını bozar. Üst gelir gruplarının servetlerinde artışa, alt gelir grubundakilerin yaşam şartlarının güçleşmesine yol açar. İşsizlik demek, insanların yaşamlarını sürdüreceği gelire sahip olamamaları demektir. İşsizliğin ve enflasyonun bir arada olması 'sefaleti' artırır,"⁴² diye tarif ettiği hâle karşın ekonomi nasıl mı sürdürülmektedir?

Öncelikle kaynağı belirsiz kara para,⁴³ suç ekonomisi ve müteahhitlikle!⁴⁴

41 Mustafa Pamukoğlu, "Bölünmüş Yollar ve Bölünmüş Millet", Cumhuriyet, 18 Mart 2014, s. 10.

42 Güngör Uras, "Enflasyon ve İşsizlik 'Sefalet Endeksi'ni Yükseltiyor", Milliyet, 4 Haziran 2014, s. 9.

43 BM'nin yolsuzlukla mücadele kampanyasına göre dünyada her yıl 1 trilyon dolar rüşvet veriliyor, yılda 2.5 trilyon doların aklandığı ifade ediliyor. Yolsuzluk, yoksulluğu artırırken büyümeyi de baltalıyor. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün hazırladığı küresel yolsuzluk sıralamasında Türkiye bir yılda 11 basamak birden yükselerek 64'üncü sıraya tırmandı ("1 Trilyon Dolar Rüşvet", Cumhuriyet, 10 Aralık 2014, s. 11).

'Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu', (GRECO) 2012'den bu yana "yolsuzlukla mücadele" konusunda somut yeni adım atmayan Türkiye'ye "kırmızı kart" gösterdi.

GRECO üyesi ülkelerin 8-12 Aralık 2014'teki 66. Genel Kurul toplantısında, Türkiye'nin, yolsuzlukla mücadele konusundaki tavsiyelere uymadığı "küresel ölçekte yetersiz" ifadeyle kayda geçirildiği Türkiye raporunda, "rüşvetle mücadele" konusunda Türk Ceza Yasası'nda yapılan değişiklik ise "yetersiz" bulundu (Duygu Güvenç, "Türkiye Yolsuzlukla Mücadelede Yetersiz", Cumhuriyet, 3 Ocak 2015, s. 5).

Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın, "Sanayiciler kolay para için inşaatçı oldu" sözleri şehirlerdeki 10 yıllık değişimin fotoğrafı olup; 2004'te başlayan inşaat hamlesiyle şehrin göbeğinde kalan fabrikalar AVM ve rezidansa dönüşürken;⁴⁵ 2013 yılında ülkede 1 milyon 144 bin konut satıldı. Bu rakam bir rekordur. 2012'de 701 bin, 2011 yılında 708 bin, 2010 yılında 607 bin konut satılmıştı. 700 bin satıştan 1.1 milyona tırmanan satış rekor değil ise neye rekor denilir?⁴⁶

Bir noktaya açıklık getirmekte yarar var. Bu konut satışlarının bir kısmı ipotekli açık anlatımı ile kredili satış, bir bölümü peşin satış. 2013'te 456 bin konut ipotekle satıldı. Demek ki satışların yüzde 40'ı kredili, yüzde 60'ı peşin para ile yapılıyor. 2012 yılında kredili satılan konut sayısı 270 bin iken, 2013'te kredili satılan konut yüzde 69 artarak 456 bine ulaştı.

İyi de kredili satışta bu 456 bin konutu alanlar nereden kredi buldular? Aca-ba bu konut satışlarının arkasında bankaların verdiği konut kredileri mi var?

Bankaların konut kredileri toplamı 2009'da 42 milyar TL iken, 2010'da 58.8 milyar TL, 2011'de 73.2 milyar TL, 2012 yılında 85.1 milyar TL, 2013'te 109.8 milyar TL oldu. Yıllık konut kredisi artışı 2011'de 14.4 milyar TL, 2012'de 11.9 milyar TL, 2013'te 24.7 milyar TL.

2013'te 456 bin konutun satışının bankaların konut kredisi toplamındaki bu artış ile finanse edilmesi imkânsız. Demek ki, satıcı kredileri veya alıcıların başka kaynaklardan borçlanmaları önem taşıyor.⁴⁷

Yani büyük bir konut krizi eşikte...

OECD, taahhütlerini yerine getirmeyen Türkiye'yi Kenya, Etiyopya gibi ülkelerin olduğu listeye aldı. En kötüler listesine bir adım kaldı. Türkiye, karapara ve terörün finansmanında sınıfta kaldı. OECD bünyesinde görev yapan 'Mali Eylem Görev Gücü' (FATF), uyardığı ve gerekli yasal düzenlemeleri yapması için 20 Haziran'a kadar süre verdiği Türkiye'yi 'kara-gri listeye' aldı. Listede Türkiye dışında Suriye, Etiyopya, Bolivya gibi ülkeler yer alıyor. Bu listeye giren ülkeler OECD'nin sıkı takibine alınıyor. Eğer gerekli düzenlemeler olmazsa 'kara listeye' alınıyor. Kara listede sadece Kuzey Kore ve İran bulunuyor (Hacer Boyacıoğlu, "Türkiye Karaparada Riskli Listede", Radikal, 29 Haziran 2011, s. 24).

44 TMMOB Makina Mühendisleri Odası Danışmanı iktisatçı-yazar Mustafa Sönmez tarafından hazırlanan 'Sanayide Enflasyon' konulu araştırma, nihayet 6 senede ekonominin sanayiden uzaklaşıp inşaat yöneldiğini ortaya koydu ("Enflasyon Raporundan Çıkan Netice: Ekonomi Sanayiden Uzaklaşıp İnşaat Yöneldi", Birgün, 17 Ocak 2015, s. 5).

45 Fehim Genç-Eylem Türk, "Fabrikalar Rezidans Oldu", Milliyet, 4 Eylül 2014, s. 7.

46 2013'te 2 bin 600 kişi gayrimenkul yatırımı için Türkiye'yi seçerken, bu sayı 2014'te 7 bin 600 kişiye ulaştı. Körfez ülkeleri 2013'te 1.1 milyon m2, 2014'te ise toplamda 2.8 milyon m2 yatırım yaptı... Körfez ülkeleri vatandaşları 2014'te Türkiye'de 2013'e göre yüzde 153 daha fazla yatırım yaparken, yatırım yapan kişi sayısı da yüzde 86 arttı. 2013'te Türkiye'de en fazla alanı Alman yatırımcılar alırken 2014'te Suudi Arabistanlı yatırımcılar Almanları solladı. 2013'te Türkiye'de 549 Suudi Arabistanlı yatırımcı Türkiye'den 641 bin 785 metrekare alan alırken bu oran 2014'te 1578 kişi ve bir milyon 509 bin 599 metrekare alana yükseldi (Şehriban Kırac, "Körfez Sermayesi Türkiye'de Evleniyor", Cumhuriyet, 13 Şubat 2015, s. 10).

47 Güngör Uras, "Konut Satışında 2013'te Rekor Var", Milliyet, 19 Şubat 2014, s. 19.

Bununla beraber Pelin Cengiz'in dikkat çektiği "Türkiye'nin suç ekonomisi" önemli bir sektördür.

Örneğin İstanbul 'Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın (İSM-MMO) hazırladığı 'Suç Ekonomisinin Türkiye Bilançosu' başlıklı araştırmasına göre, 2010 yılında 27 kalemden Türkiye'de yasadışı faaliyetlerde oluşan ciro en az 8 milyar TL.

Türkiye gerçekliğinin gözler önüne serildiği araştırmaya göre suç ekonomisini oluşturan; kriminal ve kaçakçılığa dayanan illegal sektörlerde, kaçak içki, fuhuş, uyuşturucu, hırsızlık, sahtecilik gibi birçok kalemden toplam yıllık net gelir de en az 3 milyar 250 milyon TL.⁴⁸

2003'ten bu yana uyuşturucudan elektronik eşyaya, akaryakıttan çaya kadar 4.52 milyar TL değerinde kaçak mal ele geçirilirken kaçakçılık 2 kat artış gösterdi

AKP iktidarında Türkiye'deki sınır kapılarından yurda sokulurken toplam 4 milyar 524 milyon 212 bin 638 TL değerinde kaçak mal ele geçirildi. 2003 yılında tespit edilen 332.9 milyon TL değerindeki kaçak mal girişi 2011 yılına gelindiğinde 618 milyon TL'ye çıktı. 2012'nin ilk 6 ayında ise 321.5 milyon TL tutarında kaçak mal ele geçirildi.⁴⁹

Verilere göre 2003 yılında 158 milyon 908 bin TL tutarında ele geçirilen kaçak ticari eşya tutarı 2011 yılına gelindiğinde 557 milyon 140 bin TL'ye çıktı. 2012 yılının ilk ayında da sınır kapılarında ele geçirilen kaçak malların değeri 321 milyon 547 bin TL olarak belirlendi.

2003 yılındaki kaçak malın 174 milyon TL tutarını uyuşturucu oluştururken 2011 yılında yakalanan kaçak malın 60.9 milyon TL tutarını uyuşturucu pay sahibi oldu. 2003 yılında tespit edilen kaçak malın yüzde 52.2'si uyuşturuculardan oluştu.⁵⁰

Türkiye'de uyuşturucu kullanımı ve bağımlılığı 2014'te yüzde 17 arttı. Emniyet'in raporuna göre bonzai kullanımında yüzde 38 artış oldu. En küçüğü 13 yaşında olmak üzere 648 kişi uyuşturucu nedeniyle öldü. En yüksek ölüm oranı ise yüzde 49.6 ile İstanbul'da...⁵¹

Ayrıca 'Bonzai ve Madde Bağımlılığı Çalışma Grubu'nun Emniyet Genel Müdürlüğü KOM Daire Başkanlığı'ndan edindiği bilgiler, Türkiye'nin 3 trilyon dolarlık uyuşturucu pazarında "hedef" ülke hâline geldiğini ortaya koydu.⁵²

48 "İnsan Kaçakçılığı, Fuhuş, Eroin, Gasp...", Gündem, 1 Ağustos 2011, s. 4.

49 Mahmut Lıcalı, "Kaçak Mal Cenneti Türkiye", Cumhuriyet, 2 Temmuz 2012, s. 3.

50 "Eşya Kaçakçılığında Patlama Yaşandı", Cumhuriyet, 2 Temmuz 2012, s. 3.

51 "En Küçüğü 13 Yaşında", Cumhuriyet, 28 Aralık 2014, s. 15.

52 Veriler Türkiye'nin uyuşturucu ticaretinde koridor ülke konumunda olduğunu ortaya koyuyor. Türkiye'de 2009-2011 yıllarında toplam 254 bin 311 kilogram eroin, kokain gibi uyuş-

Rapora göre, uyuşturucu kullanımında genel yaş ortalaması 26'ya inerken 1 yılda Türkiye'de 638 kişi uyuşturucu nedeniyle yaşamını yitirdi. Bonzai kullanan gençlerin yaşamını yitirmesiyle gündeme gelen uyuşturucu ve madde bağımlılığı sorununun çözümü konusunda kapsamlı bir araştırma yapmak üzere kurulan heyetin raporunda şu çarpıcı saptamalar yer aldı:

2014 yılında madde bağımlılığına bağlı ölüm sayısı “direkt” 230 ve “dolaylı” 408 olmak üzere toplam 638 kişi oldu...

10 ton eroin, 70 ton esrar ve 550 kilogram sentetik kannabinoit yakalandı. 1 kg. sentetik kimyasaldan 100 kg. uyuşturucu elde ediliyor...

Türkiye önceden transfer ülkeydi, şimdilerde hedef ülke hâline geldi. Uyuşturucunun dünya pazarının 3 trilyon dolar olduğu tahmin ediliyor...

Uyuşturucu madde kullanıcılarının yaş ortalamasının 26.33 olduğu belirlendi. Uyuşturucu kullananların yüzde 75.61 ile büyük çoğunluğu 18-29 yaş aralığındaki kişilerden oluşuyor...

2006 yılında sentetik uyuşturucu yakalanan il sayısı 26 iken bu rakam 2012'de 44 ile, 2014'te 70 ile yükseldi...

Raporda, “2013 yılı olay sayılarında, Türkiye'de ilk yakalandığı 2011 yılına göre yaklaşık 66 kat, şüpheli sayılarında 182 kat artış gerçekleşmiştir” denildi ve bu artışın uyuşturucunun yaygınlaştığının göstergesi olduğu vurgulandı...⁵³

Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu, 9 yılda alkol, esrar gibi nedenlerle hastanelere başvuran hasta sayısında rekor düzeyde artış olduğunu açıkladı. Buna göre 2004 yılında ayakta tedavi gören hasta sayısı 11 bin 239, yatarak tedavi görenlerin sayısı bin 517 iken, 2012'de ise ayaktan hasta sayısı 218 bin 515, yatan hasta sayısı ise 8 bin 783 oldu.⁵⁴

Bunlarla birlikte Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci'nin, kayıt dışılığın önlenmesi ve şeffaflık çalışmalarına değinirken, “Elbette ki, kayıt dışı ekonomi olmasın, şeffaflık olsun ama ben yeni bir ‘nereden buldun’ olayından da endişe ederim” dediği⁵⁵ Türkiye'de kaynağı belirsiz kara para transferine ilişkin işte birkaç veri:

2002 yılı sonunda 6.5 milyar dolar civarında seyreden Türkiye'deki sıcak para AKP döneminde 20 kat arttı...⁵⁶

turucu madde, 7 milyon 368 bin 823 adet ecstasy hap, 2 milyar 61 milyon 502 bin 945 kök kenevir ele geçirildi. Kök kenevirlerin tamamı Diyarbakır, Van, Şırnak ve Hakkâri'de ele geçirilirken uyuşturucu maddelerin ise yüzde 42.5'ini oluşturan 108 bin 146 kilogramı da bu kentlerde bulundu (Mahmut Lıcalı, “Üç Yılda 254 Ton Zehir Ele Geçirildi”, Cumhuriyet, 5 Nisan 2012, s. 3).

53 Fırat Kozok, “Uyuşturucu 1 Yılda 638 Can Aldı”, Cumhuriyet, 12 Ocak 2015, s. 6.

54 Uyuşturucu Kullanımı AKP Döneminde Arttı”, Evrensel, 30 Eylül 2014, s. 9.

55 Nuray Babacan, “... ‘Nereden Buldun’a Karşıyım!”, Hürriyet, 2 Mayıs 2014, s. 9.

56 “Türkiye Sıcak Para Cenneti”, Birgün, 13 Eylül 2012, s. 5.

Cari açık 2013 Ağustos’unda 2 milyar dolarla yılın en düşük seviyesine geriledi. Aynı yılın Temmuz’unda 4.8 milyar dolarlık kaynağı belirsiz para girişinin ardından ağustosta da 2.87 milyar dolar giriş oldu...⁵⁷

2013’ün Temmuz ve ağustos aylarında yaşanan girişin etkisiyle, ilk 8 ay itibarıyla kaynağı belirsiz para girişi 3 milyar 16 milyon dolar düzeyinde gerçekleşti...⁵⁸

Hâl tam da böyleyken ‘Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı’nın, Türkiye genelinde esnaf sayısının bir yılda 64 bin yani yüzde 3.4 azalarak 1 milyon 849 bine gerilediğine, 24 sektörde yaklaşık 179 bin istihdam azalışı yaşandığına, tarımdaki istihdam kaybı da 179 bin kişi olduğuna⁵⁹ dikkat çektiği yaşadığımız coğrafyada imalat sanayinin milli gelir içindeki payı 1998’den bu yana düzenli gerilemektedir. 1998’de imalat sanayi katma değeri, ulusal gelirin yüzde 24’ünü oluşturmaktaydı. Söz konusu oran 2002 ve 2003’te yüzde 17.5’e, 2013’ün üçüncü çeyreği itibarıyla da yüzde 15.5’e düşmüştür.

Bu göreceli gerilemeye koşut olarak, sanayi istihdamı da son derece cılız hareket etmektedir. 2008’den bu yana sanayi istihdamındaki artış sadece 354 bin kişidir. Bu rakam, söz konusu dönemde toplam istihdamda yaşanan 4 milyon 454 bin kişilik artışın sadece yüzde 8’idir. Öte yandan, hizmet sektörleri istihdam artışlarının yüzde 56’sını karşılamaktadır. Hizmetler içerisinde, toplam 1 milyon 454 bin kişilik istihdam ile kamu yönetimi, sağlık, savunma ve diğer hizmetlerden oluşan faaliyetler başı çekmektedir.

Üretim ve istihdamda yaşanmakta olan göreceli gerileme, sektörün üretkenlik kayıplarından da izlenmektedir. TÜİK verilerine göre sanayi sektöründeki işçi başına üretkenlik 2005’ten 2009’a yüzde 30’a varan bir artış göstermiş, daha sonrasında ise yerinde saymıştır.⁶⁰

Gelir dağılımının daha da bozucu bir hâl aldığına işaret eden Prof. Dr. Korut Boratav’a göre siyasi iktidar kronik problemlerin çevresinde dolaşıp durduğumuz Türkiye’de, emeği ile çalışan yahut emekli gelirleri ile ayakta durmaya çalışan kitlesinin geçim koşulları giderek zorlaşırken; bir talan/rant merkezi olan İMKB’de işlem gören hisselerin yüzde 64.1’ine yabancılar sahiptir. Yerlilerin payı sadece yüzde 35.9 oranındadır. Ayrıca getirisi en yüksek, en değerli hisse senetleri de yabancıların elindeyken; kamu bankasının hisse senetleri satılırken yabancılara yüzde 80 pay ayrılınca, yabancıların İMKB’deki ağırlığı daha da artıyor.⁶¹

57 “2 Ayda 7.7 Milyar Dolar ‘Gizemli Para’ Geldi”, Milliyet, 12 Ekim 2013, s. 9.

58 “3 Milyar Doların Kaynağı Belli Değil”, Cumhuriyet, 12 Ekim 2013, s. 11.

59 “64 Bin Kepen Kapandı”, Cumhuriyet, 20 Mayıs 2014, s. 11.

60 Erinç Yeldan, “3.9 Milyar Dolar Döviz Girişi”, Cumhuriyet, 19 Şubat 2014, s. 11.

61 Güngör Uras, “Halkbank’ı Yabancılar Kapatıştı”, Milliyet, 20 Kasım 2012, s. 9.

Bir şey daha: İsviçre'deki HSBC bankasına ait 120 milyar dolara yaklaşan 30 bin gizli hesabın bilgileri basına sızdı. Buna göre 1988-2007 arasında 3 bin 105 Türk'ün off-shore vasıtasıyla İsviçre'ye 3.5 milyar dolar yatırdığı ortaya çıktı.⁶² Yayımlanan belgeler, HSBC İsviçre şubesinde Türkiye bağlantılı 4 bin 584 banka hesabı bulunduğunu gösteriyor. Türklere ait hesapların en büyüğünde 263.7 milyon dolar var!⁶³

Yani Türkiye'nin orta gelir tuzağı içine sıkışıp kalmış bu “vasat” görünümünün ardında ise parçalanmış bir ekonomi deseni yatmaktadır. Bir yanda İstanbul, Kocaeli, Bursa, Eskişehir havzasına sıkışmış “yüksek” gelirli Türkiye; diğer yanda kıt sermayeli, geri teknoloji ve ulusal ve uluslararası tekellerin açık sömürüne terk edilmiş olan bağımlı “yoksul” Türkiye. “Zengin” Türkiye, sürekli olarak “yoksul” Türkiye'yi üretmekte; yoksul Türkiye ise ucuz işgücü, ucuz hammadde ve toprak rantları aracılığıyla zengin Türkiye'ye kaynak aktarmaya devam etmektedir.⁶⁴

II.1.1) BÜTÇE, DIŞ TİCARET, CARİ AÇIK, VERGİ

Bu da bütçe, dış ticaret, cari açık, vergi gibi konularda tüm netliğiyle karşımıza dikilmektedir!

Mesela... Bütçe 2014 yılının ilk 10 ayında 15 milyar TL açık verdi. 2013 yılın aynı döneminde açık 7 milyar TL idi. Artışın yüzde 95'i bulması, bütçe için alarm vericidir!⁶⁵

Mesela... 2015 yılı bütçesinde kendimizi kendimizden korumamız için tam 52 milyar TL ayrıldı.

Bu 52 milyar TL'nin dökümü şöyle: İçişleri Bakanlığı: 3 milyar 898 milyon TL...

Milli Savunma Bakanlığı: 22 milyar 764 milyon TL...

MİT: 1 milyar 108 milyon TL...

Emniyet Genel Müdürlüğü: 17 milyar 623 milyon TL...

Jandarma Genel Komutanlığı: 6 milyar 490 milyon TL...

Bütçenin yüzde 11'ine denk gelen bu iç güvenlik harcamalarına örtülü ödenek ve bütçeye yansıtılmayan Savunma Fonu harcamaları da dahil değil!⁶⁶

Mesela... Dış ticaret açığı 2013 Haziran'ında yüzde 18.9 artışla 8.57 milyar doları buldu; aynı yılın ilk altı ayında ise yüzde 17.4 artarak 50.61 milyar dolar

62 Muammer Elveren, “Off Paraya Bak”, Hürriyet, 10 Şubat 2015, s. 11.

63 “3.5 Milyar Dolar İsviçre'de”, Cumhuriyet, 10 Şubat 2015, s. 10.

64 Erinç Yeldan, “Orta Gelir Tuzağı Meselesi”, Cumhuriyet, 16 Nisan 2014, s. 11.

65 “Bütçe Açığı 15 Milyar TL”, Birgün, 2 Aralık 2014, s. 5.

66 Kanat Atkaya, “Bizi Bizden Korumak Yarabbi!”, Hürriyet, 5 Şubat 2015, s. 7.

seviyesinde gerçekleşti.⁶⁷

Türkiye'nin 2005-2014 yıllarını kapsayan 10 yılında dünya ile olan ticareti hızla artarken ithalatı ihracatından daha hızlı arttı ve 10 yılda dış ticaret açığı 721 milyar dolara ulaştı!⁶⁸

Mesela... Türkiye'nin 2014'ün Kasım ayı cari açığı beklentilerin üzerinde, 5.6 milyar dolar olarak gerçekleşti. Kasım ile birlikte 11 ayın cari açığı 38.7 milyar doları buldu!⁶⁹

Mesela... 2005 yılından 2010 yılı sonuna kadar AB ülkelerinden “Doğrudan Yatırım” için Türkiye'ye giren döviz 52 milyar dolar. Körfez ülkelerinden “Doğrudan Yatırım” için giren döviz 6 milyar dolar...

2005 yılından 2010 yılına kadar 6 yılda ülkeye “Doğrudan Yabancı Sermaye” olarak giren döviz toplam 72 milyar dolar.

- Bu giren paranın sadece 13.2 milyar doları imalat sanayinde üretime katkıda bulunacak yatırımlar için (fabrika yapmak için) geldi.

- 14.9 milyar doları gayrimenkul satın almak için geldi.

- 30.9 milyar doları banka veya finansal kurum satın almak için geldi.

- 4.1 milyar doları ticarethane, dükkân açmak için geldi.⁷⁰

Mesela... En önemlisi, Şükrü Kızılot'un “Ödenmiyor”⁷¹ notunu düştüğü vergiler!

TÜSİAD eski Başkanı Ümit Boyner'in, “Dolaylı vergiler kolay toplanan vergilerdir, ancak her vergi kaynağının bir sınırı vardır ve o sınıra yaklaşıyoruz,”⁷² diye betimlediği tabloda ‘Türk Büro-Sen’in ‘vergi’ araştırmasına göre, gıdadan telefona, otodan su, gaz ve elektriğe her alanda vatandaşın faturasını kabartan dolaylı vergiler, AKP döneminde yüzde 69’la AB ortalamasının 3 katına çıktı. Araştırmaya göre, devletin gelirlerinin yüzde 87’si vergilerden elde ediliyor!⁷³

Yakup Kepenek'in de işaret ettiği gibi, “Türkiye'nin vergi düzeni tümüyle sermaye yanlısıdır, adaletsizdir.” Örneğin 2013'te toplam vergi gelirleri 367.5 milyar liraydı. Bu toplamın yalnızca 78.7 milyar lirası, yüzde 21.4'ü, yani yaklaşık beşte biri gelir vergisinden, kalanı çok büyük bölümüyle varsıl yoksul ayırımı yapmayan dolaylı vergilerden oluşuyor.

67 “Dış Açık 50 Milyar Doları Aştı”, Cumhuriyet, 2 Ağustos 2013, s. 13.

68 “10 Yılda 721 Milyar Dolar Dış Ticaret Açığı”, Birgün, 13 Ocak 2015, s. 5.

69 “Cari Açıkta Kasım Patlaması”, Birgün, 14 Ocak 2015, s. 5.

70 Güngör Uras, “AB'den 52 Milyar Dolar, Körfez'den 6 Milyar Dolar Yatırım Geldi”, Milliyet, 8 Şubat 2012, s. 9.

71 Şükrü Kızılot, “Vergiler Ödenmiyor”, Hürriyet, 14 Ağustos 2014, s. 13.

72 “Dolaylı Verginin de Bir Sınırı Var, Artık Yeter!”, Cumhuriyet, 15 Ekim 2011, s. 11.

73 “Devlet Cüzdanımızda Yaşıyor”, Taraf, 6 Ağustos 2014, s. 4.

Asıl acı gerçek bundan sonra başlıyor; gelir vergisinin yüzde 67.1'ini ücretliler ödüyor. Bitmedi; 5.5 milyon asgari ücretli, gelir vergisinin yüzde 11.08'ini öderken, beyanname veren 4 milyon 39 bin gelir vergisi mükellefi de 5.6 milyar lira ile toplamın yalnızca yüzde 1.53'ü (yazıyla yüzde bir buçuk) kadar vergi ödüyor. Kamuoyunda bu yüzde 1.53'ün şampiyonları konuşuluyor; oysa asıl vergi şampiyonu Şükrü Kızılot'un da yazdığı gibi ücretlilerdir.⁷⁴

Türkiye yüksek gelir sahiplerinden vergi almadığı için bütçe açığını yüksek faizle borçlanarak kapatıyor; o kadar ki 2014 merkezi yönetim bütçesinden yılda 52 milyar lira faiz ödenecektir. Yıllardır yüksek faiz ödemeleri nedeniyle bütçeden başta eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik olmak üzere en temel kamu hizmetlerine yeterince ödenek ayrılamıyor.

Vergi adaletsizliğinin kaçınılmaz bir sonucu olarak Türkiye dolar milyarderi üretiyor, bu konuda rekorlar kırıyor.⁷⁵

Kolay mı? 2013 yılında Türk(ıye) ekonomisinde birçok meslek grubu asgari ücretli kadar kazanamamıştır! 2013 yılı vergi beyanlarına göre birçok meslek grubunun aylık ortalama geliri, çalıştırdıkları asgari ücretlilerin bile altında kalmış.

2013 yılında ödenen vergilerin faaliyet gruplarına göre dağılımı belli oldu.

Gelir vergisi mükelleflerinin çoğu asgari ücretli kadar kazanamamış. En az kazananlar, ayda 302 TL, günde 10 TL ile kürk imalatçıları. Onları lokantacılar izliyor.

Maliye Bakanlığı verilerine göre, Türkiye genelinde 105 bin 890 lokanta olduğu gözüküyor.

Lokantacıların durumu yürekler acısı...

Vergi ödedikten sonra, günde yaklaşık 10 TL kazanmışlar ve bu para ile evlerinin bütün giderlerini karşılamış, eş ve çocuklarına kıyafet almışlar ve çocuk okutmuşlar...

2013 yılında 1 milyon 813 bin gelir vergisi mükellefi tarafından beyan edilen kazançlara göz attığımızda; en çok kazanç bildirenlerin yıllık ortalama 273 bin TL ile noterlerdir. En az kazanç bildirenlerin ise, yıllık ortalama 4 bin 592 TL ile lokantalar olduğu, onları yıllık 4 bin 666 TL kazançla kürk imalatçılarının izlediği göze çarpıyor.

- 2013 yılında kuyumcular, ödedikleri gelir vergisi düştükten sonra, ortalama 10 bin TL yıllık, 842 TL'de aylık kazanç bildirmişler.

- Oteller ve moteller, vergi sonrası ortalama 13 bin 820 TL yıllık, aylık ola-

74 Şükrü Kızılot, "Gelir Vergisinde Ücretliler Yine Şampiyon", Hürriyet, 5 Mayıs 2014; Şükrü Kızılot, "4 Milyon Mükellef Vergilerin Yüzde 1.53'ünü Ödedi", Hürriyet, 7 Mayıs 2014.

75 Yakup Kepenek, "Sermayeciliğin Böylesi!", Cumhuriyet, 2 Haziran 2014, s. 11.

rak da 1.151 TL kazanç bildirmişler.

- Dış hekimleri, vergi sonrası yıllık 11 bin 109 TL, aylık 926 TL,

- İnşaat malzemesi satanlar, yıllık 7.129 TL, aylık 594 TL, kazanç bildirmişlerdir!⁷⁶

Alın size Türk(iye) adalet(sizliği)!

II.1.2) MİLİTARİST BİRİKİM İLE SİLAHLANMANIN TÜRKÇESİ

Buraya kadar değindiklerimize bir de militarist birikim ile silahlanmanın Türkçesi'ni eklemek gerekir!

Dünyada yaşanan ekonomik kriz nedeniyle ülkelerin savunma harcamalarında kısıtlamalara gittiği bir dönemde, Erdoğan'ın başkanlığında toplanan Savunma Sanayi İcra Komitesi'nin (SSİK) 700 milyon dolarlık alım yapılmasını kararlaştırdığı⁷⁷ koordinatlarda Koç Holding Yönetim Kurulu üyesi Ali Koç'un, Türkiye'nin, savunma ihtiyacının yüzde 50'sini içeriden temin etmeyi hedeflediğini hatırlatarak, "Biz de bu pastadan pay almamız,"⁷⁸ dediği militarist birikim Türk(iye) ekonomisi için çok önemlidir.⁷⁹

Çünkü 2013 yılı itibariyle Türkiye 4.4 milyar dolarlık savunma sanayi cirosu ile dünyada 16. sıraya oturdu. Savunma şirketleri kendilerine "Türkiye'nin 2016'da ilk 10'da yer alması" hedefini koyarken;⁸⁰ 'Savunma ve Havacılık Sanayi İhracatçıları' (SSI) Birliği Başkanı Latif Aral Aliş'e göre, savunma ve havacılık sanayinin 2011'de toplam ihracatı 800 milyon dolarken, 2012'de ihracat rakamının 1.5 milyar dolara ulaşacağını söyledi. 2012 yılının ilk 8 ayında 2011 yılının aynı dönemine göre yüzde 70'lik artışla 832 milyon dolara ulaşan ihracat, 2011 yılını tamamını geride bıraktı.⁸¹

Devlet Denetleme Kurulu'nun (DDK) raporunda, "harcaması yüksek, gelişmişliği istenilen seviyede değil" olarak ifade edilen Türk savunma sanayinde, 12 yılda sadece uçak ve helikopterlere 27 milyar 774 milyon 453 bin dolar harlandı.

76 Şükrü Kızılot, "Vah Zavallılar!", Hürriyet, 18 Mart 2014, s. 10.

77 Barkın Şık, "Savunmaya 700 Milyon Dolar Daha", Cumhuriyet, 6 Ocak 2012, s. 11.

78 Arife Kabil, "Yeni Odak Alanımız Savunma Olabilir", Zaman, 10 Mayıs 2013, s. 9.

79 TSK ihtiyaçlarının yurtiçinden karşılanması için yeni bir adım atıldı. Proje uyarınca hava savunma füze sistemleri Türkiye'de yapılacak. Üniversiteler ve KOBİ'lerin katıldığı projede radarlar, atış kontrol, komuta kontrol, haberleşme sistemleri ASELSAN'dan, füzeler ROKETSAN'dan. ASELSAN'dan yapılan açıklamaya göre sözleşmelerin tutarı, alçak irtifa hava savunma füze sistemi için 278 milyon 371 bin 118 lira ve 193 milyon 59 bin 102 Avro, orta irtifa hava savunma füze sistemi için 250 milyon 720 bin 295 lira ve 132 milyon 113 bin 714 Avro tutarında bulunuyor. Haber üzerine 21 Haziran 2011'de ASELSAN hisseleri yüzde 8.3 değer kazandı ("ASELSAN Füze Gibi", Cumhuriyet, 22 Haziran 2011, s. 13).

80 Cengizhan Çatal, "Savunma Cirosu 4.4 Milyar Dolar", Hürriyet, 24 Mart 2013, s. 23.

81 Meral Tamer, "Şaha Kalkan Silah Sanayimiz, İhracatın Parlayan Yıldızı", Milliyet, 26 Eylül 2012, s. 10.

Uçak tedariki için 22 milyar 314 milyon 167 bin dolar harcanırken, helikopterler için ise 5 milyar 460 milyon 286 bin dolarlık sözleşme imzalandı.

İMZALANAN SÖZLEŞME BEDELLERİ⁸²

UÇAKLARA 22 MİLYAR
F-35 Müşterek Taarruz Uçağı 16 milyar dolar
A400M Ulaştırma Uçağı, 1 milyar 798 milyon 200 bin dolar
Havadan Erken İhbar ve Kontrol Sistemi (AWACS uçakları) 1 milyar 468 milyon dolar
İlave F-16 Tedariki 1 milyar 345 milyon dolar
Deniz Gözetleme Kabiliyetli Karakol Uçağı 218 milyon 682 bin dolar
Temel Eğitim Uçağı 356 milyon 542 bin dolar
HÜRKUŞ Türk Başlangıç ve Temel Eğitim Uçağı 92 milyon dolar
MELTEM-2 Deniz Karakol Uçakları projesi 390 milyon dolar
C-130E/B Modernizasyonu 181 milyon dolar
T-38 Eğitim Uçağı Aviyonik Modernizasyonu 122 milyon dolar
Komuta Kontrol Uçağı 115 milyon dolar
F-16 Modernizasyon Seri Montaj 135 milyon dolar
Orta Sınıf Ulaştırma Uçağı 27 milyon 625 bin dolar
Jet Eğitim Uçağı ve Muharip Uçak Kavramsal Tasarım Projesi 20 milyon dolar
Milli Görev Bilgisayarı Geliştirme Projesi 46 milyon dolar
HELİKOPTERLER
ATAK helikopterler projesi 3,3 milyar dolar
Sea Hawk Deniz Helikopteri 557 milyon 269 bin dolar
Yük Helikopteri Tedariki 419 milyon 544 bin dolar
S-92 Helikopteri 57 milyon 850 bin dolar
Hafif Sınıf Helikopter Tedarik Projesi 138 milyon 984 bin dolar
YARASA Projesi helikopteri 94 milyon 419 bin dolar
Sahil Güvenlik Helikopteri 162 milyon 500 bin dolar
Özgün Helikopter Programı 687 milyon 284 bin dolar
Jandarma Helikopter Modernizasyonu 42 milyon 652 bin dolar

Bunlarla birlikte ‘Stockholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü’nün (SIPRI) raporuna göre, 2012 yılında 18.2 milyar dolar askeri harcama yapan Türkiye ilk 15 ülke arasında yer aldı.⁸³

82 Cengizhan Çatal, “Savunmada 27 Milyar Dolar ‘Hava’ İçin Gitti”, Hürriyet, 20 Temmuz 2014, s. 19.

83 “Askeri Harcamalar Batı’da Düştü, Doğu’da Arttı”, Cumhuriyet, 16 Nisan 2013, s. 12.

Kolay mı?

Şükran Soner'e göre, 2012 yılında silah alımına ayrılan ödenek 1 milyar 565 milyon 512 bin TL öngörülmüşken, 10 aylık dönemde 2 milyar 234 milyon 815 bin TL olarak gerçekleşmiştir!⁸⁴

Çiğdem Toker'e göre de, "Bütçe performansındaki bozulmanın sebepleri arasında hükümet kaynaklarının dile getirmediği güvenlik harcamaları artık önemli bir yer tutmakta. Temmuz-Ağustos 2012'de bütçeden silah araç ve gereçlerine yapılan harcamalarda eşi görülmemiş bir artış vardı.

Toplam: 846 milyon lira. Daha açık bir anlatımla, iki ayda yapılan güvenlik harcaması, yılın ilk altı ayında yapılan toplam harcamanın 113 milyon lira üzerine çıkmıştı.

Alt kalemlerin ilk sırasındaki verilere geldiğimizde, yukarıda aktardığım rakamlar kıpkırmızı oluyor: 'Silah araç gereç ve savaş teçhizatı' kalemindeki verilere göre, temmuz ayında 286.6, ağustosta ise 197.8 milyon liralık harcama yapılmış. İki ayın toplamı 483.4 milyon liraydı."⁸⁵

Oysa İstanbul Bilgi Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre askeri harcamaların yüzde 5 azaltılmasıyla bir milyon yoksul haneye 295 lira düzenli gelir sağlanabilir. Sosyal korumaya benzer ülkelerden çok daha az bütçe ayıran hükümet, sigortası olmayan 12 milyonu aşkın yurttaşın GSS'sini ödeyebilir.

Türkiye silah ithalatına ayırdığı bütçeyi giderek arttırmasıyla dikkat çekiyorken, ABD'li silah devi Skorsky ile 109 helikopter için 3.5 milyar dolarlık anlaşma yapıldı. Bu miktar, beş yılda harcanan 2.7 milyar dolarlık silah ithalatını tek kalemde geçiyor. Türkiye, bu harcama ile ilk dörde yükselebilir. 10 yıl içinde ise sayı 600'e, bütçe 20 milyar dolara çıkacak.

Bu para herkesi ilgilendiren sorunlara aktarılsaydı nelerin yapılabileceğine dair küçük bir liste bile, silahlanmanın ürkütücü bilançosunu göstermeye yetiyor. Kaba bir hesaplama; maliyeti 1 milyon dolar olan 500 yataklı 3500 devlet hastanesi, 20 derslikli 10 bin okul, Boğaz'a 1.1 milyar dolar maliyetle 3 tüpgeçit yapılabilir. Milli Eğitim'in hesabına göre bir ilköğretim öğrencisinin devlete bir yıllık maliyeti 1174 dolar. Yani bu para ile 3 milyon ilköğretim öğrencisi parasız okuyabilir.

Aynı şekilde bu para, yıllık bütçesi 3.2 milyar dolar olan Adalet Bakanlığı'na aktarılsa, adalet sistemi iyileştirilebilir. Sorunlar göz önüne alındığında benzer örnekleri arttırmak kolay. Ancak farazi hesaplar bir yana kimsenin kaçamayacağı kesin bir maliyet şimdiden belli: 109 Skorsky için Türkiye'deki 19

84 Şükran Soner, "Örtülü Ödenekle Örtülü Savaş", Cumhuriyet, 27 Kasım 2012, s. 9.

85 "Yazar Çiğdem Toker: Zamların Nedeni Silah Harcamaları", Cumhuriyet, 24 Eylül 2012, s. 8.

milyon ailenin evinden 185'er dolar çıkacak.

Bu neye denk geliyor? Adalet bütçesinden 300 milyon dolar fazla... Eğitim bütçesinin altıda 1'i... Sağlık bütçesinin dörtte 1'i... GSYH'nin binde 5'i Türkiye bütçesinin yüzde 2'si!⁸⁶

Bu kadar da değil!⁸⁷

'Kamu Harcamalarını İzleme Platformu'nun açıklamasına göre Askeri harcamaların yüzde 5 azaltılmasıyla 12.5 milyon sigortasız yurttaşın genel sağlık sigortası priminin devlet tarafından ödenebileceği ve 1 milyon görece yoksul haneye ayda 295.5 TL düzenli gelir verilmesinin mümkün olabileceğine dikkat çekildi.⁸⁸

Sosyal Koruma	Türkiye'de sosyal koruma harcamaları 2011'de yüzde 13. Eurostat verilerine göre, AB ülkelerinin sosyal koruma harcamalarının 2009'da GSYH'ye oranı yüzde 29.5.
Askeri Harcamalar	Askeri harcamaların 2011 yılında GSYH'ye oranı yüzde 2.35. Yine SIPRI verilerine göre, Türkiye dünyada en yüksek askeri harcama yapan 14. ülke konumunda. Askeri harcamaları azaltılarak, NATO-Avrupa askeri harcamaların GSYH'ye oranının ortalaması 1.8 düzeyine indirilmeli. 12.5 milyon sigortasız yurttaşın genel sağlık sigortası priminin devlet tarafından ödemesi ve 1 milyon görece yoksul haneye ayda 295.5 TL düzenli gelir verilmesi durumunda ortaya çıkan ek kaynak ihtiyacı 1.3 milyar TL ve askeri harcamaların yüzde 5 azaltılmasıyla bu kaynak sağlanabilir.
Sağlık	Türkiye kişi başına sağlık harcaması açısından Avrupa'da en son sırada iken Sağlık Bakanlığı ve sağlık harcamalarında bir azalma olması doğru değil. 2011'de GSYH içindeki payı yüzde 4.4 olan sağlık harcamalarının içinden sadece binde 58'i koruyucu hizmetlere ayrılıyor.
Çocuğa Yönelik Harcamalar	Nüfusun yüzde 31'i çocuk olduğu hâlde 2010'da çocuklar için eğitim dışı harcamaların GSYH'ye oranı yüzde 1.19 iken 2011'de bu oran yüzde 1.10 ile sınırlı kaldı.

86 Bahadır Özgür, "Her Ailenin Cebinden 185 Dolar Çıkacak", Radikal, 24 Nisan 2011, s. 29.

87 Milli Savunma Bakanlığı (MSB) ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri komutanlıklarına bağlı kurumlardaki döner sermayeli kuruluşlara tahsis edilen sermaye miktarı tam beş kat artışla 5 milyon liradan 25 milyon liraya çıkarıldı. MSB ile üç kuvvet komutanlığına bağlı döner sermaye kuruluşlarına tahsis edilen toplam sermaye miktarı 3225 sayılı özel Kanun'la belirleniyor. 1985 tarihli kanunda, bu miktar 100 bin (eski para cinsiyile 100 milyar lira) olarak belirlenmişti (Adnan Keskin, "... 'Benim Ordum'a Sermaye Fişegi'", Taraf, 8 Ağustos 2014, s. 6).

88 "Savaşa Değil Yaşama Kaynak", Cumhuriyet, 11 Kasım 2012, s. 13.

Adalet Harcamaları	Adalet harcamalarının GSYH'ye oranı 2011'de binde 46'ya yükseldi. 2014'e kadar binde 43'e düşürülmesi planlanıyor. Avrupa Konseyi Etkin Yargı Komisyonu'nun 2008 verilerine göre, üye ülkelerin ülke sakini başına mahkemeler, savcılık ve adli yardım harcamaları ortalama 47.1 Avro. Bu rakam Türkiye'de 10.3 Avro.
İç Güvenlik Harcamaları	Türkiye'de 2011 yılında güvenlik harcamasının GSYH'ye oranı da 1.18 olarak gerçekleşti.

II.1.3) ÖZELLEŞTİRME YAĞMASI

Mustafa Durmuş'un, "Özelleştirme 'çağdaş' bir ilkel sermaye birikimi yolu... Özelleştirmeler ile işçilerden gasp yoluyla alınan vergilerle yaratılan değerler bir küçük azınlığa devrediliyor. Bu çalınmış bir malın satın alınması gibi bir durumdur, etik ya da haklı bir yanı yoktur,"⁸⁹ diye tanımladığı neo-liberal saldırganlığının öncü kolu özelleştirme politikaları, Türkiye'de ilk olarak 1984 yılında kamuya ait yarım kalmış tesislerin tamamlanması veya yerine kurulması amacıyla özel sektöre devredilmesiyle başladı. 1984-2002 yılları arasında yaklaşık 8 milyar dolarlık özelleştirme işlemi yapıldı. Toplamda 1984 yılından bu yana Türkiye'de 43 milyar dolarlık özelleştirme işlemi yapılırken, bu oranın 35 milyar dolarlık kısmı AKP döneminde gerçekleştirildi.

Özelleştirme kapsamında birçok kamu kuruluşunun satış maliyeti de kuruluşun birkaç yıllık kârına denk geliyor. Örneğin, 2005 yılında yüzde 55'i Lübnanlı bir şirkete, 6 milyar 550 milyon dolara satılan Türk Telekom A.Ş'nin yıllık kârı yaklaşık 2 milyar dolardı. Daha sonra şirketin kârı arttı ama vergisi azaldı! Öte yandan, 1995'de 75 bin kişinin çalıştığı Türk Telekom A.Ş'de, özelleştirme öncesi 2005 yılına kadar personel sayısı 52 bine kadar düşürülürken, özelleştirme sonrası bu sayının 24 bin olduğu tespit edildi.⁹⁰

AKP'nin iktidarda olduğu 2002-2011 döneminde özelleştirmeler sonucunda toplam 33 milyar 571 milyon 725 bin 850 dolar gelir elde edildi. Söz konusu gelirin 27.5 milyar doları Hazine'ye verilirken, 5.2 milyar doları özelleştirilen kuruluşlara, 800 milyon doları özelleştirme gideri olarak kullanıldı.⁹¹

Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, 2002 yılından 2012'ye yapılan özelleştirme tutarının, 34 milyar 824 milyon 460 bin 485 dolar olduğunu, bunun bir bölümü vadeli satış biçiminde gerçekleştirilen bu uygulamalara ilişkin toplam tahsilat tutarının ise vade farklarıyla birlikte 33 milyar 343 milyon 144 bin 941 dolar olduğunu ifade ederek ekledi: "2002-2012 döneminde özelleştirmelerden elde

89 Mustafa Durmuş, "Özelleştirme: 'Çağdaş' Bir İkel Sermaye Birikimi Yolu", Birgün, 3 Nisan 2013, s. 12.

90 Deniz Nazlım, "Özelleştirmeler ve Kâr Hırsı Öldürüyor", Gündem, 10 Haziran 2014, s. 5.

91 Mahmut Lıcalı, "Sata Sata Tükettiler", Cumhuriyet, 3 Mayıs 2012, s. 10.

edilen gelirlerden Hazine'ye 28.1 milyar dolar, özelleştirme programındaki kuruluşlara sermaye, borç transferi ve istihdam ödemeleri kapsamında 5.5 milyar dolar, kalanı da kanun ve mevzuat gereği yapılan özelleştirmelerden ilgili kuruluşlara gider olarak ödendi.

10 yılda özelleştirilen kuruluşlara ait yüzde 50'nin üzerinde kamu payı blok hisse satışı yoluyla özelleştirilen 36 şirket ile varlık satış/devri yoluyla özelleştirilen 81 tesis ile işletmede devir itibarıyla kapsam içi statüde çalışan personel sayısı 27 bin 365 kişidir. Bu personelden 22 kişi emekliye ayrılmış, 10 bin kişinin iş akdi feshedilmiş, 17 bin 319 kişi de işletmede kalmıştır...⁹²

Yine Şimşek, 2013'de "tarihi bir başarıya imza atarak" 12.5 milyar dolar tutarında özelleştirme uygulaması gerçekleştirdiklerini hatırlatıp, "2014 yılında ise daha şimdiden 10 milyar dolara yaklaşmış durumdayız. Enerji alanında yapılacak özelleştirmelerle 2014'ün, rekor yılı olacağını düşünüyoruz," diyerek, enerjide üretim sektöründeki önceliğin ise termik santrallerde olduğunu anlattı.⁹³

YILLARA GÖRE ÖZELLEŞTİRME

YIL	ÖZELLEŞTİRME (milyon dolar)
2004	1.283
2005	8.222
2006	8.096
2007	4.259
2008	6.259
2009	2.275
2010	3.082
2011	1.358
2012	3.021
2013	12.486
2014	10.000 (Haziran 2014'e kadar)

Ancak tablo egemenler için de pek "pembe" değil!

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) bürokratlarının katkılarıyla, sonradan AKP milletvekili seçilen Finansman ve Fon Dairesi Başkanı Cengiz Yavilioğlu'nun hazırladığı 'Dünyada ve Türkiye'de Özelleştirme Uygulamaları' başlıklı rapor, özelleştirme öncesi kâr eden ve kamuya gelir payı (temettü) sağlayan pek çok şirketin özelleştirme sonrası zarar ettiği, pek çok sektörün istihdamında da azalma olduğu anlaşıldı. ÖİB'nin pek çok firmayla ilgili de özelleştirme sonrası bilgiye ulaşamadığı dikkat çekti.

92 "10 Yıllık Özelleştirme Geliri 34.8 Milyar Dolar", Akşam, 31 Ağustos 2012, s. 9.

93 "Özelleştirmede Rekor Yılı", Hürriyet, 21 Temmuz 2014, s. 9.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın (ÖİB) bağlı olduğu Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in önsözleriyle sunulan raporda, Türkiye'nin birçok değerli KİT'inin özelleştirmeler sonrası içine düştükleri durum şöyle.⁹⁴

Demir-çelik	Özelleştirme öncesinde Erdemir'den yıllık ortalama 16.4 milyon dolar temettü sağlanmış, yıllık ortalama 6.4 milyon dolar kaynak aktarılmıştır. Sektörde toplam 1361 kişilik bir istihdam azalmasının olduğu görülmüştür.
Çimento	Özelleştirmeden önce kâr eden Ankara, Gaziantep, Ladik, Şanlıurfa, Bartın çimento sanayi şirketleri özelleştirmeden sonra zarara geçmiştir. Özelleştirme sonrası çimento sektöründe 1693 kişilik bir personel azalması olduğu görülmektedir.
Petrol ve ürünleri	Özelleştirme öncesinde TÜPRAŞ'tan yıllık ortalama 90 milyon dolar, POAŞ'tan 45.7 milyon dolar, Petkim'den 40.8 milyon dolar temettü elde edilmiştir. TÜPRAŞ'a ortalama yıllık 12.4 milyon dolar, POAŞ'a 10 milyon dolar, Petkim'e de 1.5 milyon dolar aktarılmıştır. Petkim'in özelleştirme öncesi net kârı, özelleştirildiği yıl 2008'de zarara dönüşmüştür.
Bankalar	Sünerbank ve Etibank özelleştirme öncesinde yıllık ortalama net kâr eden bankalar olmalarına karşın özelleştirme sonrasında net zarar açıklamışlardır.
Gıda	Süt Endüstrisi Kurumu (SEK) ve Et Balık Kurumu'nun (EBK) özelleştirme sonrası net kâr/zararları ve alıcı firmalar tarafından yatırım yapılıp yapılmadığıyla ilgili veri elde edilememiştir. SEK'e ait 32 işletmeden 25'i özelleştirme sonrasında kapatılmış, 2 adet işletmeden de bilgi alınamamıştır. EBK'ye ait 16 adet et kombinasyonundan ise 9 adedi kapatılmıştır.
Tekel	Alkollü İçkiler Sanayi'nin özelleştirme sonrası net kârı özelleştirme öncesine göre daha düşük olmuştur.
Madencilik	Konya Krom Magnezit özelleştirme öncesinde kâr eden bir şirket olmasına karşın, özelleştirme sonrasında zarar ettiği anlaşılmıştır.

Ama özelleştirme saldırganlığıyla özdeşleşmiş neo-liberal humma için ne olursa olsun, kamu yararını hiçe saymak pahasına hemen her şey özelleştirilmedir.⁹⁵

94 Murat Kışlalı, "Özelleştirilen Pek Çok Şirket Zarar Etti", Cumhuriyet, 29 Ağustos 2011, s. 4.

95 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İmar Kanunu taslağında yaptığı düzenleme ile özel mezarlıklar kurulup, işletilebilmesinin önünü açtı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, büyükşehirlerde yaşanan mezarlık sıkıntısı ve mezar fiyatlarının 10 bin TL'yi aşması üzerine harekete geçti.

Ne ki ekonomistlere göre, özelleştirmeye gelen yabancı yatırımcı katma değer yaratmıyor, yeni istihdam alanı açmak bir yana aldıkları işyerinde çalışanları işten çıkarıyor. İzzet Karaca, özelleştirme ihalelerinin uluslararası yatırımcının Türkiye'ye ilgisini artıracakını söylese de, ekonomistler, yabancıların getirdiğinden çok götürdüğünü vurguluyor.⁹⁶ “Zarar” göstererek ödemedikleri vergi nedeniyle oluşan kayıp da çabası...

II.1.3.1) ÖZELLEŞTİRME = YAĞMA VE YOLSUZLUK

Kim ne derse desin; özelleştirme eşittir yağma ve yolsuzluktan başka bir şey değildir.

Hiç durmadı; daha iktidara geldiği ilk günden satmaya başladı AKP. Başta en stratejik kurumlardan Türk Telekom olmak üzere, demir çelik sektörünün kalbi Erdemir ve İsdemir, tek petrol ithal etme yetkisi olan TÜPRAŞ, sanayi devi PETKİM, Türkiye'nin tek alüminyum tesisi Seydişehir Eti Alüminyum yanında bir baraj ve 4 taşınmaz ile TEKEL, TELSİM, AVEA, DİTAŞ, TAKSAN, GERKONSAN, TUMOSAN, TZDAŞ, HAVELSAN, SEKA, Sümer Holding, THY'ye ait USAŞ, İGSAŞ, Kıbrıs Hava Yolları, Petrol Ofisi, Başak Sigorta, İstanbul Deniz Otobüsleri (İDO), araç muayene istasyonları, limanlar, kombinalar, depolar ve milyon dolarlık arazili tesisler bir bir satıldı.

Yetti mi? Hayır yetmedi... Dev kuruluşlar, hisse yoluyla özelleştirildi. TÜPRAŞ'ın önce yüzde 14.76'sı ardından yüzde 51'lik kısmı, Türk Telekom'un yüzde 70'e ulaşan hissesi, Erdemir'in yüzde 46.12'lik hissesi, PETKİM'in yüzde 86'ya ulaşan hissesi satıldı.

Yetti mi? Hayır. Yine yetmedi. Devam edelim: Esgaz, Bursagaz, Eti Bakır, Gümüş, Krom ve Elektrometalurji AŞ, Çayeli Bakır İşletmeleri AŞ, Tügsaş, Yarımca Porselen Fabrikası, Divriği ve Hekimhan Demir Madeni, Borçelik, Oymapınar Barajı, Toros Gübre Fabrikası, Emekli Sandığı Ankara Emek İşhanı ve İstanbul Hilton Oteli. Amasya, Adapazarı ve Kütahya Şeker Fabrikaları.

Ayrıca Trabzon, Kuşadası, İzmir, Ereğli, İskenderun ve Yarımca Limanları ile Ataköy Turizm AŞ, Ataköy Otelcilik AŞ, Ataköy Marina ve Yat İşletmesi.

Yetti mi? Yetmez... 2B yasasını çıkartarak bu kez toprağa göz dikti ama bir de baktık ki yasanın içine tarım arazileri de eklenivermiş. Meralar ile birlikte... Sonra Türkiye'nin tüm yeraltı ve yerüstü kaynakları gündeme geldi. Baktık yeni maden yasasıyla madencilik sektörünü tamamen özel sektöre devretmeye hazırlanan AKP, bunun dışında ormanların ve ırmakların işletme hakkını satmak gibi

Bakanlık imar kanununda yapacağı düzenlemeyle özel mezarlıklar kurulmasını sağlayacak. Böylece, imar planlarında artık özel mezarlık alanları ayrılabilir ve vatandaş bu mezarlıkları işletebilecek (“Özel Mezarlıklar Geliyor”, Sabah, 17 Ekim 2013, s. 10).

96 Emre Döker, “Getirdiklerinden Çok Götürüyorlar”, Cumhuriyet, 2 Mart 2013, s. 11.

başka kimsenin aklına gelmeyecek fikirler üretivermiş.

BEDAŞ ile 17 Aralık 2012’de de köprü ve otoyollar özelleştirildi. 2 Boğaz köprüsü, 8 otoyoldan oluşan toplam 10 varlığın dahil olduğu otoyol paketi ihalesini 5 milyar 640 milyon dolar teklif veren Koç Holding-Malezyalı UEM ve Gözde Girişim konsorsiyumu kazandı. Üç buçuk yılda kamuya 2.1 milyar dolar gelir getiren köprü ve karayolları, Özelleştirme İdaresi’nin biçtiği 6 milyar dolarlık bedelin bile altında satıldı!⁹⁷

Bu tabloda “yolsuzluk” dedim; işte birkaç örnek!

Örnek 1: Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ (TEDAŞ) özelleştirilirken 10 şirketinin paraları da devredildi: Zarar 3 milyar 892 milyon TL’dir...

Yani TEDAŞ’da özelleştirilen 10 dağıtım şirketinin kasasında ve banka hesaplarında “unutulan” paralarla, alacakları ve stoklarıyla birlikte satıldığı, borçlarının ise TEDAŞ’a devredildiği ortaya çıktı ve bu yolla devletin 3 milyar 892 milyon TL zarara uğratıldı!⁹⁸

AKTARILAN KAYNAKLAR

ŞİRKET	EKLENEN SERMAYE
ÇORUH EDAŞ	428.737.779 TL
FIRAT EDAŞ	460.297.048 TL
ÇAMLIBEL EDAŞ	257.284.459 TL
MERAM EDAŞ	434.937.476 TL
BAŞKENT EDAŞ	537.615.206 TL
ULUDAĞ EDAŞ	466.607.516 TL
SAKARYA EDAŞ	286.820.279 TL
OSMANGAZİ EDAŞ	258.981.992 TL
YEŞİLIRMAK EDAŞ	586.244.314 TL
TRAKYA EDAŞ	175.175.583 TL
TOPLAM	3.892.701.652 TL

Örnek 2: TMSF’nin, BMC ihalesine tek başına katılarak 751 milyon liralık teklif veren Ethem Sancak’ın Ekim 2013’de satın aldığı Akşam, Güneş ve Sky 360 televizyonunun 62 milyon dolarlık bedeli ile işten atılanlara olan iki milyon dolarlık tazminatları ödemediği ortaya çıktı!⁹⁹

Örnek 3: 22 Şubat 2011 tarihli ‘Cumhuriyet’ gazetesinin baş ekonomik haberi özetle şöyleydi: “Özelleştirme Yüksek Kurulu’nun, 5 Şubat 2001 tarihli ka-

97 Özlem Yüzak, “Kelepir Ülke... Sat Sat Nereye Kadar?”, Cumhuriyet, 19 Aralık 2012, s. 12.

98 Fırat Kozok, “Üstüne Para Vermişler”, Cumhuriyet, 5 Mayıs 2013, s. 6.

99 Hüseyin Özyay “Ethem Ağabey, Akşam’ın Bedelini Ödememiş”, Taraf, 8 Mayıs 2014, s. 4.

rarıyla özelleştirilmesine karar verilerek Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na (ÖİB'ye) devredilen hisselerinin yüzde 100'ü blok satış yöntemiyle satılan Tekel'in bağlı ortaklığı Alkollü İçkiler Sanayi ve Ticaret AŞ (Tekel-İçki), 3.3 milyar TL (2.1 milyar dolar) karşılığında bir ünlü İngiliz firmasına satıldı.”

17 fabrikaya ve değerli varlıklara sahip olan Tekel-İçki, 24 Şubat 2004'te, ÖİB tarafından 292 milyon dolara, dört özel inşaat şirketinden (Nurol, Limak, Özaltın ve TÜRSAB) oluşan ortak girişim grubu üyelerinin, bu ihaleye girmek için kurdukları “MEY İçki Sanayi ve Ticaret AŞ”ye devredilmişti. Sözü geçen girişim grubu, Tekel-İçki'nin bedelini ÖİB'ye, yüzde 50'sini peşin, yüzde 25'ini bir yıl, üçüncü taksiti de ikinci yıl sonunda ödemek üzere devletle anlaşmaya varmışlardı. MEY-İçki, Nisan 2006'da, ABD'nin Teksas Eyaleti'nde kurulu fona, 810 milyon dolara yeniden satılmıştı. İkinci satıştan elde edilen bu bedel, Tekel-İçki fabrikalar grubuna, girişim grubu tarafından ödenmiş bulunan satış bedelinin 2.8 katıydı ve ortak girişim grubunun elde ettiği 518 (2100-292) milyon dolarlık kâr, bu 14 ayda fabrikaların iyileştirilmesi için yaptıkları tüm harcamaları karşılayabilecek yükseklikteydi!¹⁰⁰

“Yağma” dedim; işte birkaç örnek daha!

Örnek 1: KESK'e bağlı Yapı, Altyapı, Bayındırlık, Tapu ve Kadastro Kamu Emekçileri Sendikası (Yapı-Yol Sen) İstanbul Şube Başkanı Nizamettin Orhan, AKP hükümetinin bu özelleştirmeden beklediği tahmini gelirin 6 milyar dolar civarında olduğuna dikkat çekerek, “Özelleştirilmesi gündemde olan köprü ve otoyollardan sadece 10 yılda 4.5 milyar dolar gelir elde edildi,” dedi.

Köprü ve otoyolların özelleştirilmesinin bir süredir hükümetin gündeminde olduğunu belirten Orhan, “Karayolları'ndan yapılan açıklamaya göre; 2012 yılının 8 aylık bölümünde köprü ve otoyollardan geçen araç sayısı 239 milyon 453 bin 989 olurken bu araçlardan elde edilen gelir 536 milyon lirayı geçti. Bu gelirlerin 138 milyon 682 bin 249 lirası Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet köprülerinden elde edilirken 397 milyon 390 bin 789 lirası ise otoyollardan sağlandı. Köprü ve otoyollar bugüne kadar bizden toplanan vergilerle yapılan yatırımlar sonucunda çok ciddi bir gelir kapısı hâline geldi. Peki, böylesi önemli ve stratejik bir sektörde neden özelleştirme yapılıyor,” diye sordu!¹⁰¹

Örnek 2: Türkiye Maden-İş Sendikası Yatağan Şube Başkanı Süleyman Girgin, Yeniköy ve Kemerköy termik santrallerinin taşınır ve taşınmaz varlıklarının büyüklüğüne dikkat çekerek, “Bunun adı özelleştirme midir, peşkeş midir? Peşkeş bile hafif kalır. Deyim yerindeyse işçiye saldıra saldıra satıyorlar,” dedi.

Yeniköy ve Kemerköy termik santrallerinin taşınmazları ile birlikte satışında

100 Mustafa Aysan, “Özelleştirmenin Böylesi”, Cumhuriyet, 26 Şubat 2011, s. 16.

101 Cihan Oruçoğlu, “Otoyol ve Köprüler: ‘Kâr Eden İşletmeler Yandaşlara Peşkeş’...”, Cumhuriyet, 28 Ekim 2012, s. 6.

en yüksek teklifin 2 milyar 671 milyon dolarda kalması özelleştirmelere karşı çıkan işçilerin öfkesini bir kat daha artırdı. 35 yıl yetecek linyit rezervi, 150 milyon tonluk hiç dokunulmamış maden ruhsat sahası, yüzlerce lojman ve Muğla'nın en güzel yerlerinden Gökova Körfezi'nin kıyısındaki milyonlarca liralık arsalar ile limanın bu kadar düşük fiyata satılacak olmasına isyan eden işçiler, "Peşkeş hafif kalır" diye eklediler!¹⁰²

Örnek 3: Yunanistan'da iktidara gelen Aleksis Çipras başkanlığındaki SYRİZA hükümeti ilk iş olarak özelleştirmeleri durdururken¹⁰³ Türkiye tam gaz devam ediyor. Sadece iki günde Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) özelleştirme için gerçekleştirilen imar plan değişiklikleri ile satışlara ilişkin 15 karar yayımladı.

ÖYK'nin 6 kararı perşembe günü yayımlandı. Bu kararlardan 3'ü özelleştirme için gerçekleştirilen imar planı değişiklikleriyle ilgiliydi. ÖYK, Sivas'ta 13 bin 524 metrekare, Düzce'de 6 bin 512 metrekare, Uşak'ta 18 bin 299 metrekarelik alanlara ilişkin uygulama imar planı değişikliklerini onayladı. Bunun dışında Hazine'ye ait Antalya Muratpaşa'daki 1707 metrekare büyüklüğündeki arsa ile üzerindeki binaların 4 milyon 170 bin liraya Genpar Otomotiv Ticaret ve Sanayi Limited Şirketi'ne, Aydın'da 14 bin 929.83 metrekare, 504.76 metrekare, 1875.01 metrekare, 4 bin 26.92 metrekare olmak üzere 4 parça yerin 7 milyon 800 bin lira bedelle yine Genpar Otomotiv Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.'ye, Ankara Çankaya'da 1172 metrekare arazinin de Türkiye Tarımsal Süt Üreticileri Merkez Birliği'ne satılmasına ilişkin Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'ndan gelen kararlar da ÖYK tarafından onaylandı.

ÖYK'nin kararlarına göre Van Tuşba'da 4 bin 800 metrekare büyüklüğündeki taşınmaz 98 bin liraya Mehmet Koltaş'a, yine Van Tuşba'da 7 bin 400 metrekare büyüklüğündeki taşınmaz 114 bin liraya Gültepe Isı Teknik Mühendislik İnşaat Taahhüt ve İmalat Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne satıldı. ÖYK'nin onay verdiği diğer satışlar da şöyle:

Osmaniye'de 984.58 metrekare büyüklüğündeki taşınmaza ait hisse 970 bin liraya Nimetullah Yener Tuncer'e, Kahramanmaraş Türkoğlu ilçesinde 267.50 metrekare büyüklüğündeki taşınmaz üzerindeki dükkânlar 222 bin liraya Mehmet Ali Kurtulmuş'a, Antalya Korkuteli'nde bulunan mesken 47 bin liraya Tayfun Gözlek'e, Adana Karataş'ta 3 bin 692 metrekare büyüklüğündeki taşınmaz 106 bin liraya Kulak İnşaat Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne, Kırıkkale Yah-

102 Mustafa Çakır, "Peşkeş Hafif Kalır!", Cumhuriyet, 20 Nisan 2014, s. 9.

103 Yunanistan'da seçimleri kazanan Radikal Sol Koalisyon (SYRİZA) lideri Aleksis Tsipras'ın başbakanlığında kurulan yeni hükümet yüzde 67'si Çinli şirkete satılması gündemde olan Pire Limanı'nın özelleştirmesini durdurdu. Denizcilik Bakan Yardımcısı Theodoros Dritsas, kararı doğrulayarak satışın durdurulduğunu belirtti ("... 'Halkın Hükümeti' Kolları Sıvadı: İlk İş Özelleştirmelerin İptali!", Birgün, 29 Ocak 2015, s. 11).

şihan'da 3 bin 181 metrekare büyüklüğündeki taşınmaza ait hisse 1 milyon 520 bin liraya Kahyaogulları Nakliye Petrol Ürünleri Taşımacılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne, Kastamonu'da toplam 634.05 metrekare büyüklüğündeki taşınmaz 101 bin liraya İbrahim Keşkek'e, Kahramanmaraş Türkoğlu ilçesinde 267.50 metrekare yüzölçümlü taşınmaz üzerindeki dükkânlar 360 bin liraya İsmail Tansel'e satıldı.¹⁰⁴

Bu kadarı yeter değil mi?

II.2) KİMİ SOSYO-EKONOMİK VERİLER

Şimdi burada durup, “Dolar kurundaki her 1 sentlik artışın, 400 milyar dolar dış borç stokunda 4 Milyar TL artışa yol açtı”¹⁰⁵ Türk(iye) ekonomisinde -buraya dek anlatmaya çalıştığımız soygun- ve yağmanın yol açtığı kimi sosyo-ekonomik sonuçlara değinmekte büyük yarar var.

Coğrafyamızda “milli gelirin büyüdüğü”ne ilişkin yalan çok yaygındır. Ancak kişi başına gelirin 10 bin doları geçtiğini Kalkınma Bakanlığı teklif etti ve milli gelirin yüzde 43 oranında şişirildiği ortaya çıktı!¹⁰⁶

Konuyla bağıntılı olarak resmi verilere göre, 2008 sonrasında Türkiye ekonomisi ulusal gelirini 44.3 milyar; dış borçlarını ise 55.8 milyar dolar yükseltmiştir. Yani dış borçlanmadaki toplam net artış, ulusal gelirdeki toplam artıştan daha fazladır.¹⁰⁷

“Ekonomi yolunda” yaygaralarına gelince: Mayıs 2014'de tüm zamanların karşılıksız çek rekoru kırıldı; çeklerin yüzde 90'ı ödenmedi! Evet ‘Türkiye Bankalar Birliği’ (TBB) ‘Risk Merkezi’ verilerine göre, 2014 yılının ilk beş ayında ibraz edilen çek miktarı, 2013 yılının aynı dönemine göre yüzde 7.9 artışla, 8.75 milyar adet düzeyine çıktı...¹⁰⁸

Ayrıca Türkiye ‘Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Enstitüsü’ (DİSK-AR)’ın ‘Türkiye İstatistik Kurumu’ (TÜİK) ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İstatistikleri üzerinden yaptığı hesaplamaya göre, eşi çalışmayan ve iki çocuklu asgari ücretli, elde ettiği geliri ile gıdaya ancak 9 TL ayırabiliyor. Asgari ücretlinin öğün başına ayırabildiği tutar ise 75 kuruş düzeyinde kalmakta. Rapora göre, asgari ücretli, aylık 931 TL’lik gelirinden gıda için günlük ayırdığı 9 TL ile hem eşinin hem kendinin hem de çocuklarının karnını doyurmak zorunda.

104 Mustafa Çakır, “SYRİZA ile AKP Farkı”, Cumhuriyet, 2 Şubat 2015, s. 6.

105 “1 Sentlik Artış 4 Milyar TL Yük Getiriyor”, Birgün, 9 Şubat 2015, s. 5.

106 “Kişi Başına Milli Gelirin Yüzde 43’ü Balon”, Birgün, 26 Nisan 2014, s. 5.

107 Erinç Yeldan, “Talan Ekonomisi”, Cumhuriyet, 5 Haziran 2013, s. 15.

108 “Tüm Zamanların Karşılıksız Çek Rekoru Kırıldı: Yüzde 90’ı Ödenmedi”, Cumhuriyet, 19 Temmuz 2014, s. 10.

DİSK-AR'ın hesaplamalarına göre, Aralık 2014 tarihi itibariyle ortalama kira bedeli 618 TL'yi bulurken, asgari ücretlinin kira ve diğer konut harcamaları için ayırabildiği tutar sadece 311 TL.

Asgari ücretlinin, çalıştığı işyerinin servis imkânı yoksa işyerine ulaşımı bile büyük bir sorun. Tek bir belediye otobüs biletinin Türkiye ortalamasında 1.78 TL olduğu koşullarda, asgari ücretlinin ulaşım için ayırabildiği günlük pay sadece 2.8 TL, bu gelire bulunduğu yerden hareket etmesi bile imkânsız.¹⁰⁹

Kolay mı?

Coğrafyamızda yoksulluk testini geçemedikleri gerekçesiyle sağlık primi ödemesi istenen 5 milyon yoksulun borcu 10 milyar TL'yi buldu!¹¹⁰

AKP'nin Türkiye'sinde 2012'de 6.7 milyon olan yardıma muhtaç hane sayısı, 2014 sonunda 8 milyona çıkarken;¹¹¹ 13 milyon kişi devletin dağıttığı yardımla yaşıyor.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2013'te 20.1 milyar lira nakdi yardım dağıttı. Bu para 3.1 milyon hanede yaşayan 13 milyon kişiye dağıtıldı. Hane başına aylık 600 lira düştü...

2013 yılında yapılan yardımlar şöyle dağıtıldı:

- Aile Bakanlığı sosyal yardımlar için 20 milyar 764 bin 725 lira harcadı.
- 427 bin engelliye 3.4 milyar lira dağıtıldı. 659 haneye 181 milyon liralık gıda yardımı yapıldı. 19 bin 722 haneye barınma yardımı olarak 62.6 milyon lira verildi.
- 2 milyon 106 bin haneye 2 milyon 142 bin 316 ton kömür dağıtıldı.
- Eşleri vefat eden 281 bin 141 kadına 752.8 milyon lira aktarıldı. Çocuğu askerde olan 50 bin 583 aileye 77.5 milyon lira verildi.
- 809 bin ilkokul, 810 bin ortaokul, 334 bin lise öğrencisine 512 milyon lira eğitim yardımı yapıldı. Öğrencilere öğle yemeği için 250 milyon, kitap için 275 milyon lira harcandı.
- 43 bin 500 engelli öğrencinin ailesi, çocuklarını okula göndermeleri şartıyla 85 milyon lira aldı. 778 bin 238 haneye 229 milyon liralık şartlı sağlık yardımı yapıldı.
- Gebelik için 71 bin 807 haneye, lohusalık için 13 bin 770 haneye, doğum için de 16 bin 175 haneye 14.1 milyon lira yardım yapıldı.
- 632 bin yaşlıya 1 milyar lira aylık dağıtıldı.¹¹²

109 Neslihan Karataş, "Bu Ülkede Asgari Ücretle Hayatta Kalmak Mucize!"; Birgün, 8 Aralık 2014, s. 3.

110 "5 Milyon Yoksul: Prim Borcumuz Silinsin"; Birgün, 23 Haziran 2014, s. 5.

111 Olcay Büyüktaş, "... 'Muhtaçlar Ordusu' Büyüyor"; Cumhuriyet, 11 Aralık 2014, s. 10.

112 "İşte Yeni Türkiye Gerçeği"; Sözcü, 30 Aralık 2014, s. 10.

Bu bağlamda “Yeni”(?!) Türkiye’nin gerçeğine ilişkin olarak şu örnekleri aktarmakta büyük yarar var!

Örnek-1: Hakkâri’nin Yüksekova İlçesi’nde aynı okula giden 4 kardeşin yürek burkan dramı, okul müdürü ve öğretmenleri tarafından fark edildi. Kardeşlerin birlikte okula gelmediğini gören ve bunun nedenini araştırmak için yola çıkan öğretmenler, gerçeği 38 yaşındaki anne Amina Sevgi’den öğrendi. Anne Sevgi, “Çocuklarımın ayakkabıları ve montları yok. O yüzden aynı gün okula gelemiyorlar,” dedi!¹¹³

Örnek-2: Konya’da bir fabrikada işçi olarak çalışan 4 çocuk babası Ali Gürbüz 800 lira kira borcunu ödeyemediği için eşyaları ev sahibi tarafından sokağa atıldı. Olay, merkez Meram ilçesi Turgut Reis Mahallesi Gerdan Sokak içerisindeki tek katlı müstakil evde meydana geldi. İddiaya göre bir fabrikada 900 lira maaşla işçi olarak çalışan 4 çocuk babası 42 yaşındaki Ali Gürbüz aylık kirası 200 lira olan oturduğu evin kirasını 4 ay boyunca ödeyemedi.

Bunun üzerine ev sahibi Necmettin Z. avukatı aracılığıyla Ali Gürbüz’e kirayı ödemesini aksi taktirde yasal işlem başlatacağını söyledi. Gürbüz, 800 lira tutarındaki kira borcunu verilen süre içerisinde ödeyememesi üzerine Necmettin Z. mahkeme kararıyla evde kimse yokken Gürbüz’ün eşyalarını evden çıkartarak sokağa attı. Ali Gürbüz eşyaların sokağa bırakıldığını avukattan öğrenmesi üzerine çalıştığı yerden izin alarak eve geldi. Gürbüz, yaşları 2 ila 10 arasında değişen 4 çocuğunu ve eşi Hatice Gürbüz’ü eşyalarla birlikte sokakta buldu.

Soğuk havada çocuklarıyla birlikte sokakta kaldığını belirten Ali Gürbüz şunları söyledi: “Ev kirasını ödeyemediğim için avukat bana 18 gün süre verdi. Ben de bu süre içinde başka bir ev bulamadım. Bugün işyerindeyken beni avukat aradı. ‘Evinizi boşaltacağız ve eşyalarınızı sokağa atacağız’ dedi. Bende işten eve geldiğimde eşyalarımı ve çocuklarımı dışarıda buldum. Ailem daha sonra komşulara sığındı. Bu soğuk havalarda dışarıda kaldık.”¹¹⁴

Örnek-3: ‘İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı’ (OECD) raporuna göre Türkiye, gelir dağılımı eşitsizliğinin en fazla olduğu 21 ülke içinde ikinci sırada yer aldı. OECD, Türkiye’nin üyeleri içinde servetin en adaletsiz biçimde paylaşıldığı ikinci ülke olduğunu açıkladı.¹¹⁵

AB ölçütüne göre Türkiye’de 2012’de nüfusun yüzde 56.6’sı şiddetli maddi yoksunluk içinde yaşarken nüfusun en zengin yüzde 1’lik kesimi 10 yılda ülke servetinden aldığı payı yüzde 43 artırdı. AKP döneminde servetine servet katan yüzde 1’lik zengin kesim, servetin yüzde 54.3’e sahip.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ahmet Tonak, İsviçreli

113 “Öğretmen İlgisi Bir Dramı Ortaya Çıkardı!”, Sözcü, 10 Ocak 2015, s. 12.

114 “Dört Çocukla Birlikte Sokağa Attılar”, Cumhuriyet, 31 Aralık 2014, s. 3.

115 “Türkiye Gelir Eşitsizliğinde İkinci”, Cumhuriyet, 13 Aralık 2014, s. 10.

‘Credit Suisse’ tarafından yayımlanan ‘Küresel Servet Veri Kitabı’na göre 2014 ortası itibarıyla Türkiye’nin en zengin yüzde 1’lik kesiminin ülke servetinin yüzde 54.3’e sahip olduğunu belirterek “Bu rakamla Türkiye dünyanın ikincisi. Önünde ise Rusya var. Ancak bir konuda Rusya’yı geçmiş durumdayız. 2000-2014 arasında Türkiye, en zengin yüzde 1’lik kesimin toplam servetteki payının, yüzde 43 yükselerek en hızlı arttığı ülke oldu. Rusya’da bu oran yüzde 25. ‘AKP ne yaptı’ sorusunun en açık cevaplarından birisi bence bu,” dedi.

Tonak, Dünya Bankası’nın 2012 verilerine göre, Türkiye’de 16.6 milyon yoksul olduğunu, bunun da nüfusun yüzde 22’lik kesimine denk geldiğini belirtti. Dünya Bankası’na göre kişi başına günlük 4.3 doların altında harcama yapanlar yoksul olarak tanımlanıyor. Nüfusun beşte birinden fazlasının yoksul olduğuna işaret eden Tonak, Türkiye’de yoksulluğu besleyen en önemli unsurları, kırsal alanlardaki nüfusun güvencesiz çalışan kesime dönüşümü, düşük ücret ve işsizlik olarak sıraladı.

Türkiye’de servet bilgisini yakalamanın zor olduğuna işaret eden Tonak, bu nedenle bu konuda ciddi işler yapılmadığını belirtti. Prof. Tonak, yoksullukla mücadele için ise şunları önerdi: “Birincisi; insanca yaşanabilir bir ücret. Ancak bu vatandaşlık geliri değil. Vatandaşlık geliri, belli bir seviyenin altında geliri olan aileye devletin yaptığı yardım. AKP bunu bir şekilde yapıyor. Ancak bu yoksulluğu çözümü, ancak yönetilebilir hâle getiriyor. Her iş için uygulanacak ücretin insanların temel ve insani ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye çıkarılması gerekir. İkincisi ise çalışma saatlerinin indirilmesi. Günlük 8 saatten 7 saate indirilmesi bile işsizlik oranında yüzde 12.5’lik bir azalma sağlar.”

TÜİK’in yoksulluk sınırı ölçütüne göre bölgesel görelî gelir yoksulluğu yüzde 19.2 iken Güneydoğu Anadolu’da yüzde 60.1’e çıkıyor. ‘Credit Suisse’ nin raporuna göre ise Türkiye’nin en zengin yüzde 1’lik kesiminin toplam servetten aldığı pay 2010-2014 arasında yüzde 42.52 oranında artarken en zengin yüzde 10’luk kesimin payı yüzde 16.5 arttı. Türkiye’de en zengin yüzde 1 ülke servetinin yüzde 54.3’üne, yüzde 10 ise servetin yüzde 77.7’sine sahip.

Avrupa Birliği’nin (AB) ölçütüne göre ise Türkiye’de 2012’de nüfusun yüzde 56.6’sı şiddetli maddi yoksunluk içinde yaşıyor. Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi’nden (BETAM) Araştırmacısı Dr. Ayşenur Acar’ın verdiği bilgiye göre, AB şiddetli maddi yoksunluk ölçütünde yer alan 9 göstergeden 4’üne sahip olamayanlar “şiddetli maddi yoksun” olarak tanımlanıyor. Bu göstergeler, “kira ve faturaların ödenmesi, evin ısınma ihtiyacının yeterince karşılanması, beklenmedik harcamaların karşılanması, her iki günde bir et, balık ya da protein eşdeğer gıdaların tüketilmesi, evden uzakta bir haftalık tatil masrafının karşılanması, bir arabaya, bir çamaşır makinesine, bir renkli televizyona, bir telefona sahip olunması” olarak sıralanıyor. Yoksulluğun ölçülmesinde farklı yöntemler kullanıldığını belirten Acar, şunlara dikkat çekti:

- AB ölçütüne göre 2012’de temel ihtiyaçlarda yoksunluk yüzde 20.6.

- Yoksul şartlarda büyüyen çocukların ileride yetişkin olduklarında yoksul olma ihtimali daha fazla. Türkiye’de 0-15 yaş arası çocukların şiddetli maddi yoksunluk oranı 2011 verilerine göre yüzde 63.5.

- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye’de kişi başına günlük 4.3 doların altında harcama yapanların oranı yüzde 2.02, 2.15 doların altındakilerin oranı yüzde 0.6.

- Türkiye’de görece gelir yoksulluğu 2013’te yüzde 22.4, bölgesel görece gelir yoksulluğu 2012’de yüzde 19.2...¹¹⁶

Örnek-4: Dört yıllık üniversite mezunu bir öğretmen mesleğe 2 bin 136 TL maaşla başlarken, 25 yıl hizmet vermiş ve 1’inci derecenin 4’üncü kademesine gelmiş en yüksek maaşı alan öğretmenin eline de hâlen ayda 2 bin 483 TL geçiyor. TürkiŞ’in hesaplamasına göre 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı ise aylık 3 bin 926 TL. Buna göre en yüksek maaşı alan bir öğretmen bile, eğer iki çocuklu ve eşi çalışmıyor ise ailece yoksulluk sınırının altında yaşıyor.

Üç öğretmenden biri ek iş yapıyor. Eğitim-İş’in araştırmasına göre öğretmenlerin yüzde 81’inin kredi kartına, yüzde 79’unun bankaya, yüzde 41’inin esnafa, yüzde 39’unun da şahıslara borcu bulunuyor. Öğretmenlerin yüzde 40’i ise anne ve babasından maddi destek alıyor. Her üç öğretmenden biri, geçinebilmek için ek iş yapıyor. Öğretmenlerin yüzde 53’ü kirada oturuyor, yüzde 43’ünün arabası bulunmuyor.¹¹⁷

Eğitim ve Bilim İşgörenleri Sendikası’nın (Eğitim-İş) 38 ilde 1165 öğretmenle yüz yüze görüşerek yaptığı “Öğretmenlerin gelirlerine ilişkin öğretmen görüşleri” adlı araştırma sonuçlarına göre ise öğretmenlerin yüzde 69’u mesleği bırakmayı düşünüyor.

Dumlupınar Üniversitesi Mobilya ve Dekorasyon Öğretmenliği Bölümü’nden 2003’te mezun olan 34 yaşındaki Hüseyin Doğru 6 yıl çeşitli işler yaptıktan sonra, 2009’da girdiği işçi sınavını kazanarak kömür madeninde işbaşı yaptı!¹¹⁸

Örnek-5: İstanbul’daki kamu hastanelerinde diğer uzmanlık alanları da dahil edildiğinde 34 uzmanlık alanında 2 bin 533 uzman hekimin görev yapması gerekiyor. Ancak kadroların yalnızca 268’inde uzman hekim bulunurken, 2 bin 265’i açık durumda. Yani 4 milyon çocuğun yaşadığı İstanbul’da çocuk doktoru açığı büyük!¹¹⁹

Örnek-6: Genel Sağlık Sigortası’nı ödeme gücü olmayan yurttaş sayısı bir

116 Pelin Ünker, “Zenginlerin Hızı Rusya’yı Geçti”, Cumhuriyet, 22 Aralık 2014, s. 11.

117 “Eğitimcinin Kaderi: Çok Çalış, Az Kazan”, Cumhuriyet, 24 Kasım 2014, s. 3.

118 “Biri Madenci Diğeri Yumurtacı”, Cumhuriyet, 24 Kasım 2014, s. 3.

119 Mahmut Lıcalı, “İnanılır Gibi Değil”, Cumhuriyet, 12 Ekim 2013, s. 3.

yılda 994 bin 46 kişi arttı. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) aylık temel göstergeleri, açlık ve sefalet koşullarında yaşam mücadelesi veren 'hayattaysa ocağında aş yerine yoksulluk kaynayan' ve en asgari düzeyde yaşamaya çalışan yurttaşlar kervanına bir yılda bir milyon kişinin daha katıldığını ortaya koydu.

Dr. Ergün Demir ve Dr. Güray Kılıç'ın belirlemelerine göre ödeme gücü olmadığından Genel Sağlık Sigortası (GSS) primleri genel bütçeden karşılanan ve sağlık kurumlarından 'en asgari düzeyde' sağlık hizmeti alabilmek için uğraş veren yurttaşların sayısı, Aralık 2012'de 11 milyon 357 bin 306 iken, Aralık 2013'te bu sayı 12 milyon 351 bin 352'ye yükseldi.¹²⁰

Örnek-7: Muğla'nın Ortaca İlçesi'nde, ambulans isteğine olumlu yanıt verilmediğini öne sürerek, spastik engelli oğlu 24 yaşındaki Metin İncesu'yu 3 tekerlekli el arabasına bindirip, İzmir'deki hastaneye götürmek üzere yola çıkaran 74 yaşındaki Zeynel İncesu hakkında, "Çocuğun bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali" suçundan işlem yapıldı!¹²¹

Örnek-8: Erzurum'un Pasinler İlçesi'nde omzu çıkan ortaokul 8'inci sınıf öğrencisi 14 yaşındaki Ebru Odabaşı, kaldırıldığı Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Yakutiye Araştırma Hastanesinde yaşamını yitirdi!¹²²

Örnek-9: Dünyada kişi başına yıllık sağlık harcaması en yüksek ülke 9 bin 55 dolarla Norveç olurken, Norveç'i 8 bin 980 dolarla İsviçre, 8 bin 895 dolarla ABD, 7 bin 452 dolarla Lüksemburg takip etti. Türkiye, kişi başına düşen 665 dolarlık sağlık harcaması ile¹²³ AB ülkeleri arasında Romanya ve Bulgaristan'ın ardından kişi başına sağlık harcaması en düşük ülke oldu!¹²⁴

Örnek-10: Ekim 2014'deki zamlarla birlikte oluşan doğal gaz 2011 Eylül fiyatlarına göre yüzde 67.7 oranında daha pahalı. 2012 mart ayına göre yüzde 45.8, zamdan önceki 2012 eylül ayına göre ise yüzde 21.5 zamlı!¹²⁵

Örnek-11: Türkiye'deki hanelerin büyük bölümünün aylık giderleri arasında

120 Şehriban Kıracı, "Bir Yılda Bir Milyon Yoksul", Cumhuriyet, 21 Nisan 2014, s. 13.

121 "Ambulans Gelmedi, Yurttaşı Suçlu Buldular", Cumhuriyet, 16 Aralık 2014, s. 3.

122 "Sağlam Girdi Cenazesi Çıktı", Cumhuriyet, 7 Şubat 2015, s. 3.

123 Dünya Bankası'ndan sonra Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) de belgeledi. Dünyanın yeryüzünden kökünü kazımaya uğraştığı kızamık, Türkiye'de üç yıldır salgın hâlinde. DSÖ verilerine göre ülkemizde 2007 yılında üç, 2008-2009 yıllarında dört, 2010 yılında yedi, 2011 yılında bir önceki yılın yaklaşık 16 katı daha fazla sayıda 111, 2012 yılının ilk 10 ayında ise 56 kızamık hastası saptandı. Artış devam ediyor.

DSÖ, Türkiye'de, 2012 yılında bir milyon kişinin 98'inde (toplam 698 vaka) kızamık saptanırken, 2013 yılında bir milyon kişinin 160'ında (toplam 6966 vaka) kızamık saptandığını açıkladı. Türkiye, DSÖ'ye üye 194 ülke arasında 2012 yılında kızamığın en sık saptandığı 52. ülke konumundan, 2013 yılında 47 sıra birden yükselerek Angola, Nijerya, Lübnan ve Gürcistan'ın arkasından beşinci sıraya yerleşti (Onur Hamzaoglu, "AKP'nin Başarısı", Evrensel, 24 Eylül 2013, s. 9).

124 "Bu Parayla Sağlık Olmaz", Cumhuriyet, 15 Aralık 2014, s. 8.

125 "AKP Evleri Gazladı", Evrensel, 2 Ekim 2014, s. 5.

en büyük kalemlerden birini oluşturan elektrik faturalarının yüzde 50'si zamanında ödenmiyor. Elektrik dağıtım şirketleri her ay 15 milyon aboneye “Faturanızı ödeyin” ihbarnamesi gönderiyor!¹²⁶

Örnek-12: Elektrik Mühendisleri Odası'nın 2007 ve Ocak 2015 mesken tarifelerini dikkate alarak yaptığı hesaplamalara göre, yurttaşın daha ucuz ve daha iyi hizmet alacağı gerekçesiyle yapılan elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirilmesinden sonra, yurttaşların şikâyet ve davaları yüzde 500, ödedikleri faturalar da yüzde 150 arttı!¹²⁷

Örnek-13: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın “Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı”ndaki çocuk işçiliğine ilişkin rakamlar, ilkokul çağındaki çocukların ekmek parası için okumaktan vazgeçtiğini, lise çağındaki çocukların da okulu bıraktığını gözler önüne serdi. 12 sene eğitimin zorunlu olduğu Türkiye’de, ilköğretim çağında yani 6-14 yaş aralığındaki çocukların 292 bini kanuna aykırı olmasına karşın çalışıyor. Bunların yüzde 20'si ise yeni kanuna aykırı olarak “okumuyor.”¹²⁸

Çocuklar yoksulluk, şiddet ve istismar döngüsünde... Dünya Çocuk Hakları Günü’nde Türkiye’nin sicili kötü... İlkokulda olması gereken 70 bin çocuk, eğitim hakkını kullanamazken, yargılanan çocuk sayısı 15 yılda iki katına çıktı. Her yıl 40 bin çocuk ise aile zoruyla evlendiriliyor.

UNICEF ve OECD verilerine göre, dünyada her gün 3 bin çocuğun insan ticaretinin kurbanı olduğunu, her dört çocuktan birinde gelişim yetersizliği bulunduğunu anlatan Akça, Türkiye’de ise yoksulluk oranının yüzde 24.6 olduğunu ve bundan en çok çocukların etkilendiğini söyledi. Türkiye’de ilkokul çağındaki 70 bin çocuğun eğitim alamadığını, yargılanan çocuk sayısının ise 15 yılda 2 katına çıktığını belirten Akça, her yıl 40 bin çocuğun aileleri tarafından evlendirildiğini söyledi!¹²⁹

Örnek-14: Türkiye nüfusunun yüzde 85.9’unun “evden uzakta bir haftalık tatil” yapacak parası yokken,¹³⁰ Antalya’da 5 yıldızlı otellerin lüks villa ve kral

126 “15 Milyon Kişi Elektrik Faturasını Ödeyemiyor”, Cumhuriyet, 18 Eylül 2013, s. 10.

127 Ayşegül Altın, “Davalar Beş Kat, Faturalar Yüzde 150 Arttı”, Cumhuriyet, 12 Şubat 2015, s. 11.

128 İklim Öngel, “Çocuklar Ekmek Peşinde”, Cumhuriyet, 5 Ocak 2014, s. 3.

129 Savaş Kürklü, “Dertleri Boylarından Büyük”, Cumhuriyet, 21 Kasım 2014, s. 7.

130 MasterCard’ın paylaştığı tatil tercihleri araştırması sonuçlarına göre, Türkiye’de 2014 yılında 22.9 milyon kişi yurtiçinde tatil yapmayı planlıyor. Bu, 2013 yılına göre yüzde 6.2’lik bir artış anlamına gelse de 75 milyonluk nüfusun içinde tatile gidenlerin oranı oldukça düşük. Araştırmaya göre, 2013’te Türklerin yüzde 47’si tatil yapmadı. Yüzde 38 ise ekonomik gerekçelerle tatil yapamadığını belirtti. Bu, 28.5 milyon kişiye karşılık geliyor. Araştırma, tatile gidebilen 22.9 milyon kişinin de buna rağmen stresten kurtulamadığını söylüyor. Her 100 kişiden 89’u tatile gitse de stres yaşıyor. Kadınların yüzde 74’ü tatile çıkarken stresli. Erkekler de ise bu oran yüzde 67. Verilere göre Türkiye’de 2013 yılında

dairelerinde bir gecelik tatilin bedeli 45 bin lira!¹³¹

Örnek-15: Türkiye'deki toplam tüketim harcamalarında Kuzeydoğu Anadolu bölgesindeki 7 ilde yaşayanların payı sadece yüzde 1.8 oranında. Bu iller Erzurum, Erzincan, Bayburt, Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan... Bu 7 ilin toplam nüfusu 2.7 milyon. Türkiye nüfusunun yüzde 3.6'sını oluşturuyor.

Toplam tüketim harcamalarında Güneydoğu Anadolu'nun payı yüzde 6.3 ve Ortadoğu Anadolu'nun payı yüzde 3.4 iken, varlıklı sanılan Doğu Karadeniz'in payı sadece yüzde 3.0 oranında. Doğu Karadeniz bölgesinde 6 il var. Bunlar Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin ve Gümüşhane. İllerin toplam nüfusu 2.5 milyon. Türkiye nüfusunun yüzde 3.4'ü büyüklüğünde!¹³²

Örnek-16: 'Türkiye Ziraat Odaları Birliği' (TZOB) Genel Başkanı Şemsi Bayraktar, üretici ve market fiyatlarında makasın bir türlü kapanmadığının altını çizerek, çiftçi her türlü eziyetini çekse de parayı kazananın yine aracılar olduğunu vurguladı. 2015 Ocak ayı üretici ve market fiyatları arasındaki fark incelendiğinde, üretici ve market arasındaki fiyat farkının maydanozda yüzde 443.79, portakalda yüzde 350, kuru incirde yüzde 332.67, lahanada yüzde 257.14'ü bulunduğunu söyleyen Bayraktar ekledi:

“Tarlada 17 kuruş olan bir demet maydanozun fiyatı markette 92 kuruş çıkıyor. Yine bahçede kilogramı 50 kuruş olan portakal, markette 2 lira 25 kuruş, üreticide 5 lira 50 kuruş olan incir, markette 23 lira 80 kuruş oluyor. Üreticide kilogramı 42 kuruş olan lahanada, markette 1 lira 50 kuruş, kilogramı 82 kuruş olan limon 2 lira 78 kuruş, kilogramı 3 lira 35 kuruş olan kuru üzüm 11 lira 29 kuruş, kilogramı 77 kuruş olan pırasa 2 lira 35 kuruş, kilogramı 2 lira 26 kuruş olan nohut 6 lira 83 kuruş, kilogramı 85 kuruş olan ıspanak 2 lira 57 kuruş, kilogramı 91 kuruş olan karnabahar 2 lira 75 kuruşa satılıyor.”¹³³

Örnek-17: Gelir İdaresi Başkanlığı bünyesinde bulunan Merkezi Uzlaşma Komisyonu tarafından 87 şirketin, toplam 2.5 milyar liralık vergi borcunun 2.4 milyar lirasının (vergi borçları ve cezalarının yüzde 90 oranında) silindiğini belirten İstanbul Milletvekili Levent Tüzel, “Bu borçlar hangi gerekçelerle silinmiştir? Bu holdingler asgari ücretli bir işçiden daha fazla mı ödeme güçlüğü içindedir?” diye sordu!¹³⁴

Örnek-18: Örtülü ödenekten 2003 yılında 103, 2004 yılında 107, 2005 yılı-

yüzde 44 iş veya tatil için en az bir kez yolculuğa çıktı (“Bu Yıl da Evdeyiz”, Cumhuriyet, 30 Haziran 2014, s. 11).

131 “Adaletin Bu mu Tatil?”, Evrensel, 3 Ağustos 2014, s. 11.

132 Güngör Uras, “Kuzeydoğu Anadolu'nun Tüketimdeki Payı Yüzde 1.8”, Milliyet, 23 Kasım 2012, s. 13.

133 “TZOB: Üretici ve Market Fiyatları Arasındaki Fark Bir Türlü Kapanmıyor”, Hürriyet, 1 Şubat 2015... <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/28097348.asp>

134 “Bu Borçlar Hangi Gerekçeyle Silinmiştir?”, Evrensel, 12 Ekim 2013, s. 4.

linda 85, 2006 yılında 207, 2007 yılında 262, 2008 yılında 280, 2009 yılında 341, 2010 yılında 383, 2011 yılında 391 milyon TL, 9 yılda toplam 2 trilyon 159 milyon TL gizli hizmet gideri yapılmış durumda; her yılda artarak gelmiş. 2012 yılının 9 ayında ise bu rakam 2011 yılını ikiye katlayarak 869 milyon TL olmuş!¹³⁵

II.2.1) ZENGİNLER VE KÂRLARI

Coğrafyamızda da zenginlik, devasa bir yoksulluk ya da emeğin mülksüzleştirilmesiyle mümkündür ki, bunun en önemli göstergelerinden birisi zenginler ve kârlarına ilişkin verilerdir.

“Forbes’e göre 2003 yılında sadece 3 olan dolar milyarderi sayısı 2009’da 46’ya çıktı. Dolayısıyla servet eşitsizliğinin çok yükseldiği bir dönemdeyiz.”¹³⁶

Credit Suisse’in ‘Küresel Servet Raporu’na göre, Türkiye’nin en zengin yüzde 1’lik kesimi ülke servetinin yüzde 54.3’üne sahip. Çarpıcı verilerden biri ise şu: 2000-2014 arasında üst yüzde 10’luk servet diliminin toplamdan aldığı pay hızla artmış. 2000’de yüzde 66.7’sini alırken, 2014’te yüzde 77.7’sine ulaşmış durumda!¹³⁷

Örneğin İstanbul Sanayi Odası İstanbul Sanayi Odası verilerine göre, 500 büyük sanayi kuruluşu sıralamasında 1’inci olan şirketin, 2013 yılında “üretimden satış” rakamı 39 milyar 729 milyon TL, en sondaki 500’üncü şirketinki ise 188 milyon TL.

500 büyüğün, en büyüğünün üretimde satış rakamı 500’üncü sıradaki büyüğün üretimden satış rakamının 211 katı. Arada çok büyük fark var.

500 büyüğün ilk 50 büyüğü üretimde satışlarda, yaratılan katma değerde ve yapılan ihracatta yüzde 50 paya sahip.

Açık anlatımıyla, ilk 50 sanayi kuruluşunun büyüklüğü, sonra gelen 450 sanayi kuruluşunun büyüklüğüne eşit durumda.¹³⁸

135 Mustafa Pamukoğlu, “Örtülü Ödenek Neden Artıyor?”, Cumhuriyet, 20 Kasım 2012, s. 11.

136 Haluk Levent, “2015 Yılında Dünya ve Türkiye Ekonomisi”, Politika, Yıl: 1, No: 4, 15 Ocak 2015, s. 8-9.

137 Pelin Cengiz, “Yoksulluk da Artıyor Gelir Eşitsizliği de”, Taraf, 25 Ocak 2015... <http://www.taraf.com.tr/yazarlar/yoksulluk-da-artiyor-gelir-esitsizligi-de/>

138 GÜNGÖR URAS, “500 Büyüğün İşi Yüzde 43 Özkaynak, Yüzde 57 Borçla”, Milliyet, 26 Haziran 2014, s. 9.

TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK 100 SANAYİ KURULUŞU¹³⁹

2013	2012	Kuruluş	Üretimden satış (milyon TL)
1	1	TÜPRAŞ	39.729
2	2	Ford Otomotiv	9.714
3	5	EÜAŞ	9.263
4	3	Oyak-Renault	8.646
5	4	Arçelik A.Ş.	7.790
6	6	TOFAŞ	5.818
7	9	İçdaş Çelik	5.640
8	8	Ereğli Demir ve Çelik	5.265
9	7	İskenderun Demir ve Çelik	5.170
10	10	Aygaz A.Ş.	5.026
11	12	Çolakoğlu Metalurji A.Ş.	4.504
12	29	Toyota Otomotiv	4.203
13	11	PETKİM	3.862
14	13	Mercedes-Benz Türk	3.512
15	14	Vestel	3.501
16	17	Unilever	2.983
17	22	Tosçelik	2.966
18	16	Türkiye Şeker Fabrikaları	2.746
19	23	Er-Bakır	2.403
20	21	Milangaz LPG	2.390
21	25	TPAO	2.358
22	20	İpragaz A.Ş.	2.357
23	24	Kroman Çelik Sanayii	2.291
24	26	Sarkuysan	2.267
25	37	Hyundai Assan	2.266
26	15	Türkiye Kömür İşletmeleri	2.212
27	30	Vestel Beyaz Eşya	2.038
28	28	Borçelik Çelik San.	1.962
29	-	-	-
30	39	Bosch	1.927
31	33	Coca-Cola	1.903
32	73	Eti	1.854
33	43	Ak Gıda	1.837
34	32	Türk Traktör	1.835

139 Şebnem Turhan, “Borçlu Devler”, Hürriyet, 25 Haziran 2014, s. 16.

35	46	Aselsan	1.833
36	31	Philsa Philip Morris	1.826
37	34	KARDEMİR	1.792
38	36	AKSA Akrilik Kimya	1.782
39	44	Konya Şeker	1.781
40	27	Diler Demir Çelik	1.706
41	38	İzmir Demir Çelik	1.629
42	41	Eti Maden İşletmeleri	1.628
43	45	Yıldız Entegre Ağaç	1.621
44	58	Banvit	1.582
45	35	Yolbulan Baştuğ	1.569
46	42	Kastamonu Entegre	1.549
47	87	Otokar	1.535
48	40	Eren Enerji	1.525
49	53	Çay İşletmeleri	1.510
50	55	Sanko Tekstil	1.506
51	56	SÜTAŞ	1.482
52	60	Abalıoğlu	1.396
53	54	Enerjisa	1.360
54	50	BRİSA	1.336
55	57	Oltan Gıda Maddeleri	1.312
56	59	Assan Alüminyum	1.294
57	51	Toros Tarım	1.252
58	49	Borusan	1.188
59	47	MMK Metalurji	1.184
60	66	Yücel Boru	1.176
61	75	Akçansa	1.164
62	63	Hayat Kimya	1.157
63	67	Tüprag Metal Madencilik	1.152
64	52	Yazıcı Demir Çelik	1.146
65	65	HES Hacılar Elektrik	1.142
66	74	Sasa Polyester	1.141
67	69	Pirelli	1.136
68	70	Siemens	1.136
69	78	Delphi Automotive	1.087
70	48	Kaptan Demir Çelik	1.085
71	62	Aksa Enerji	1.072
72	81	Soda Sanayii	1.071

73	71	Ekinciler Demir ve Çelik	1.044
74	83	TUSAŞ	1.016
75	76	C.P. Standart Gıda	1.016
76	61	Nursan Metalurji	1.003
77	77	Trakya Yağ	992.1
78	90	Ülker Bisküvi	966.0
79	86	Keskinoğlu	944.0
80	91	Tezcan	942.5
81	93	Ülker Çikolata	936.5
82	72	Koza Altın	931.7
83	64	Ege Çelik	909.2
84	68	Anadolu Efes	897.4
85	94	Gülsan Sentetik	891.2
86	96	Şenpiliç	890.3
87	88	Çimsa	884.3
88	128	Paşabahçe	878.7
89	101	BEYPI Beypazarı	869.1
90	79	Goodyear	859.5
91	110	Küçükbay Yağ ve Deterjan	841.9
92	184	Karakaş Atlantis	836.7
93	151	Karsan	824.1
94	100	Henkel	818.6
95	337	Genpower	818.2
96	104	Pınar	808.6
97	105	Trakya Cam	807.9
98	84	Boyaş Mobilya	800.1
99	85	Besler Gıda	793.7
100	92	Erpiliç	791.8

Gerçekten de Türkiye’de gıda şirketlerinin satışları 2013 yılında 2012’ye göre yüzde 43 arttı. Kârlılıklarındaki artış yüzde 180 olurken; gayrimenkul yatırım ortaklıklarının iş hacimlerindeki artış yüzde 43, kârlılıklarındaki artış yüzde 24; otomotiv sektöründe satışlardaki artış yüzde 17, net kâr artışı yüzde 14; çimento’da satışlardaki artış yüzde 14 iken kârlılıktaki artış yüzde 52 olarak gerçekleştiği¹⁴⁰ zenginler için bir sömürü cennetidir!

İşte verilerin kesin dili!

2014’ün üçüncü çeyreğindeki Koç Holding’in kârı 678.6 milyon TL oldu!¹⁴¹

140 Güngör Uras, “Kâr Eden Şirket Sayısı Azaldı”, Milliyet, 27 Mart 2014, s. 9.

Sabancı Holding'in 2014'ün ilk 9 ayı geliri yüzde 21 artarken;¹⁴² 2014 yılının ilk altı ayında Sabancı Holding'in konsolide gelirleri, 2013 yılın aynı dönemine göre yüzde 25 artışla 13 milyar 476 milyon TL olarak gerçekleşti. Sabancı'nın konsolide net kârı 979 milyon TL oldu. Banka dışı konsolide faaliyet kârı ise 2013 yılının aynı dönemine göre yüzde 35 artış ile 465 milyon TL olarak gerçekleşti. Sabancı Holding'in toplam varlıkları 220 milyar 394 milyon TL'ye, toplam konsolide sermayesi ise 18.2 milyar TL'ye yükseldi!¹⁴³

Ülker Bisküvi, 2014 yılının ilk çeyreğinde cirosunu 2013 yılının aynı dönemine göre yaklaşık yüzde 11 artırarak 792.5 milyon liraya çıkardı. İlk çeyrekte günlük ortalama 8.8 milyon liralık satış gerçekleştiren şirketin faaliyet kârı ise yüzde 16'lık artışla 80 milyon TL'ye ulaştı!¹⁴⁴

Migros, 2014 yılının ikinci çeyreğinde 103.3 milyon lira net kâr elde etti!¹⁴⁵

Tüpraş kârını yüzde 300 artırdı!¹⁴⁶

Carrefoursa, 2014'ün 9 ayında 9.9 milyon lira net kâr etti!¹⁴⁷

Vodafone, 2013 yılında 1.4 milyar lira gelire ulaştı!¹⁴⁸

Turkcell Superonline, 2014 yılı üçüncü çeyreğinde gelirlerini 2013 yılının aynı dönemine göre yüzde 38 oranında artırarak 328 milyon TL'ye çıkardı!¹⁴⁹

THY 2014 yılının ikinci çeyreğinde 495 milyon lira esas faaliyet kârı ve 398 milyon lira net kâr elde ederek, ilk altı ayı 312 milyon lira esas faaliyet kârı ve 172 milyon lira net kârla tamamladı!¹⁵⁰

2014'ün ilk çeyreğinde Halk GYO 9.5 milyon lira kâr etti!¹⁵¹

Şişecam'ın 2014'ün ilk 9 ayındaki net kârı 5 milyar TL oldu!¹⁵²

Güneş Sigorta, 2014'ün ilk çeyreğinde 10 milyon 53 bin TL net kâr elde etti, prim üretimi ise yüzde 40 artırarak 337 milyon TL'ye ulaştı!¹⁵³

141 "Koç Holding'in 2014'ün Üçüncü Çeyreğindeki Kârı 678.6 Milyon TL oldu", Cumhuriyet, 11 Kasım 2014, s. 10.

142 "Sabancı Holding'in 2014'ün İlk 9 Ayı Geliri Yüzde 21 Arttı", Cumhuriyet, 11 Kasım 2014, s. 10.

143 "Sabancı'nın Satışları Yüzde 25 Artışla 13.4 Milyar TL", Milliyet, 17 Ağustos 2014, s. 14.

144 "Ülker'den 800 Milyon Liralık Ciro", Sabah, 10 Mayıs 2014, s. 17.

145 "Migros'un 2. Çeyrek Kârı 103 Milyon Lira", Milliyet, 21 Ağustos 2014, s. 12.

146 "Tüpraş Kârını Yüzde 300 Artırdı", Cumhuriyet, 10 Mayıs 2014, s. 11

147 "Carrefoursa'dan 2014'ün 9 Ayında 9.9 Milyon Lira Net Kâr", Cumhuriyet, 1 Kasım 2014, s. 11.

148 "Vodafone 1.4 Milyar Lira Gelire Ulaştı", Cumhuriyet, 26 Temmuz 2014, s. 11.

149 "Superonline'dan 328 Milyon TL Kâr", Sabah, 5 Kasım 2014, s. 13.

150 "THY İlk 7 Ayda Net Kârını Uçurdu", Milliyet, 21 Ağustos 2014, s. 12.

151 "2014'ün İlk Çeyreğinde Halk GYO 9.5 Milyon Lira Kârda", Yeni Şafak, 27 Nisan 2014, s. 7.

152 "Şişecam'ın 2014'ün İlk 9 Ayındaki Net Kârı 5 Milyar TL Oldu", Cumhuriyet, 10 Kasım 2014, s. 13.

153 "Güneş Sigorta'nın Kârı 10 Milyon TL", Hürriyet, 5 Mayıs 2014, s. 14.

Bankalara gelince!

Türkiye'deki 49 bankadan 37'sinde yabancıların hissesi var. 2001 yılından sonra hızlanan küresel el değiştirmeye, 21 Türk bankasını satın alan ya da ortak olan yabancılar 20.5 milyar dolar harcadı. Satın alınan banka paylarının değeri ise yaklaşık 27 milyar dolarken, 12 yıllık yabancı kârı ise 17 milyar doları aştı. Türk bankacılık sisteminde yabancıların toplamdaki payı yüzde 25'lere yaklaşırken, Borsa İstanbul'un yabancı hisse sahiplik oranına göre bu oran yüzde 42'yi geçti.

Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul Borsası, TBMM Soru Önergeleri'ne verilen yanıtlar, yerli ve yabancı çeşitli araştırma şirketlerinin verilerinden yararlanarak yapılan çalışmaya göre, yabancı yatırımcılar 2001'de başlayan süreçte bankalara ortak olmak veya tamamını satın almak için 20.5 milyar dolar sermaye getirdi. Temmuz 2001'de Demirbank'ın HSBC Bank'a 350 milyon dolara satılması sonrası gerçekleşen en yüksek tutarlı satış ise Türkiye'de Citibank adıyla yabancı bir banka olarak yer alan Citigroup'un Akbank'ın yüzde 20'sine 3.1 milyar dolar vermesi oldu.

"Türk Bankacılık Sisteminde Yabancılaşma" başlıklı rapora göre, yüksek bankacılık ücretlerinin de desteği ile yabancılar Türk finans sektörüne yatırımlarının sonucu adeta ihya oldular. Ağırlıklı olarak 2005'ten sonra gerçekleşen satın almalar sonrası yabancı ortakların elde ettikleri kâr 15 bankada 17.2 milyar dolara çıkararak konulan sermayeye oldukça yaklaştı.¹⁵⁴

Merkez Bankası'nın ödemeler dengesi verilerinden (2013) anlıyoruz ki, sadece AKP rejiminde yabancıların kâr, faiz başta olmak üzere kazançları 120 milyar doları bulmuş durumda. Bu, yılda ortalama 11 milyar dolarlık bir kazanç transferi demekken;¹⁵⁵ yabancılar bankacılıktan 12 yılda 17.2 milyar dolar kâr ettiler!¹⁵⁶

İşte kimi bankalara ilişkin veriler:

Garanti Bankası, 203.6 milyar lira büyüklüğe ulaşırken;¹⁵⁷ banka 2014 yılında 3.2 milyar TL net kâra ulaştı!¹⁵⁸

Denizbank, 2014 yılının ilk çeyreğini, konsolide bazda 278 milyon TL net kârla tamamladı!¹⁵⁹

154 "Türkiye Ekonomisi İçin Ciddi Tehlike", Cumhuriyet, 12 Mayıs 2014, s. 11.

155 Mustafa Sönmez, "Yabancıların Kazanç Transferi 120 Milyar \$", Cumhuriyet, 18 Şubat 2013, s. 12.

156 "Yabancılar Bankacılıktan 12 Yılda 17.2 Milyar Dolar Kâr Etti", Haber Türk, 12 Mayıs 2014, s. 11.

157 "Garanti, 203.6 Milyar Lira Büyüklüğe Ulaştı", Cumhuriyet, 26 Temmuz 2014, s. 11.

158 "Garanti'den 3.2 Milyar TL Kâr", Cumhuriyet, 4 Şubat 2015, s. 8.

159 "Denizbank'ın Üç Aylık Net Kârı 278 Milyon TL", Sabah, 10 Mayıs 2014, s. 15.

2014 yılında Yapı Kredi Bankası'nın üç aylık kârı 429 milyon TL oldu!¹⁶⁰
İş Bankası'nın 2014'ün ilk çeyreğindeki kârı 815 milyon TL oldu!¹⁶¹
2014'ün ilk çeyreğinde Vakıfbank 374 milyon lira net kâr elde etti!¹⁶²
Akbank, 2014'ün ilk yarısında 1 milyar 612 milyon lira net kâr etti!¹⁶³
“Kuveyt Türk 2014'ün ilk çeyreğinde kârını yüzde 57.67 artırdı!”¹⁶⁴
Fibabanka kârını yüzde 66 artırdı!¹⁶⁵
Finansbank, 2014'ün ilk üç ayında kasasına 129 milyon TL koydu!¹⁶⁶
Bank Asya 2014'ün ilk çeyreğinde 41 milyon lira kâr etti!¹⁶⁷

Bunlar böyle olunca da yoksulluk, eşitsizlik, işsizlik kaçınılmaz olarak daha da katmerlendi!

II.2.2) EŞİTSİZLİK, YOKSULLUK, İŞSİZLİK

İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı'nın (OECD) 9 Aralık 2014'de açıklanan “Gelir Eşitsizliği Ekonomik Büyümeye Zarar Verir mi?” başlıklı raporunda, Türkiye'nin gelir dağılımında üyeleri içinde servetin en adaletsiz biçimde paylaşıldığı ikinci ülke olduğuna dikkat çekilmesi,¹⁶⁸ elbette boşuna değildir!

Evet, 2014 yılının son günlerinde OECD'nin yayınladığı raporda, Türkiye (Meksika'nın ardından) servetin en adaletsiz paylaşıldığı ülkedir!

Kendisini doyurandan başka dost tanımayan “açlık” deyince: Beaumont ile Fletcher'in, “Açlık, kılıçtan bile keskindir”; O. Henry'nin, “İnsan açlıktan ölüyorsa, aşkmış, işmiş, aileymiş, dinmiş, sanatmış, vatanmış, hepsi boş laftır”; William Painter'in, “Açlık kurdu ininden çıkarır”; Pearl S. Buck'un, “Aç insanın gözü doğruyu yanlış görmez. Yalnızca yemeği görür”; Katherine Mansfield'in, “Aç insan kolay kandırılır”; Daniel Defoe'nün, “Aç mideye, kuru söz vız gelir,” uyarılarının altını çizerek aktaralım: Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2013 yılı Türkiye Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması durumu şöyle ortaya koyuyordu:

160 “Yapı Kredi'nin İlk Çeyrek Net Kârı 429 Milyon Lira”, Sabah, 1 Mayıs 2014, s. 10.

161 “İş Bankası'nın Kârı 2014'ün İlk Çeyreğinde 815 Milyon TL Oldu”, Cumhuriyet, 11 Mayıs 2014, s. 11.

162 “2014'ün İlk Çeyreğinde Vakıfbank'tan 374 Milyon Lira Net Kâr”, Cumhuriyet, 9 Mayıs 2014, s. 17.

163 “2014'ün İlk Yarısında Akbank'tan 1 Milyar 612 Milyon Lira Net Kâr”, Cumhuriyet, 24 Temmuz 2014, s. 10.

164 “Kuveyt Türk 2014'ün İlk Çeyreğinde Kârını Yüzde 57.67 Artırdı”, Radikal, 9 Mayıs 2014, s. 21.

165 “Fibabanka Kârını Yüzde 66 Artırdı”, Akşam, 10 Mayıs 2014, s. 7.

166 “Finansbank: 2014'ün İlk Üç Ayında Kasasına 129 Milyon TL Koydu”, Akşam, 10 Mayıs 2014, s. 5.

167 “Bank Asya İlk Çeyrekte 41 Milyon Lira Kâr Etti”, Taraf, 8 Mayıs 2014, s. 6.

168 “Türkiye Gelir Eşitsizliğinde İkinci”, 9 Aralık 2014... <http://siyahaber.org/haber/turkiye-gelir-esitsizliginde-ikinci>

“Türkiye’de en yüksek gelire sahip olan yüzde 20’lik grup toplam gelirin yüzde 46.6’sını alırken en düşük gelire sahip yüzde 20’lik nüfus toplam gelirden sadece yüzde 6.1 oranında pay alıyor...”¹⁶⁹

Alın size Türk(iye) ekonomisi: Metal işçileri 866 TL’ye çalışırken; dünyanın en büyük 18. ekonomisi ama dünyanın en büyük soygun ekonomisi. Ülkenin yüzde 80’i üretiyor, yüzde 20’si yiyor.¹⁷⁰

Ancak bu kadar da değil...

Sinan Alçın’ın ifadesiyle, “Türkiye’de nüfusun yüzde 10’luk kesimi yaratılan gelirin yaklaşık yüzde 34’üne el koyuyor. Fakat servet üzerinden düşündüğümüzde durum çok daha çarpıcı: Nüfusun yüzde 1’lik kesimi toplam servetin yüzde 54’üne el koyuyorken; 2000-2014 yıllarında yüzde 1’lik kesim yüzde 43 zenginleşerek dünya sıralamasında birinci olmuştur...”¹⁷¹

Ayrıca İTÜ İşletme Fakültesi öğretim üyeleri Doç. Dr. Raziye Selim, Prof. Dr. Öner Günçavdı ve Dr. Ayşe Aylin Bayar’ın hazırladığı ve 2002-2011 yıllarını kapsayan ‘Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı Eşitsizlikleri: Fonksiyonel Gelir Kaynakları ve Bölgesel Eşitsizlikler’ başlıklı rapora göre, “En yoksul yüzde 20’lik kesimin gelirden aldığı pay 2007-2011 arasında yüzde 6.1 ile değişmezken zenginlerin payı yüzde 44.8’e çıktı.”¹⁷²

Türkiye’de en üst gelir grubundaki 7.5 milyon nüfus, 2013 yılında toplam gelirin yüzde 31.3’ünü aldı. En üstteki bu 7.5 milyon kişilik varlıklı kesimin toplam kullanılabilir gelirden aldığı pay azalmıyor. Artıyor. Toplam gelirden aldıkları pay 2012 yılında yüzde 31.1 idi, 2013 yılında 31.3 oldu.

En alttaki 7.5 milyon kişinin toplam gelirden aldıkları pay ise yüzde 2.3 oranında. Yüzde 10’luk gelir dilimine göre en alttaki 7.5 milyon ile en üstteki 7.5 milyonun kullanılabilir gelirleri arasındaki fark 13.6 kat.¹⁷³

Toparlarsak: En zengin kesim, en yoksul kesimden 7.7 kat daha fazla kazanıyor. Resmi verilere göre nüfusun yüzde 15’i de yoksulluk sınırı altında... TÜİK tarafından açıklanan ‘Gelir ve Yaşam Koşulları 2013’ yılı araştırmasına göre yüzde 20’lik gruplarda; en yüksek gelire sahip son gruptakilerin toplam gelirden aldığı pay yüzde 46.6 iken, en düşük gelire sahip ilk gruptakilerin toplam gelirden aldığı pay yüzde 6.1 oldu. Buna göre, son yüzde 20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay, ilk yüzde 20’lik gruba göre 7.7 kat oldu. İlgili gösterge kent-

169 Kanat Atkaya, “85 Büyüktür 3.5 Milyar”, Hürriyet, 20 Ocak 2015, s. 6.

170 “Polis Devletine Direnecekler”, Cumhuriyet, 4 Şubat 2015, s. 4.

171 Sinan Alçın, “Yoksulluk Üzerine”, Cumhuriyet Bilim Teknoloji, No: 1455, 6 Şubat 2015, s. 13.

172 “Uçurumu AKP Artırdı”, Cumhuriyet, 28 Haziran 2014, s. 10.

173 Güngör Uras, “Maaş Artmadıkça Türkiye’de ‘Kullanılabilir Gelir’ Artmıyor”, Milliyet, 23 Eylül 2014, s. 9.

sel yerlerde 7.2, kırsal yerlerde ise 6.5 olarak hesaplandı...¹⁷⁴

TÜSİAD eski Başkanı Haluk Dinçer, OECD'nin araştırmasına göre, Türkiye'nin, Şili ve Meksika'dan sonra en yüksek gelir eşitsizliğine sahip üçüncü ülke konumunda olduğunu söyledi.¹⁷⁵

Böylelikle Türkiye, OECD ülkeleri arasında gelir adaletsizliğinde üçüncü oldu. Türkiye nüfusunun en zengin yüzde 10'luk kesiminin sahip olduğu gelir, en yoksul yüzde 10'luk kesimin elde ettiği gelirin 15 katına denk geliyor...¹⁷⁶

Türkiye'de zenginle yoksul arasındaki fark gitgide açılıyor; TÜİK'in araştırmasına göre, zengin ile yoksul arasındaki eşitsizlik ciddi şekilde sürüyor; 2012'de ülkenin en yoksul yüzde 20'lik kesimi ile en zengin yüzde 20'lik kesimi arasındaki gelir farkı büyük ölçüde değişmedi. En zengin yüzde 20'nin geliri en yoksul kesimin 8 katı oldu. Ayrıtlara bakıldığında, nüfusun üst tabakasındaki yüzde 20 Türkiye'deki gelirin yüzde 46.6'sını kazanırken, en alttaki yüzde 20'lik nüfusun gelirden sadece 5.9'luk pay aldığı görülüyor. Yani Türkiye'nin üst tabakasındaki yüzde 20, ülke gelirlerinin yarısını elde ederken, nüfusun yüzde 80'i de diğer yarısını alabiliyor. En varlıklı ve en yoksul yüzde 10'luk nüfus dilimleri esas alındığında, bu fark ortalama 14 kata çıkıyor...¹⁷⁷

Hasan Bülent Kahraman'ın dahi "Yoksulluk en büyük zulümdür,"¹⁷⁸ diye betimlediği vahşete gelince...

Siz bakmayın, "Türkiye toplumunun yüzde 18'inin fakir olduğuna dikkat çekildi,"¹⁷⁹ türünden lafazanlıklara!

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2015 yılı bütçe kitapçığına göre, Türkiye'de nüfusun yüzde 39.8'i yoksul. Ve iki yılda yoksul sayısı yaklaşık 6.9 milyon artmış.

Devlete sosyal yardım başvurusu yapanların kaydını tutan Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Bilgi Sistemi'ne göre 2012'de yoksulluk envanterinde sosyo-ekonomik durumu iyi olmayıp yardıma muhtaç olan 6 milyon 768 bin 126 hane ve 23 milyon 668 bin kişi kayıtlı idi.

Bu sayı 2014 yılında 8 milyon haneye ve yaklaşık 30 milyon 500 bin kişiye ulaşmış olacak.

Bunun anlamı, Türkiye'de yaklaşık 30 milyon 500 bin kişi aylık brüt 378, net 270 liranın altında gelirle yaşıyor.¹⁸⁰

174 Hüseyin Özay, "En Zengin, En Fakirden 7.7 Kat Fazla Kazanıyor", Taraf, 23 Eylül 2014, s. 4.

175 "Gelir Eşitsizliğinde Sondan Üçüncüyüz", Taraf, 28 Haziran 2014, s. 6.

176 "Para Var Ama Halk Yoksul", Cumhuriyet, 27 Haziran 2014, s. 11.

177 "Fark Gittikçe Açılıyor", Cumhuriyet, 16 Ekim 2013, s. 11.

178 Hasan Bülent Kahraman, "Yoksulun Çaresi Ölüm... Olmasın", Sabah, 5 Kasım 2014, s. 22.

179 "Devlet Yardımları Bağımlılık Yapıyor", Zaman, 10 Mayıs 2014, s. 9.

180 Murat Aksoy, "7 Milyon Yeni Fakir", Millet, 19 Aralık 2014... <http://www.millet.com.tr/-7-milyon-yeni-fakir-yazisi-1264326>

Bir şey daha: Türkiye’de 46 bin kişi ayda 73 lirayla, 1.6 milyon kişi ise ayda 146 lirayla yaşıyor; Türkiye’de 2013 yılında satınalma gücü paritesine göre günlük kişi başı harcaması 2.36 liranın altında kalan kişi oranı 2012 yılına göre hiç değişmedi. Nüfusun yüzde 0.06’sı yani 46 bin kişi aylık sadece 73 lira ile hayatını sürdürmeye çalışıyor.¹⁸¹

Bu kadar de değil: Türkiye’de 100 kişiden 49’u “kıt kanaat geçiniyoruz” derken, yüzde 23’ü “sıkıntı çekiyoruz” diyor. Nüfusun sadece yüzde 28’i finansal durumunu “rahat” ya da “geçinip gidiyoruz” cümleleriyle anlatıyor.¹⁸²

Ayrıca Türkiye’de emeklilerin yüzde 63’ü mutsuzken,¹⁸³ TÜİK’in araştırmasına göre, yaşlılar arasındaki yoksulluk oranı yüzde 17’den yüzde 18.7’ye yükseldi.¹⁸⁴

Nihayet Fransa ‘Genel İşçi Konfederasyonu’ (CGT) eski genel sekreteri Henri Krasucki’nin, “Patronların ve devletlerin elinde ücretlilere karşı işsizlikten daha şiddetli bir zor aracı yoktur,” diye tanımladığı faciaya gelince...

Bilmem duydunuz mu? TÜİK, işsizlerin yüzde 41’nin mutlu, 100 kişiden 73’ünün gelirinden memnun olduğu açıkladı.¹⁸⁵

Evet, evet yanlış duymadınız; TÜİK’in bu yalana sarıldığı coğrafyamızda işsizlik oranı 2014’ün eylül ayında yüzde 10.7’ye fırladı.¹⁸⁶

İşsiz sayısı TÜİK’e göre kriz dönemi olan 2009’u da geride bırakarak 3 milyon 64 bine ulaştı. Rakam, 2009’da 3 milyon 43 bindi. Ancak iş aramayı bırakanlar da göz önüne alındığında gerçek işsiz sayısı 5.5 milyona yaklaştı. Geniş tanımlı işsizlik oranı da yüzde 17’yi aştı. İş talep edenlerin sayısı 2013 yılının aynı dönemine göre 1 milyon 807 bin kişi arttı.¹⁸⁷

TÜİK verilerinden, işsizlerin eğitime göre dağılımı incelendiğinde 3 milyon 42 bine ulaşan resmi işsizlerin yüzde 51’inin lise altı eğitimi olduğu anlaşılıyor. Yüksek öğrenim diplomalı işsizlerin yüzde 24 ile ikinci sırayı aldıkları görülüyor. Liseli işsizler yüzde 11, meslek liseli işsizler de yüzde 11 paya sahip. Okur-yazar olmayan işsizler yüzde 3 payla en son sıradalar.

2014 başından Ekim’e kadar işsiz sayısı 218 bin artarak yüzde 8’e yakın artarken üniversiteli kesiminde artış yüzde 48 gibi çarpıcı bir boyuta ulaştı. Bu kategorideki işsizlerin toplam işsizler içindeki payı Şubat başında yüzde 17 iken, Ekim ayında yüzde 24’e çıktı. Bu da, 2014 öğrenim yılında mezun olanların

181 Şebnem Turhan, “Türkiye’de 46 Bin Kişi Aylık 73 Lira ile Geçiniyor”, Hürriyet, 3 Aralık 2014, s. 15.

182 Murat Muratoğlu, “Ah Şu Çılgın ve Borçlu Türkler!”, Sözcü, 27 Aralık 2014, s. 7.

183 “100 Emeklinin 63’ü Mutsuz”, Cumhuriyet, 25 Ocak 2015, s. 11.

184 “Sosyal Devlet Bir Yalan”, Gündem, 22 Ocak 2015, s. 4.

185 “TÜİK’e Göre İşsiz de Mutluymuş!”, Cumhuriyet, 22 Haziran 2014, s. 13.

186 Şebnem Turhan, “3.097.000 Kişi İşsiz”, Hürriyet, 16 Aralık 2014, s. 8.

187 “Ne İş Kaldı ne de Umut”, Cumhuriyet, 16 Aralık 2014, s. 11.

önemli bir kısmının iş bulamadıkları ve önümüzdeki yıllarda da yeni mezunların iş bulma konusunda zorlanacakları, yükseköğrenimli işsiz sayısının daha çok artacağına bir işaret sayılıyor.

Resmi işsizlik oranı şubat 2014'te ortalama yüzde 10.2 iken yükseköğrenimli kesimde yüzde 9'da kalyordu. Ancak ekim ayına gelindiğinde ortalama işsizlik yüzde 10.4 olarak belirlenirken üniversiteli işsizler arasında işsizlik yüzde 12'ye çıktı.¹⁸⁸

TÜİK verilerine göre Türkiye'de iş arayanların sayısı Ocak 2015'te bir yıl öncesine göre 5 kat artarak 1 milyon 937 binle rekor kırdı.¹⁸⁹

Kalkınma Bakanlığı Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü İstihdam ve Çalışma Hayatı Dairesi Başkanlığı'na göre işsizlikte en çok artış yüzde 12.3'le liseliler de!¹⁹⁰

2005-2014 DÖNEMİNDE AYLAR VE YILLAR İTİBARIYLA İŞSİZLİK ORANLARI¹⁹¹

AY	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
OCAK	11.8	12.1	11.3	11.6	15.5	14.5	11.9	10.2	10.6	10.1
ŞUBAT	11.9	12.2	11.7	11.9	16.1	14.4	11.5	10.4	10.5	10.2
MART	11.2	11.3	10.7	11	15.8	13.7	10.8	9.9	10.1	-
NİSAN	10.4	10.3	10.1	9.9	14.9	12	9.9	9	9.3	-
MAYIS	9.6	9.2	9.2	9.2	13.6	11	9.4	8.2	8.8	-
HAZİRAN	9.6	9.2	9.2	9.4	10.3	10.5	9.2	8	8.8	-
TEMMUZ	9.6	9.3	9.3	9.9	12.8	10.6	9.1	8.4	9.3	-
AĞUSTOS	9.9	9.6	9.7	10.2	13.4	11.4	9.2	8.8	9.8	-
EYLÜL	10.1	9.5	9.9	10.7	13.4	11.3	8.8	9.1	9.9	-
EKİM	10.4	9.6	10.2	11.2	13	11.2	9.1	9.1	9.7	-
KASIM	11	10	10.5	12.6	13.1	11	9.1	9.4	9.9	-
ARALIK	11.5	10.9	10.9	14	13.5	11.4	9.8	10.1	10	-
YILLIK	10.6	10.2	10.3	11	14	11.9	9.8	9.2	9.7	-

İstihdam yaratmakta zorlanan Türkiye ekonomisinde işsiz ve umutsuz işsizler 2 kat hızla artıyorken;¹⁹² TÜİK verilerine göre Türkiye'de iş arayanların sayısı 2015'te bir yıl öncesine göre 5 kat artarak 1 milyon 937 binle rekor kırdı.¹⁹³

188 "725 Bin Üniversite Mezunu İş Arıyor", Birgün, 19 Ocak 2015, s. 5.

189 Şebnem Turhan, "Suriyeli Etkisi", Hürriyet, 5 Şubat 2015, s. 22.

190 "Lise Mezununa İş Yok", Cumhuriyet, 17 Eylül 2014, s. 10.

191 "İşsizlik Verileri Açıklandı", Cumhuriyet, 16 Mayıs 2014, s. 10.

192 "İstihdamın İki Katı İşsiz", Cumhuriyet, 16 Eylül 2014, s. 11.

193 "Suriyeli Etkisi", Hürriyet, 5 Şubat 2015... <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/28124372.-asp>

Özetle 3 milyon 95 bin resmi işsiz yanında 2 milyon 450 bini sayılmayan işsiz var, gerçekte toplam 5.5 milyonu aştı.¹⁹⁴

Evet yoksulluk, eşitsizlik, işsizlik tam da böyleyken; Vergilius'un, "Forsan miseros meliora sequentur/ Belki de sefaleti iyi bir şey takip edecektir," uyarısını anımsatma zamanıdır!

II.2.3) BORÇ(LAR) VE KREDİ KART(LAR)I BATAĞI

Önce "Türkiye en borçsuz ülkelerden biri" zırvasını dillendiren Seral Köprülü'nün "mazereti"ni aktaralım: "... 'Borç' konusu, bir ekonomik durumu kötülemede kullanılan en büyük demagojilerden biri. Gazetelerin spor sayfalarında, futbol takımlarının ne kadar borçlu oldukları sürekli yazılır ancak bu kulüplerin alacaklarından ya da kulüp bünyesindeki sporcuların değerinden kimse bahsetmez. Ülke ekonomilerinden konuşurken de aynı demagoji sürekli yapılır.

Özel sektör borcu halkın veya kamunun sorumluluğunda değil. Ödenmezse borçluyu bağlar, devleti bağlamaz. Devlet ise, borçlarını halktan topladığı vergilerle ödemek zorunda. Dolayısıyla, sadece devletin borç yükü milletin sırtında.

AKP döneminde kamu borçları azaldı. Bu yüzden muhalif ekonomistler de kamu ve özel sektör borçlarını toplayarak büyük bir rakam ortaya çıkarmaya gayret ediyor. Özel sektörün kullandığı 250 milyar dolarlık yabancı krediye baktığımızda, bu miktarda bir kredi için uluslararası güven yakalamak özel sektörün muazzam bir başarısı. Haksızca eleştiren bu zihniyet ülkemizde hâkim olsa, cumhuriyetin 80 yılda yakaladığı büyümenin kat kat fazlası 10 yılda gerçekleşmezdi."¹⁹⁵

Yalanı, siyaset malzemesi olarak kullananlara hatırlatalım!

2012 yılı sonu itibariyle Türkiye'nin toplam brüt dış borcu 336 milyar dolar. Bu borcun sadece 103 milyar doları kamu kesiminin, 226 milyar doları özel kesimin borcu, özel kesimin 226 milyar dolarlık dış borcunun 111 milyar doları finans kesiminin, 114 milyar doları reel kesimin-firmaların borcu.

2002 yılında Türkiye'nin toplam dış borcu 129 milyar dolardı. 2012 yılında 336 milyar dolar oldu...

Kamu borcu 64 milyar dolardan 103 milyar dolara yükseldi...

Özel sektörün dış borcu ise patladı. 43 milyar dolardan 226 milyar dolara yükseldi. Özel sektörün toplam borcunun 2002 yılında 11 milyar doları bankalara aitti. Bankaların dış borcu 2012 yılında 84 milyar dolara yükseldi...

2002 yılında IMF borcu 14 milyar TL kamunun IMF dışı kaynaklara borcu 50 milyar dolar idi...

194 "Gerçek İşsizler 5.5 Milyonu Aştı", Birgün, 16 Ocak 2015, s. 4.

195 Seral Köprülü, "Türkiye En Borçsuz Ülkelerden Biri", Yeni Şafak, 27 Mart 2014, s. 21.

2012 yılına kadar IMF borcu kademeli olarak azaltıldı. Ama kamunun IMF dışı kaynaklara olan borcu 50 milyar dolardan 101 milyar dolara yükseldi...¹⁹⁶

Türkiye'nin 2002 yılında 129 milyar dolar dış borcu vardı. 2014 sonunda 402 milyar dolara çıktı. Gerçekte IMF'ye ödenen 20 milyar dolara karşılık, 12 yıllık AKP iktidarında 273 milyar dolar yeni dış borç alındı!¹⁹⁷

Merkez Bankası, Temmuz 2013 dönemi 'Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kredi Borcu Gelişmeleri' açıklamasına göre, özel sektörün yurtdışından sağladığı uzun vadeli kredi borcu Temmuz 2013 itibarıyla 2012 sonuna göre 6.9 milyar dolar artışla 145 milyar 899 milyon dolara, ticari krediler hariç kısa vadeli kredi borcu 5.9 milyar dolar artışla, 37 milyar 275 milyon dolara yükseldi. Bu dönemde özel sektörün yurtdışından sağladığı kısa ve uzun vadeli kredi borcu 12.8 milyar dolar tutarında artışla 183 milyar 175 milyon dolara ulaştı.¹⁹⁸

Daha sonra özel sektörün yurtdışından sağladığı uzun vadeli kredi borcu miktarı 155.9 milyar dolar oldu. Türk şirketlerinin en çok borçlu olduğu üç ülke İngiltere, Almanya ve ABD olarak sıralandı. İngiltere'den 20.3, Almanya'dan 16.5, ABD'den 15.2 milyar dolar tutarında finansman sağlandı.

Şirketlerinin finansman için başvurduğu ülkeler arasında ağırlıklı olarak Avrupa ve Körfez ülkeleri yer aldı. Ekonomik darboğazdaki Yunanistan'dan bile 1.4 milyar dolarlık kaynak sağlandı. Özel sektör, Orta Amerika'da, Küba ile Jamaika'ya komşu, küçük bir ada devleti olan, 57 bin nüfuslu Cayman Adaları'ndan da 1.8 milyon dolar borç aldı.

Özel sektörün borçlu olduğu dördüncü ülke 14 milyar dolarla Hollanda oldu. 1.3 milyon nüfuslu Bahreyn 11.5 milyar dolar finansmanla Türk şirketlerine borç veren beşinci ülke konumuna geldi.¹⁹⁹

Şirketlerin yumuşak karnı döviz borçları katlanarak artmaya devam ediyor. Özel sektörün uzun vadeli dış borcu 163.2 milyar dolar olurken kısa vadeli borcu 44.7 milyar dolara çıktı. Bir yıl içinde 75.9 milyar doların ödenmesi gerekiyor. Merkez Bankası açıkladığı verilere göre, 2013 yılı sonuna göre bankaların kredi biçimindeki borçlanmalarının 1.9 milyar dolar, tahvil ihracı biçimindeki borçlanmalarının ise 1.4 milyar dolar arttığı gözlemlendi.²⁰⁰

Bu arada Erdoğan, "Geçmiş dönemlere ait 'Uluslararası Para Fonu' (IMF) borcunu kapattık" propagandası yaparken; Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, AKP döneminde dış borç stokunun 92.8 milyar TL'den 145.7 milyar TL'ye çık-

196 GÜNGÖR URAS, "Kamunun IMF Borcu Sıfırlanırken Diğer Borçları Arttı", Milliyet, 13 Mayıs 2013, s. 11.

197 MURAT MURATOĞLU, "Ah Şu Çılgın ve Borçlu Türkler!", Sözcü, 27 Aralık 2014, s. 7.

198 "ÖZELİN BORCU 182 MİLYAR DOLAR", Cumhuriyet, 18 Eylül 2013, s. 11.

199 MERİÇ TAFOLAR, "Bahreyn'den Para Aktı Cayman'a Bile Borç Var", Milliyet, 7 Ağustos 2014, s. 10.

200 "BORÇ BATAĞI BÜYÜYOR", Cumhuriyet, 17 Temmuz 2014, s. 11.

tığını açıkladı.

Babacan, AKP iktidarında Türkiye’de merkezi yönetim borç stokunda yaşanan artışı da açıkladı. Buna göre merkezi yönetim borç stoku 2002’de 242.7 milyar TL iken 2012 yıl sonu itibarıyla 532.2 milyar TL’ye çıktı. Merkezi yönetim dış borç stoku 2002’de 92.8 milyar TL olarak hesaplanırken, 2012’ye gelindiğinde bu rakam yüzde 57 artışla 145.7 milyar TL’ye yükseldi.²⁰¹

Bu arada hanelerin borcu 345 milyar TL’yi aştı

Tüketici kredisi olarak konut, taşıt ve ihtiyaç; kredi kartı üstünden de nakdi kredi biçiminde gerçekleşen borçlanmaların boyutları, 2014 Eylül itibarıyla 345.5 Milyar TL’yi geçti.

Borçlanmanın üçte ikine yakını kredi kartı ve ihtiyaç kredisi olarak yapılırken, tüketici borçlanmasında gerçek artış 11.5 yılda yüzde 474 ya da 47 kat oldu ve 2014’e gelindiğinde borç stoku, özel tüketimin yüzde 30’unu geçti...

Oysa 2004 yılında hane halkının tüketim harcamaları 400 milyar TL dolayındaydı ve borç yükü bunun yüzde 6’sından ibaretti. 2014’e gelindiğinde borç stoku, özel tüketimin yüzde 30’una yakın. Yani, iç tüketim, bireysel borçlanma ile birlikte hızlı bir artış gösterdi. Bir borçlanan, 5 borçlanırdı oldu. 2005 sonrasında toplam bireysel kredilerde konut borçlanmaları aile borçlanmalarının üçte birini oluşturdu.²⁰²

O hâlde Seral Köprülü’ye hatırlatarak ilerleyelim!

i) Türkiye’de 100 hanenin 65’inin borç riski var!²⁰³

ii) Aylık borç taksiti ödeyenlerin sayısı, 2006’dan 2013’e, 7 yılda 12 milyon 224 bin kişi arttı!²⁰⁴

iii) ‘Türkiye Bankalar Birliği’nin açıklamasına göre bireysel kredi ve kredi kartı borcundan dolayı yasal takibi devam ettirilen kişilerin sayısı Kasım 2014 itibarıyla 89 bin arttı. 2009’dan beri yasal takiptekilerin sayısı 2.9 milyon kişi!²⁰⁵

iv) İzmir Adliyesi’ndeki icra müdürlüklerine 2014 yılında gelen dosya sayısı, 2013 yılına göre yüzde 131 arttı. Rakamlar 4 milyon nüfuslu İzmir’de yaşayanların 3’te 1’inden fazlasının icralık olduğunu ortaya koydu!²⁰⁶

v) Karşılıksız çek miktarı arttı: 2013 yılında parasal değeri 20 milyara ulaşan 773 bin çeke işlem yapıldı!²⁰⁷

201 Mahmut Lıcalı, “IMF’ye Borç Bitti; Dış Borç Yüzde 57 Arttı”, Cumhuriyet, 29 Temmuz 2013, s. 13.

202 “Hanelerin Borcu 345 Milyar TL’yi Aştı”, Birgün, 27 Ekim 2014, s. 5.

203 Güngör Uras, “Maaş Artmadıkça Türkiye’de ‘Kullanılabilir Gelir’ Artmıyor”, Milliyet, 23 Eylül 2014, s. 9.

204 Tamer Arda Erşin, “Borçlar da Yoksulluk da Arttı!”, Evrensel, 9 Ekim 2014, s. 5.

205 “Takiptekiler 89 Bin Arttı”, Taraf, 14 Ocak 2015, s. 6.

206 “İzmir’de Her 3 Kişiden 1’i İcralık”, Aydınlık, 12 Ocak 2015, s. 3.

207 “Karşılıksız Çek Miktarı Arttı”, Cumhuriyet, 20 Ocak 2015, s. 11.

Buradan da kredi kart(lar)ı batağına geçerse; hatırlatılması gereken ilk şey Maurizio Lazzarato'nun, dikkat çektiğı "Borçlandırılmış İnsanın İmalı"²⁰⁸

"Nasıl" mı? Kaza sonrasında "Madene tekrar inecek misin?" sorusunu, "kredi kartı borcum var ve inmek zorundayım" diye yanıtlayan Soma'daki bir maden işçisini anımsayın...

"Borçlandırılmış İnsan", kapitalizmin kulu kölesiyken; "Ego nihil timeo, quia nihil habeo/ Hiçbir şeyden korkmam, çünkü hiçbir şeyim yok," diyemeyecek geleceğini de kredi kartlarıyla ipotek altına aldırandır; "Beneficium accipere libertatem est vendere/ Borç alırken özgürlükle vedalaş," saptamasındaki üzere!

Yine sıralayalım!

i) Tüketici kredilerinin 558 milyon TL artışla 179 milyar 528 milyon TL'ye yükseldiğı 19-21 Ekim 2012 tarihleri arasında bireysel kredi kartı harcamaları 609 milyon TL artışla 66 milyar 384 milyon TL oldu. Böylece, tüketicilerin bankalara toplam borcu 1 milyar 464 milyon TL artışla 245 milyar 913 milyon TL oldu!²⁰⁹

ii) Konut kredi faizlerinin 2012 başına göre yüzde 36 gerilemesiyle yapılandırma 5 kat arttı. İndirimlerden sonra 100 bin TL'lik kredinin aylık ödemeleri 890 TL'ye kadar düştü!²¹⁰

iii) 2013 yılının ilkyarısında 2 milyon 911 bin ücretli tüketici kredisi kullandı. Ayda 10 milyar TL kredi alındı. 'Enuygun.com'un araştırmasına göre, ücretli çalışanların kredi kullanımı 2012'ye göre ikiye katlandı. Her ay 500 bini ücretli çalışan olmak üzere 1 milyon kişi bankalardan tüketici kredisi çekiyor. Ücretli çalışanların kredi kullanımı, bankaların verdiği toplam tüketici kredilerinin yüzde 55'ini oluşturuyor!²¹¹

iv) 2013'ün Ağustos sonunda toplam banka kredileri 965 milyar TL. Toplam bireysel kredi kartı borçları 81 milyar TL. Toplamın yüzde 8.4'ü büyüklüğünde. Toplam bireysel kredi kartı borçlarının taksitli bölümü ise 46 milyar TL.

Merkez Bankası'nın yayınladığı Finansal İstikrar Raporu'nda yer alan bilgilere göre, hane halkımızın harcanabilir gelirlerine göre borçları 2010 yılında yüzde 41.5 iken, 2011 yılında yüzde 47.4 olmuş. 2012 yılında yüzde 50.7'ye ulaşmış.

Merkez Bankası'nın verdiği rakamlara göre, hane halkının yükümlülüklerinin dağılımında konut kredisi borçlarının payı yüzde 34.3, ihtiyaç kredisi borçlarının payı yüzde 35.6 ve kredi kartı borçlarının payı yüzde 25.4 oranında. Taşit kredilerinin payı da yüzde 4.4.

208 Maurizio Lazzarato, Borçlandırılmış İnsanın İmalı, Çev: Murat Erşen, Açılım Kitap, 2014.

209 "Bankalara Borç 1.5 Milyar Arttı", Taraf, 3 Kasım 2012, s. 7.

210 "Borçlu Soluklanma Derdinde", Cumhuriyet, 8 Şubat 2013, s. 10.

211 "Ücretli Borç Bağımlısı", Cumhuriyet, 8 Ekim 2013, s. 21.

Merkez Bankası'nın raporunda 2013 yılı Mart sonu itibariyle tasfiye olacak kredi kartı ve tüketici kredisi borçlularının sayısı 1 milyon 986 bin olarak veriliyor.

Gelelim tüketici kredileriyle bireysel kredi kartları borçlularının kimler olduğuna! Merkez Bankası'nın verdiği bilgilere göre:

- Tüketici kredisi ve kredi kartı kullananların yüzde 54'ü ücretli kişiler.

- Borçluların yüzde 38'inin aylık geliri 1.000 TL'nin altında.

- Aylık 1.000 TL ile 2.000 TL geliri olanlar toplam borçluların yüzde 24'ünü oluşturuyor.

- Demek ki borçluların yüzde 62'sinin geliri 2.000 TL'nin altında.²¹²

v) 2013 yılının Ocak-Mayıs döneminde, bireysel kredi kartı borcunu ödemeyen kişi sayısı, 2009 yılına göre yüzde 17.3, ferdi kredi borcunu ödemeyen kişi sayısı ise yüzde 31.1 arttı!²¹³

vi) 2013'ün Haziran ayı itibarıyla tüketici ve konut kredisi miktarı 209 milyar liraya ulaştı Tüketici ve konut kredileri bakiyesi bir önceki 2012 yılının aynı dönemine göre yüzde 24 arttı!²¹⁴

vii) Haziran 2013 itibarıyla 281 bin 858 kişi kredi, 398 bin 310 kişi de kart borcunu geciktirdi. 'Bankalar Birliği' verilerine göre, 2013 yılının ilkyarısında kredi kartı ve ferdi kredi borcunu ödemeyenlerin sayısı 680 bin 168'e çıktı. Haziran ayında kredi kartı borcunu ödeyemeyenler 120 bin 515, kredi borcu olanlar 74 bin 778 kişi arttı!²¹⁵

viii) Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) Genel Başkanı Bendevi Palandöken, kredi kartı borcu olan 1 milyon 600 bin kişinin çok zor durumda yaşamlarını sürdürdüğünü ifade etti!²¹⁶

ix) EGE-KOOP Genel Başkanı Hüseyin Aslan, "İnsanlar yaşamını borçlanarak sürdürüyor. 2.5 milyon insan, kredi kartı borcu yüzünden kara listeye girdi. Yabancı yatırımcılar, Türk halkının üzerinden 170 milyar doları ülkelerine götürdü. Gerçekçi bakarsanız tablo bu" dedi!²¹⁷

x) 32 milyon kişide 56 milyon kredi kartı bulunuyor.

47 milyarı taksitli toplam 82 milyar lira kredi kartı borcu var.

1 buçuk milyon kişi icralık! 2 milyon 838 bin kişi kara listede!

212 Güngör Uras, "İhtiyaç Kredisi ve Kredi Kartı Borçluları Kim?", Milliyet, 11 Ekim 2013, s. 9.

213 "Kartı Borcunu Ödeyemeyenler Yüzde 31 Arttı", Taraf, 1 Ağustos 2013, s. 8.

214 "14 Milyon Kişi Kredi Kullanıyor", Cumhuriyet, 26 Eylül 2013, s. 15.

215 "Yurttaş Kart Borcunu Ödeyemiyor", Cumhuriyet, 17 Ağustos 2013, s. 11.

216 "1.6 Milyon Kredi Kartı Borçlusu", Evrensel, 26 Ağustos 2013, s. 4.

217 "2.5 Milyon İnsan Kredi Kartında Kara Listede!", Evrensel, 31 Temmuz 2014, s. 6.

2013 yılında ailelerin borcu gelirinin yüzde 55'ine ulaştı!²¹⁸

xi) Bankacılık sektöründe takipteki alacaklar olarak ifade edilen ödenmeyen kredi borçlarında artış eğilimi sürüyor. 2013 yılı mayıs ayında 26 milyar 668 milyon lira olan takipteki alacak miktarı, 2013 sonunda 29 milyar 622 milyon lira, Mayıs 2014'te ise 31 milyar 936 milyon liraya çıktı. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) mayıs dönemi kesinleşmemiş geçici verilerine göre, takipteki brüt kredi alacakları mayısta 2013'ün aynı ayına göre yüzde 19.8 oranında, 5 milyar 268 milyon lira artış gösterdi. Takipteki brüt alacaklar 2013 sonuna göre yüzde 7.8 oranında ve 2 milyar 314 milyon TL tutarında arttı!²¹⁹

xii) 'Türkiye Bankalar Birliği' (TBB) Risk Merkezi'nin verilerine göre, 2014'ün Mart ayında ferdi kredi borcunu ödemeyen kişi sayısı 54 bin 862, kredi kartı borcunu ödemeyen kişi sayısı 78 bin 230 oldu. 2014'ün ilk 3 ayda ise bu iki tür borcunu ödemeyenler 347 bine yaklaştı!²²⁰

xiii) Kredi kartı borcunu ödeyemeyenlerin sayısı bir ayda ilk kez 100 bin kişiyi geçti. Türkiye Bankalar Birliği (TBB) Risk Merkezi verilerine göre, Haziran ayında 116 bin 93 kişi kredi kartı borcunu ödeyemedi. Aynı ay içinde bireysel kredi borçlarını ödeyemeyenlerin sayısı da 69 bin 509 kişiye çıktı ve böylece bir ay içinde bankalara borcunu ödeyemeyenler 185 bin 602 kişiye ulaşarak, 200 bin kişiye yaklaştı.

TBB'nin verilerine göre, 2014 yılının Haziran ayında kredi kartı borcunu ödeyemeyenlerin sayısı bir 2013 yılının aynı dönemine göre, yüzde 30.6 artışla 88 bin 885 kişiden, 116 bin 93 kişiye yükseldi. Yine aynı dönemlerde bireysel kredi borcunu ödeyemeyenlerin sayısı ise yüzde 21.7 artışla 57 bin 95 kişiden 69 bin 509 kişiye yükseldi!²²¹

Tablo bu! Seral Köprülü ve benzerlerinin (b)ilgisine sunulur!

II.3) İŞÇİ SINIFININ -GÜNCEL- HÂLİ

Coğrafyamızda "İşçi sınıfı var mı yok mu?" türünden, post-modern zamanların "Sınıf bitti mi bitmedi mi" (absürd) tartışmalarının muhatabı olan işçi sınıfının -güncel- hâline dair somut verileri sıralarsak...

1964'den önce Türkiye'de nüfus 31.4 milyondur. Nüfusun 66'sı köylerde yaşıyordu. Gelir getirici bir işte çalışanlar 13.0 milyon kişiydi. Bunların yalnızca 3.0 milyonluk bölümü, işgücünü satarak geçimini sağlayan kişilerdi; geniş tanımla işçi sınıfıydı. İşçiler ve memurlar bu gruptaydı. İşçi sınıfının gelir getirici bir işte çalışanlara oranı yüzde 23.0 idi. Ayrıca bu insanların önemli bir bölü-

218 Abbas Güçlü, "Borçlu Olmayan Var mı?", Milliyet, 4 Aralık 2013, s. 26.

219 "Batık Krediler Artıyor", Cumhuriyet, 8 Temmuz 2014, s. 11.

220 "Borca Saplandık", Cumhuriyet, 19 Mayıs 2014, s. 12.

221 "Kredi Kartında Korkutan Rakamlar", Cumhuriyet, 26 Ağustos 2014, s. 11

mü tam anlamıyla mülksüzleşmemiş kişilerdi; ücret gelirlerinin yanı sıra üretim araçları mülkiyetiyle bağlantılı yan gelirleri de vardı.

2013 yılında Türkiye'nin nüfusu 76.7 milyondur. Nüfusun yalnızca yüzde 8.7'si belde ve köylerde yaşıyordu. İl ve ilçelerde yaşayan nüfusun oranı yüzde 91.3 olmuştu. Gelir getirici bir işte çalışanların toplamı 26.2 milyondur. Bunların 17.3 milyonu, diğer bir deyişle, yüzde 66.1'i, işgücü satışı yoluyla geçimini sağlayan ücretlilerdi, işçi sınıfıydı, işçiler, memurlar, sözleşmeli personel ve geçici personeldi. Ayrıca bu ücretlilerin çok büyük bölümünün tek geçim kaynağı, işgücü satışından elde ettikleri ücret, maaş veya aylıktır.

Yani 1965 yılında, nüfusun büyük bölümünü küçük burjuvaların oluşturduğu bir köylü toplumu olan Türkiye, 2014 yılı sonunda, nüfusun çok büyük bölümünü işçi sınıfının oluşturduğu bir kentli toplumu hâline gelmiştir.

Gelelim ücretlilerin eğitim düzeyine.

1965 yılında Türkiye'deki 2.989.321 ücretlinin 614.3 bini (yüzde 20.6) okuma yazma bile bilmiyordu. 441.8 bini (yüzde 14.8) okuma yazma öğrenmişti; ancak ilkokul mezunu bile olamamıştı...

Yalnızca beş yıllık ilkokulu bitirenlerin sayısı 1.328.2 bini (yüzde 44.4) idi...

198.4 bini (yüzde 6.6) 3 yıllık ortaokul, 107.7 bini (yüzde 3.6) 3 yıllık lise mezunuydu...

Geride kalan 299 bin (yüzde 10.0) kişi de meslek okul, yüksek okullar ve fakülte mezunuydu...

Diğer bir deyişle, ücretlilerin yüzde 35.4'ü daha beş yıllık ilkokul mezunu bile değildi ve beşte biri okuma yazma bile bilmiyordu...

TÜİK verilerine göre, 2013 yılında Türkiye'deki 16 milyon 353 bin ücretlinin yalnızca 238 bini (yüzde 1.5) okuma yazma bilmiyor...

509 bini (yüzde 3.1) okuma yazma öğrenmişti; ancak ilkokul mezunu bile olamamış...

Yalnızca beş yıllık ilkokulu bitirenlerin sayısı 4 milyon 265 bindir (yüzde 26.1)...

1 milyon 316 bini orta veya dengi okul ve 1 milyon 774 bini ilköğretim (8 yıl) mezunudur. Böylece toplam 3 milyon 90 bini (yüzde 18.9) bu durumdadır...

Yüzde 12.3'ü (2 milyon 7 bin kişi) lise ve dengi okul mezunudur...

Yüksekokul veya fakülte mezunlarının sayısı 4 milyon 294 bin, bunların toplam ücretliler içindeki oranı ise yüzde 26.3'tür...²²²

Meseleyi TÜİK'in on yıllık aralıktaki 'Hane Halkı Anketleri', TÜSİAD ve

222 Yıldırım Koç, "İşçi Sınıfı 50 Yılda Nasıl Değişti", Aydınlık, 27 Aralık 2014, s. 6.

Merkez Bankası'nın derlediği 'ekonomik veriler'den hareketle biraz daha detaylandırırsak:

Sanayi işçileri 3 ila 500 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde, yüksek nitelikli işgücü ve "beyaz yakalılar" kategorisinde sayılanlar finansal alanda, ulaştırma-haberleşme-telekomünikasyon sektörlerinde, vasıfsız işgücünü oluşturanlar küçük işletmelerde yoğunlaşmışlardır. İşletmelerin yüzde 98.89'i küçük ve orta boy işletmedir. Bunların yüzde 95-96'sı 1 ile 9 kişi çalıştıran "mikro işletme"dir. 500'ün üzerinde kişi çalıştıran büyük işletmeler, tüm işletmelerin yüzde 0.11 gibi küçük bir oranını oluşturmalarına rağmen ülke ekonomisinin yüzde 40'lık bölümünü çekip çeviriyorlar.

TÜİK'in 2013 verileri, bu durumun esas olarak devam ettiğini gösteriyor. Buna göre; 2013 yılı itibarıyla 25.5 milyon "çalışan" bulunuyor. Bunların yüzde 23.6'sı (6.015 bin) tarım işçileri içinde olmak üzere tarımda; yüzde 19.4'ü sanayide (4.956 bin); yüzde 7'si (1.782 bin) inşaatta çalışan işçilerden; ve yüzde 50'si (12.771 bin) hizmetler alanındaki emekçilerden oluşuyor. Bir parantezle hemen belirtelim ki, hizmetler alanında çalışanların oldukça önemli bir kesimini de üretken emekçiler oluşturuyor. Taşıma, ulaşım, iletişim, sağlık ve eğitim emekçilerinin küçümsenemez bölümü bu durumdadır. Bu verilerden hareketle imalat sanayinde istihdam edilenlerin yüzde 31,7 oranında olduğu, yine TÜİK verileriyle sabittir. İmalat sanayi işletmelerinin yalnızca yüzde 0.4'ünü oluşturan (2013) büyük ölçekli firmalar istihdamın yüzde 34.3'ünü gerçekleştirip toplam cironun yüzde 54'ünü ellerinde tutmaktadırlar.

Aynı kurumların verilerine göre, işgücü yaşı giderek gençleşmektedir. İstihdam edilen işgücünün üçte ikisi 35 ve altı yaş gruplarında; 5.5 milyonu 15-24 yaş grubundadır. yüzde 80'ine yakını il ve ilçe doğumlu olup işgücünün kentli karakteri giderek güçlenmektedir. Geçici ve taşeron işçiler başta olmak üzere ve işsiz kesimlerin önemli bir bölümünün köy ile ilişkileri, 'bir güvence' de oluşturmak üzere daha güçlüdür. Üçte birinin Kürt kökenli olduğu yönünde yaygın bir kabul vardır. İmalat sanayi firmalarının yüzde 50.2'si Marmara bölgesinde yoğunlaşmıştır.

İstanbul, İzmit, Bursa, Gebze, İzmir, Adana, Antep işçilerin en yoğun olarak toplandıkları kentlerin başında geliyor. Kadın emek gücü, önceki yıllarla kıyas götürmez oranda yükselmiştir. Eve iş verme ile kapitalist üretimin ev içine dek genişlemesi günümüzde çok daha belirgindir. Ülkenin diğer önemli kentlerinde de özellikle organize sanayi bölgeleri üzerinden belirli işçi-emekçi yoğun bölgeler oluşmuş; yanısıra kırdan kente nüfus göçüyle çok büyük emekçi yığılmasının bulunduğu emekçi semt ve mahalleleri oluşmuştur. Türkiye, kayıt dışı çalışmanın yaygın (yüzde 47.5), sosyal güvencelerden yararlanma oranının düşük, çalışma koşullarının esnek ve ağır, ücret ve maaşların düşük olduğu bir ülkedir.

İşsizlik otuz yıllık süreçte yüzde 8 ile yüzde 15.5 arasında değişkenlik gös-

termiştir. Kayıt dışı çalışma oranı düzenli bir işi olmayanlar arasında, ve küçük çaplı özel sektör işletmelerinde çok daha yüksektir. Fabrika ve atölyelerde kayıtlı-kayıtsız; ‘kadrolu’-taşeron ve geçici işçilerin bir arada çalıştırılması uygulaması giderek yaygınlaşmaktadır. Çalışma sürelerinin “esnekleştirilmesi”yle birlikte fazla çalışma/çalışma sürelerinin mutlak olarak artırılması eğilimi artmıştır. Proletarya-burjuvazi çelişkisi yalnızca üretim sürecinin mekân-araç vb ilişkisi içinde değil; coğrafi ve demografik farklılaşmalarla da çok daha belirgin ve keskindir. “Saraylar”-“kulübeler” ayrımı çok daha belirginleşmiştir.²²³

Ulaşılan koordinatlarda Türkiye’de işçi sınıfı (işçiler, memurlar, sözleşmeli personel, geçici personel, işsizler) nüfusun yaklaşık yüzde 70’ini oluşturmaktadır;²²⁴ “hayatını işgücünü satarak geçinen” diye tanımladığımız işçilerin sayısı 17 milyonu geçmiştir. Bunların 13.5 milyonu iş yasasına tabi çalışanlardır, 2.7 milyonu ise devlet memurlarıdır. Toplumdaki gelir getirici bir işte çalışanlar içinde ise işçilerin oranı yüzde 70’e ulaşmıştır.²²⁵

Bir kere daha hatırlatalım: M. Meryem Kurtulmuş, Kurtar Tanyılmaz ve İrfan Kaygısız’ın ortak imzalı yazılarında TÜİK verilerinden hareketle, ücretli-maaşlı grup ve işsizler toplamına “işsiz sayılmayan işsizler” eklendiğinde; ücretsiz aile işçilerini hesaba katmazsak 2000-2013 arasında işçi sınıfının toplam işgücü içindeki payı yüzde 58’den yüzde 71’e çıkmıştır. Kısacası, Türkiye toplumu büyük ölçüde “işçileşmektedir.”²²⁶

II.3.1) İŞÇİLERİN DURUM

Nüfusun yüzde 70’ini kapsayan işçilerin durumuna gelince...

161 ülkede 325 kuruluşu ve 176 milyon üyesi bulunan ‘Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu’nun (ITUC) Nisan 2013 ve Mart 2014 arasında 139 ülkeden topladığı verilerle hazırladığı ‘Küresel Haklar Endeksi’nde Türkiye, işçiler için dünyanın en kötü ülkeleri listesinde yer aldı.

Temel haklara, sendika kurma veya sendikalara katılma haklarına, sendika aktivitelerine, toplu sözleşme haklarına ve grev haklarına bakılarak yapılan araştırmada en az işçi hakkı çığneyen ülkelere 1 puan, işçilerin haklarının neredeyse hiç garantisinin olmadığı ülkelere 5 puan verildi. Türkiye 5 puanlık ülkeler arasında yer aldı.²²⁷

Örnek mi?

223 A. Cihan Soylu, “Türkiye İşçi Sınıfı ve Devrimci Sınıf Çalışması”, Evrensel, 27 Kasım 2014, s. 7.

224 Yıldırım Koç, “Sınıf Mücadelesinin Millici Boyutu”, Aydınlık, 13 Ekim 2014, s. 6.

225 Mehmet Akaya, “İşçi Sınıfı Neden Önemli?”, Aydınlık, 24 Aralık 2014, s. 24.

226 Sungur Savran-Kurtar Tanyılmaz-E. Ahmet Tonak, Marksizm ve Sınıflar: Dünyada ve Türkiye’de Sınıflar ve Mücadeleleri, Yordam Kitap, 2014.

227 Olcay Büyüктаş, “Hak mı Dediniz O da Ne?!” , Cumhuriyet, 22 Mayıs 2014, s. 10.

Yanıt Jale Özgentürk'ten: “Soma cinayetinin nedeni çığırından çıkan verimlilik hırsı. Yeni cinayetlerin engellenmesi için kısa zamanda kâr peşine düşen işletmelere karşı göstermelik değil gerçek denetimlere ihtiyaç var. Tabii duyan varsa!

‘Türkiye Kömür İşletmeleri Soma’da kömürü kendisi çıkarırken tonunu 130-140 dolara mal ediyordu. Biz ihaleye girip, tonunu 23.80 dolara çıkarma taahhüdü verdik. Başardık.’

Soma’da 200’ün üzerinde işçinin ölümüne neden olan madenin sahibi işadamı Alp Gürkan, gazeteci arkadaşım Vahap Munyar’a verdiği röportajda kamuda zarar ettiği iddia edilen Soma Kömür işletmeleri’ni nasıl kâra geçirdiğinin sihirli formülünü ‘verimliliğe’ bağlayarak böyle açıklıyor.

Gürkan’ın vurguladığı kelime 1980 sonrasında daha da vahşileşen kapitalizmin de bir numaralı düsturu.

Aslında sihir falan yok ortada.

Eskiden on kişi bir işi yaparken, şimdi bir kişi on kişilik işi birden yapıyor.

Eskiden sendikalı olduğu için insanca ücret alabilen işçinin yerine, iş bulduğu için asgari ücrete razı yüz binlerce işçi var kapıda.

Kısa sürede sermaye birikimi yaratmaya ahdetmiş iktidarın ise hedefi büyük, süre de çok kısa. 2023’de 10’uncu büyük ekonomi olacağız. Yani büyümek için her yol mubah...”²²⁸

Bu tabloda “Ulusal İstihdam Stratejisi çalışanları üzüp, patronları sevindirir”ken,²²⁹ Çalışma Bakanlığı müfettişleri, işçi sağlığı ve güvenliği açısından 2014’ün ekim ayında 2 bin 79 inşaatı denetledi, bin 610 inşaatı iş durdurma kararı verdi. Ancak bu kararlar ne kadar uygulandı, bunu bilen yok!²³⁰

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, Türkiye’de çalışan 190 bin 346 maden işçisinden, 42 bin 20’sinin sigortasız olduğunu itiraf ederek, 190 bin 346 maden işçisinden sadece 38 bin 492’sinin sendikalı olduğunu belirttiği²³¹ tabloda durum böyleyken; işçi sınıfın örgütsüzleştirilmesi tam istem devam etmektedir. Ocak 2014 verilerine göre Türkiye’de sendikalaşma oranı yüzde 9 civarında. OECD’ye göreyse, bu oran yüzde 5 civarındadır!²³²

228 Jale Özgentürk, “Verimlilik Cinayeti!”, Radikal, 15 Mayıs 2014, s. 19.

229 Aysel Alp, “Çalışana Kötü Patrona İyi Haber”, Hürriyet, 30 Mayıs 2014... <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/26517730.asp>

230 “Karar Çıktı Ama İnşaatlar Durduruldu mu, Bilen Yok!”, Birgün, 21 Ocak 2015, s. 4.

231 “42 Bin Maden İşçisi Kaçak!”, Evrensel, 1 Aralık 2014, s. 6.

232 Aziz Çelik, “Sendikasızlığın Hâlleri”, Birgün, 20 Şubat 2014, s. 4.

SENDİKASIZLIĞIN CİNSİYETİ

	SENDİKA ÜYESİ	İŞÇİ SAYISI	ORAN (yüzde)
ERKEK	858.949	8.749.170	9.8
KADIN	123.041	2.787.288	4.4
TOPLAM	981.990	11.536.458	
KADIN ORANI (yüzde)	12.5	24.2	

SENDİKASIZLIĞIN YAŞI

YAŞ GRUBU	SENDİKALAŞMA ORANI (yüzde)
15-25	3.5
26-35	7.5
26-45	11.0
46-55	14.0
56-65	8.6

SENDİKASIZLIĞIN HARİTASI

SIRALAMA	İL	SENDİKALAŞMA ORANI (yüzde)
1	ZONGULDAK	24.6
4	TEKİRDAĞ	18.0
7	KOCAELİ	17.0
10	ESKİŞEHİR	16.2
14	BURSA	13.9
31	DİYARBAKIR	11.0
45	İZMİR	9.5
49	MERSİN	9.0
56	ADANA	7.9
63	ANKARA	7.5
66	ANTEP	7.0
68	SAMSUN	6.8
70	ŞIRNAK	6.4
72	İSTANBUL	6.1
80	ANTALYA	5.0
81	DENİZLİ	3.5

Coğrafyamızda 2002 yılında 3 milyona yaklaşan sendikali işçi sayısı, yeni kayıtlara göre 2014 Ocak ayı itibarıyla 1.1 milyon dolayına gerilemiştir. 2002’de 358 bin olan taşeron işçi sayısı ise bugün 2 milyon 500 bin rakamına ulaşmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre, 2014 Ocak ayı itibarı

ile Türkiye'deki 11 milyon 600 bin 554 olan toplam işçi sayısının ancak 1 milyon 96 bin 540'ı sendika üyesidir. Bu oran bütün işçilerin yüzde 9.5'ini karşılamaktadır.²³³

Yani 1980'de nüfusumuz 50 milyon, sendikalı işçi sayısı 2.5 milyondur; 2013'te nüfusumuz 75 milyon, sendikalı işçi sayısı 600 bin... 2002'de 387 bin taşeron işçi vardı, 2013'te 2 milyon taşeron işçi var...²³⁴

Bu kadar değil, artısı da şu: "Türkiye'de işyerlerinde uygulanan işten atma tehditleri nedeniyle milyonlarca işçi sendikalara üye olamadığı için toplu sözleşme imzalamıyor. 2015 Ocak'ı rakamlarına göre, 12.1 milyon işçiden yalnızca 1.2 milyon işçinin sendikalı olabildiği Türkiye'de, milyonlarca işçi de sendikalı olduğu hâlde baraj nedeniyle toplu sözleşme imzalamıyor. Böylelikle 89 sendika barajda boğuluyor!"²³⁵

Ayrıca sendikalaşma oranlarında OECD'nin en kötüsü olan Türkiye'de, Maden İş Sendikası Başkanı Eyüp Alabaş, taşeronlaşmanın ciddi oranda artış gösterdiğini belirtip, "İş kazalarının taşeron işçi çalıştıran işletmelerde yaşanması dikkat çekici bir gerçek,"²³⁶ diyerek taşeronlaştırma gerçeğinin altını ısrarla çizmektedir.

Aslı sorulursa taşeron çalıştırmanın AKP hükümetleri döneminde nasıl hızlı bir gelişme gösterdiğini verilerden görmek mümkündür. Özellikle sağlık sektörü bir laboratuvar işlevi görüyor. İş cinayetlerinin en yaygın olarak yaşandığı inşaat, madencilik, gemi inşa gibi sektörlerde de taşeron çalıştırmanın neredeyse kural hâline geldiğini söyleyebiliriz. Kadrolu çalışma giderek bir istisna hâline geliyor.²³⁷

Yani taşeron çalışması, öncelikle kamu başta olmak üzere giderek kamu ve özel sektör farkı gözetmeksizin daha yaygın bir uygulama hâlini aldı. Öyle ki taşeron çalıştırma öteden beri hükümetin resmî istihdam politikası idi. Hükümet bugüne kadar, kamuda emekli olan işçilerin yarattığı işgücü açığını taşeron işçilerle karşıladı. Maliye Bakanlığı'nın kamu kuruluşlarına, emekli olan işçilerin yerine kadrolu kamu işçisi yerine, "taşeron işçi alın" talimatı verdiği bilinen bir gerçektir...

Tahminen 800 bini kamuda olmak üzere 1.5 milyon işçi, taşeron işçisi olarak çalışmakta ve her türden haksızlığa uğramaktayken;²³⁸ 2002 yılında 378 bin olan taşeron işçi sayısı 2013'te 1.6 milyona yükseldi. Taşeron firmalar, daha çok

233 Deniz Kavukçuoğlu, "Taşeron Yasası ya da Sendikalaşmaya Bir Darbe Daha", Cumhuriyet, 28 Mayıs 2014, s. 13.

234 Melih Aşık, "Takdir-i Cehalet", Milliyet, 15 Mayıs 2014, s. 15.

235 Mustafa Çakır, "89 Sendika Barajda Boğuldu", Cumhuriyet, 25 Ocak 2015, s. 12.

236 Hanife Baş, "Taşeronda Zincir Korkusu", Milliyet, 16 Mayıs 2014, s. 8.

237 Serkan Öngel, "DİSK-AR Dergisi, Taşeronlaşma ve Greif İşçisinin Direnişi", Birgün, 19 Şubat 2014, s. 5.

238 Mustafa Paçal, "Sosyal Çürüme ve Taşeron İşçileri", Taraf, 29 Mayıs 2014, s. 4.

kâr elde edebilmek için örneğin 10 işçi ile yapılması gereken işi 7 işçi ile yapıyor. İşçiler 8 saatten fazla çalıştırılıyor. Kimi zaman haftalık izin kullandırılmıyor. Mesai ücreti ödenmiyor. Yer yer maaşları düzenli verilmiyor.²³⁹

Bunlar böyleyken Emre Aköz gibi sahibinin sesleri de “taşeron sisteminin gerekli” olduğunu hâlâ ve ısrarla savunabilmektedirler!²⁴⁰

Ve işsizlik!

Bilindiği gibi, “Kapitalizm, gücünü işsiz bıraktığı emekçilerden yani el altında tuttuğu yedek işgücü ordusundan alır. Çünkü işçilerin çalışabilmek için birbirleriyle rekabete girmesi, hem emek gücünü denetim altında tutmayı mümkün kılar hem de patrona ücretleri dilediğince esnetebilme imkânı yaratır.”²⁴¹

Türk(İye) burjuvazisinin yaptığı tamı tamına budur.

Örneğin Türkiye’ye gelen Suriyeli sığınmacılar yeni bir “işgücü” yarattı. İstanbul’da çadırlarda kalan Suriyeliler özellikle tekstil atölyelerinde sigortasız ve ağır şartlarda çalıştırılıyor. İstanbul’da mahalle aralarına kurulan çadırlarda kalan Suriyeliler, ayda 700-800 liraya veya gündeliği 25-30 liraya başta tekstil olmak üzere pek çok sektörde sigortasız ve hiçbir sosyal hak tanınmadan çalıştırılıyor. Üstelik yaş sınırı da yok.²⁴²

Buna ek olarak: Türkiye’de çalışan yabancılar arasında başı çeken Çinli işçilerin daha çok madenlerde çalıştığı ortaya çıktı. Hatta Türk madenlerinden ihale alan Çinli firmaların çalıştırdığı işçilerin bir kısmının ülkedeki “tek çocuk” politikasına uymadıkları için ceza alanlar olduğu belirtiliyor. Çinli işçilere ayda 300-500 TL ödeniyor.²⁴³

Ayrıca Türkiye genelinde, 2013 için işsizlik oranı yüzde 9.7’yken; başta Doğu ve Güneydoğu(’daki Kürt illerinde-yn) illerinde işsizlik genel işsizliği ikiye katılıyor.

2013’te; işsizlik oranının en yüksek olduğu iller sırasıyla, yüzde 23.4 oranı ile Batman, yüzde 20.6 oranı ile Mardin ve yüzde 20.5 oranı ile Siirt oldu.²⁴⁴

Bu elbette bölgeler arası gelişmişlik farkından kaynaklanırken; Türkiye’de “Batı”yla “Doğu” arasındaki fark 4.3 kattır!²⁴⁵

Özellikle bölgeler arası gelişmişliğin Kürt kökenli geçici tarım işçileri gerçeğine de damgasını vurduğu inkâr edilemez.²⁴⁶

239 Özlem Yüzak, “Hortum ve Mağdur”, Cumhuriyet, 15 Ocak 2014, s. 11.

240 Emre Aköz, “Taşeron Sistemi Niçin Gerekli?”, Sabah, 30 Mayıs 2014, s. 6.

241 Nilgün Tunçcan Ongan, “Grevler Hepimizin”, Evrensel, 26 Ocak 2015, s. 6.

242 Burak Coşan, “Suriyeliler Kaçak İşçi Oldu”, Radikal, 20 Ekim 2013, s. 20-21.

243 Hanife Baş, “Esaretin Bedeli!”, Milliyet, 26 Kasım 2013, s. 7.

244 “Doğu İşsizliğe Mahkûm”, Cumhuriyet, 2 Temmuz 2014, s. 13.

245 Özlem Yüzak, “Eşitsizlik Türkiye’yi Aşağıya Çekiyor”, Cumhuriyet, 2 Aralık 2013, s. 6.

246 Akşehir’de gün aydınlanmadan yollara düşen tarım işçileri boğaz tokluğuna ‘dayıbaşları’-

'Çiftçi Sendikaları Konfederasyonlaşma Platformu' sözcüsü Abdullah Aysu, mevsimlik tarım işçilerine "kırsal kesimdeki yoksulların en yoksulu" şunları ekliyor:

"Normal şartlarda kendi topraklarında doyabilirler. Ama çatışma nedeniyle bu gerçekleştiremiyor. Yerinden edilmiş olanlar da var. Hayvancılıkla, toprakla uğraşamıyorlar. Üretebilseler, bunu satabilecek mekanizmalardan yoksunlar. Yaşadıkları Güneydoğu politikalarıyla doğrudan bağlı" diye ekliyordu. Sayıları kayıtlara göre 190-200 bin civarında. Ama tarım sektörü uzmanları, mevsimlik işçilerin ailecek çalıştıklarını, çocukların da çalıştığını, kayıt dışılığın yüksekliğini hesaba katarak, bu rakamın gerçekte bir milyona yakın olduğunu tahmin ediyor."

Aysu'nun verdiği bilgilerle birlikte, mevsimlik tarım işçilerinin yaşadıkları şöyle: "Çalışma alanları: Büyük toprak ağalarının işlerinde ya da toplama işinin hızla yapılması gereken fındık gibi alanlarda çalışıyorlar. Türkiye'de çiftçilerin yüzde 87'den fazlası işçi çalıştırmıyor. Orta Anadolu'da soğan, şeker pancarı, kayısı, Çukurova'da pamuk, Ege'de yaş sebze, zeytin, Karadeniz'de fındıkta çalışıyorlar. Toplama, çapa, kurutma, serme işlerini üstleniyorlar.

Dört ay: Yılın dört ayında biriktirdikleri parayla geri kalan sekiz ayı da geçirmeye çalışıyorlar.

Düşük ücret: TÜİK verilerine göre 2005'te erkek bir mevsimlik işçinin ortalama günlük ücreti 18.06; kadın mevsimlik işçininkiyse 13.62 TL'di. En düşük ücret kadınlar için Hatay'da 10.83; erkekler için Aydın'da 12.82 TL'di. Devlet işletmelerindeki erkek mevsimlik işçininki 25.60, kadın mevsimlik işçininkiyse 23.12 TL oldu."²⁴⁷

Özetle sayıları 2000'li yılların başında çıkan Tütün ve Şeker yasası ile hızla artarak 200 binden kimi kaynaklara göre 3 milyonu aşan geçici tarım işçilerinin ne SGK kayıtları ne güvenceleri ne de sağlık hakları var.

Türkiye'de resmi rakamlara mesela TÜİK'in Temmuz - 2013 istatistiklerine göre 26 milyon kişi olarak istihdam edilen iş gücünün yüzde 25'ini tarım iş gücü oluşturuyor. 6.5 milyonluk tarım iş gücünün de yarıya yakını mevsimlik tarım işçilerinin oluşturduğu tahmin ediliyor.

nin kölesi oluyor. Konya'nın Akşehir ilçesinden Isparta'nın Yalvaç ilçesine elma toplamaya giderken üst üste bindirildikleri midibüsün frenlerinin patlaması sonucu meydana gelen kazada yaşamını yitiren, aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu işçiler dün Akşehir'de toprağa verildi. Acı, öfke ve çaresizliğini iç içe geçtiği Akşehir'de ölenlerin yakınlarının anlattıkları Türkiye gerçeğini bir kez daha ortaya koydu. Tarım ve hayvancılığın bitirildiği ve fabrika olmadığı için işsizlikle boğuşan Akşehir'de kadınlar ve çocuklar, günde 35 liraya sabahtan akşama kadar çalışırken çoğunluğu yine kadınlardan oluşan "dayıbaşları" işçi başına 20-25 liradan günde ortalama 1000-1500 lira kazanıyor. (Barış Yaman, "Aç Yattılar, Aç Öldüler", Cumhuriyet, 2 Kasım 2014, s. 6).

247 Yıldırım Türker, "İstenmeyen Köleler", Radikal İki, 31 Temmuz 2011, s. 3.

6.5 milyon tarım işgücü ve yaklaşık yarısı mevsimlik tarım işçisi; her iki mevsimlik işçiden biri doğduğu andan itibaren mevsimlik tarım için seyahat ediyor...

48 farklı ile mevsimlik tarım işgücü gidiyor; yaklaşık yüzde 60'ının geliri ulusal yoksulluk sınırının altında; on kişiden biri nüfusa kayıtlı değil...

Yarısı ergen yaşta anne oluyor; anne ölümü riski on; bebek ölüm riski beş kat fazla; kız çocuklarının dörtte biri okul ile tanışmıyor.²⁴⁸

Gelelim ücretlere!

DİSK'e bağlı Birleşik Metal-İş Genel Başkanı Serdaroğlu, "İşçilerin yüzde 75'i açlık sınırının altında yaşıyor,"²⁴⁹ derken; madenci ücretlerinin ayda net 1070 TL'yle ortalama işçi ücretlerinin bile yüzde 25 gerisinde gerçekleşiyor. Hâlbuki Soma Holding Yönetim Kurulu Başkanı Alp Gürkan'ın sırf huzur hakkı ayda 35 bin TL'yi buluyor!²⁵⁰

Bir şey daha: Aralık 2014'de yapılan araştırmalara göre, eşi çalışmayan ve iki çocuklu bir asgari ücretli, elde ettiği geliri ile gıdaya ancak 9 TL ayırabiliyor. Asgari ücretlinin üç öğün için kişi başına ayırabildiği tutar 2.25 TL olurken, öğün başına bu tutar sadece 75 kuruş düzeyinde kalıyor!²⁵¹

Bu tabloda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Faruk Çelik, Türkiye'de "tehlikeli" ve "çok tehlikeli" işlerde 6 milyon kişinin çalıştığını söylerken;²⁵² unutulmuş iş sağlığı ve güvenliği hakkının, bir insan hakkı olduğudur.²⁵³

Bunda da şaşırtıcı bir şey yoktur. Çünkü her şey Karl Marx'ın işaret ettiği üzeredir:

"Sermaye, toplumun koyduğu zorunluluklar olmaksızın işçinin sağlığına karşı da, yaşayacağı ömrün uzunluğuna karşı da vurdumduymazdır. Maddi ve manevi yozlaşmaya, erken ölüme, aşırı-çalışma işkencesi konusundaki feryatlarla şu karşılığı verir: Bizim kârlarımızı artırdığı için bunlara üzölmek mi gerek? Ama işlere bütünü ile bakılırsa, bütün bunlar gerçekten de tek tek kapitalistlerin,

248 Olcay Büyöktaş, "İşleri Gibi Ömürleri de Mevsimlik", Cumhuriyet, 3 Kasım 2014, s. 11.

249 Serbay Mansuroğlu, "Metal İşçileri Greve ve Kavgayaya Hazır", Birgün, 26 Ocak 2015, s. 4.

250 Hayri Kozanoğlu, "Tüm Dünyanın Madencileri Birleşin", Birgün, 20 Mayıs 2014, s. 5.

251 "İşçi 75 Kuruşla Doymaya Mahkûm", Cumhuriyet, 8 Aralık 2014, s. 10.

252 Turan Yılmaz, "6 Milyon Kişinin 'Görevi Tehlike'...", Radikal, 24 Mayıs 2014, s. 5.

253 İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 23., BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 7., ve Avrupa Sosyal Şartı'nın 1. bölüm 3. maddesi, tüm çalışanların güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına sahip olma hakları olduğunu hüküm altına alır. Anayasa'nın 41-65 maddeleri ekonomik ve sosyal hakları düzenlemiştir. Türkiye 189 İLO Sözleşmesinden 54'ünü onaylamıştır. Sağlık ve güvenlikle ilgili sözleşmelerden de 151,155,161 ve 187 no'lu sözleşmeleri onaylamış fakat 176 sayılı Madenlerde Sağlık ve Güvenlik (1995) ve 167 no'lu İnşaat İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Sözleşmesi'ni (1988) onaylamamıştır (Hüsni Öndül, "Soma: Suç Zincirindeki Failler", Evrensel, 29 Mayıs 2014, s. 2).

iyi ya da kötü niyetine bağlı şeyler değildir. Serbest rekabet, kapitalist üretimin içinde yatan yasaları, tek tek her kapitalist üzerinde güce sahip zorlayıcı dış yasalar olarak ortaya çıkarır.”²⁵⁴

II.3.2) İŞ(Çİ) CİNAYETLERİ

Emre Aköz, “... ‘Sıfır kaza’ ilkesiyle çalışan Toyota örneği, kapitalizmin illa da ‘vahşi’ olması gerektiğini gösteriyor,”²⁵⁵ yalanına sarılsa da, coğrafyamız dünyada işçi cinayetleri sıralamasında birincidir!

Örneğin Çin’de 1 milyon ton kömür üretimi için 1 işçi ölürken, Türkiye’de 7 işçi hayatını kaybediyor. Türkiye’deki ölümlü maden kazaları Avrupa’nın yaklaşık 4 katı düzeyinde seyrediyor.²⁵⁶

İş istatistiklerinin tutulmaya başlandığı 1946 yılından bu yana toplam 65 bin 879 maden emekçisi iş kazalarında hayatını kaybetmiştir. Bu dönemde madenlerde iş cinayetlerinin ortalama sayısı 983 iken, 2003-2014 arası AKP döneminde bu rakam 1166’ya yükselmiştir.²⁵⁷

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisi’nin açıkladığı ‘2014 Yılı İş Cinayetleri Raporu’na göre, en çok iş cinayeti yine yollarda meydana geldi. Trafik/servis kazası nedeniyle yaşamını yitiren işçi sayısı 2013’te en az 433 iken, 2014 yılında en az 421 olarak saptandı. Bu verilere göre, geride bıraktığımız yıl her 100 trafik kazasında yaşamını yitiren 12 kişi, iş başında, işe gelirken ya da işinden dönerken can verdi.²⁵⁸

İş cinayetlerinin birinci dereceden sorumluları kapitalizm + devlet + Türkiye’nin en zengin 100 ailesidir.

Söz konusu ailelere ait fabrikalarda yaşananlar, ilk 100’ün nasıl zengin olduğunu gözler önüne sermektedir: İş cinayetleri, sendikasıylaştırma...

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi tarafından yapılan açıklamada, en zengin aileler açıklandığında, bu şirketlerde çalışırken can veren işçilerin akıllara geldiği belirtildi. Açıklamada, “Zenginliğin kaynağı nereden geliyor?” sorusunun şu yanıtlar verildi:²⁵⁹

254 Karl Marx, Kapital, C: 1, “Beşinci Kesim -Normal Bir İş Günü İçin Savaşım”, Çev: Alatain Bilgi, Sol Yay., 1986, s. 283

255 Emre Aköz, “Şuursuz Kapitalistler”, Sabah, 15 Mayıs 2014, s. 6.

256 Ahmet Kıvanç-Deniz Çiçek, “Soma’daki Maden Kazası Sonrası Dikkat Çeken Araştırma”, Haber Türk, 15 Mayıs 2014, s. 15.

257 Erinç Yeldan, “Küresel Kapitalizmin ‘Yeni’ Türkiye’si...”, Cumhuriyet, 5 Kasım 2014, s. 11.

258 “İSİG, İş Cinayetleri Raporunu Açıkladı: Yollarda Ölüyoruz!”, Birgün, 19 Ocak 2015, s. 4.

259 “Şirketleri İş Cinayetleriyle Anılıyor”, Evrensel, 3 Kasım 2014, s. 4.

Türkiye'nin 99. zengini: Yılmaz Ailesi	Sendikalaşan işçileri atıp, direniş yerine sıvılaştırılmış tezek döken SÜTAŞ'ın sahibi.
Türkiye'nin 89. zengini: Yazıcı Ailesi	Diler Grubu. Diler işçisi Adil Korucu iş cinayetinde yaşamını yitirdi.
Türkiye'nin 81. zengini: M. Nazif Günal	MNG Holding Erzurum'da MNG işçisi Salih Adıyan yaşamını yitirdi.
Türkiye'nin 78. zengini: İbrahim Çeçen - IC Holding	3. Köprüde işçi Nurettin Kaltakçı yaşamını yitirdi.
Türkiye'nin 70.zengini: Avni Çelik-Sinpaş Holding	Altınoran Evlerinde Kışanak'ın yeğeni Mustafa Kışanak can verdi.
Türkiye'nin 58. zengini: Mehmet Cengiz - Cengiz İnşaat	BEDAŞ, Gökdere Barajı, Samsun vs'leri...
Türkiye'nin 39.zengini: Sezai Bacaksız	Limak İnşaat Perisuyu Pembelik Barajı'nda Şirin Bulduk can verdi.
Türkiye'nin 38. zengini: Nihat Özdemir	Limak İnşaat Perisuyu Pembelik Barajı'nda Şirin Bulduk can verdi.
Türkiye'nin 37.zengini: Akçağlılar Ailesi	Tekfen Holding Tüpraş'ta Tekfen işçisi Ramiz Arı ve Tamer Sağlam can verdi.
Türkiye'nin 36.zengini: Nihat Gökyiğit	Tekfen Holding Tüpraş'ta Tekfen işçisi Ramiz Arı ve Tamer Sağlam can verdi.
Türkiye'nin 35.zengini: Feyyaz Berker	Tekfen Holding Tüpraş'ta Tekfen işçisi Ramiz Arı ve Tamer Sağlam can verdi.
Türkiye'nin 34.zengini: Torun Ailesi-Torunlar Grubu	Mecidiyeköy Torun Tower'da bu yıl 11 inşaat işçisi can verdi.
Türkiye'nin 30.zengini: Ali Ağaoğlu-Ağaoğlu Grubu	Ağaoğlu Maslak 1453 İstanbul Projesi'nde işçi Hakan Tek can verdi.
Türkiye'nin 25.zengini: Gülçelik Ailesi-Enka Holding	Libya'da işçi İsmet Yalçın can verdi, şantiye şabibeliydi.
Türkiye'nin 20. zengini: Kocabıyık Ailesi-Borusan Holding	Pirelli'de Borusan işçisi Ömer Faruk Genç can verdi.
Türkiye'nin 17.zengini: Boydak Ailesi -Boydak Grubu	Boytaş 4'te işçi Bayram Şeker can verdi ve ölümü gizlendi.
Türkiye'nin 15.zengini: Mehmet Başaran-Habaş Grubu	Google'dan ya da Evrensel Gazetesi arşivinden taratmak kafi.
Türkiye'nin 12.zengini: Zorlu Ailesi-Zorlu Holding	Zorlu Center'da 22.kattan bir işçi düşmüştü.
Türkiye'nin 9. zengini: Hüsnü Özyeğin-Fiba Holding	Kumport Limanı'nda işçi Selçuk Kemer yaşamını yitirdi.
Türkiye'nin 6.zengini: Tara Ailesi-Enka Holding	Libya'da işçi İsmet Yalçın can verdi, şantiye şabibeliydi.
Türkiye'nin 3. zengini: Şevket Sabancı ve Ailesi-Esas Holding	Adana Gökdere Barajı'nda 10 işçi yaşamını yitirdi.
Türkiye'nin 2. zengini: Şahenk Ailesi -Doğuş Holding	Artvin Barajı'nda işçi Mehmet Özdemir can verdi.
Türkiye'nin 1. zengini: Koç Ailesi-Koç Holding	Ford Otosan'da işçi Fevzi Metin yaşamını yitirdi.

Bu kapsamda AKP iktidarları döneminde ölen işçi sayısı 14 bine yaklaştı ancak bu cinayetlerin hepsi “hesapsız” kaldı, hiçbir patron cezalandırılmadı. İşte kamuoyunda çok tartışılan iş cinayetleri ve mahkeme süreçleri.²⁶⁰

TERSANELER	İstanbul’da bulunan Tuzla tersaneler bölgesi, bir dönem adı iş cinayetleriyle en fazla anılan yerler arasındaydı. 24 Ağustos 2008’de Tuzla Tersaneler Bölgesinde bulunan Gisan Tersanesindeki filika denemesinde, kum torbası yerine işçiler kullanıldı, 3 işçi boğularak öldü. Ölen işçinin köpekler parçalamasını diye vinçle asılmasından, denize düşerek ölen işçinin şans eseri 8 ay sonra bulunmasına kadar birbirinden skandal iş cinayetleri yaşandı. Ancak şimdiye kadar hiçbir tersane patronu ceza almadı.
MARMARA PARK AVM	İstanbul Esenyurt’ta, 11 Mart 2012’de Marmara Park AVM inşaatı şantiyesinde bulunan çadırda yangın çıktı. Yangın bir anda yayıldı ve 11 işçi yanarak can verdi. Geçen süreye karşın kimse ceza almadığı gibi bilirkişi raporu işçileri suçlu gösterdi. İşçiler, sünger yatakları şeffaflardan aldıkları talimatla ranzaya dizerek can güvenliklerini tehlikeye attıkları için tali kusurlu bulundu. Marmara Park AVM Sahibi Andreas Michael Hohlmann ve onun taşeronu Kayı İnşaat yönetimi ise kusurlu bulunmadı. Bilirkişi raporunun yenilenmesi talebi ise mahkeme heyeti tarafından reddedildi.
DAVUTPAŞA	Zeytinburnu Davutpaşa’da, 31 Ocak 2008’de maytap atölyesinde meydana gelen patlamada 21 kişi hayatını kaybetti, 130 kişi yaralandı. Davası ise ancak 2010’da başladı. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Kadir Topbaş’ın bilirkişi raporunda sorumluluğu tespit edilmesine rağmen dönemin İstanbul Valisi Muammer Güler izin vermediği için yargılanamadı. İkinci bilirkişi raporunda ise Zeytinburnu Belediye Başkanı, Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı adına il müdürü ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı sorumlu tutulmadı. Mahkeme bilirkişi raporuna ailelerin ve avukatlarının itirazlarını kabul etmedi. Dava sonucunda aralarında Zeytinburnu Belediyesi görevlilerinin de bulunduğu 7 sanık 2 ila 7 yıl 6 aya kadar hapis cezasına çarptırıldı. Zeytinburnu Belediye Başkanı Murat Aydın’ın da aralarında bulunduğu 3 kişi ise beraat etti. Asıl suçluların serbest bırakıldığını belirten aileler temyize başvurdu.
TORUN CENTER	Torun Center inşaatında 10 işçinin ölümüyle sonuçlanan asansör faciası sonrası ifadeleri alınan işçiler, “iş aksamasın” denilerek asansör arızalarına geçici çözümler ge-

260 “Cinayetler Hep ‘Hesapsız’ Kaldı”, Evrensel, 31 Ekim 2014, s. 7.

	<p>tirildiğini, Torunlar patronlarının da bunu bildiğini söyledi. Tanıklardan Asansör Operatörü Emrah Acar, Proje Müdürü Murat Aytimur, şirket sahiplerinden Mehmet Torun, Emre Torun ve Aziz Torun’un asansör arızalarından haberdar oldukları, hatta Emre Torun’un asansöre güvenmediğinden dolayı inşaat teftişlerini yaparken merdivenleri kullandığını dile getirdi. Buna rağmen iddianame hazırlayan savcılık, Torunlar İnşaatın patronları hakkında takipsizlik kararı verdi.</p>
SOMA	<p>Soma AŞ’ye bağlı Eynez Maden Ocağında 13 Mayıs 2014’te meydana gelen faciada 301 işçi can verdi. Yapılan incelemelerde karbonmonoksit için tehlike sınırı 50 p olduğu hâlde katliamın yaşandığı gün 500’ün üzerine yükseldiği ancak yine de üretimin devam ettirildiği ortaya çıktı. Açılan davada Patron Alp Gürkan tutuksuz yargılanmaya başladı. Katliamdan önce madende inceleme yapıp olur raporu veren iş müfettişlerinin yargılanmasına hükümet tarafından izin verilmedi. Dava sürüncemeye bırakılırken, madenler gerekli önlemler alınmadan açıldı. Gürkan’ın sahibi olduğu Soma AŞ’ye bağlı Işıklar ocağında, alelacele yapılan teftişle üretime olur verildi. Ocak açılır açılmaz yangın çıktı, işçiler faciadan son anda kurtuldu. Patrona dokunan yine olmadı.</p>
ZONGULDAK	<p>20 Mayıs 2010’da Zonguldak Karadon Madeni’nde yaşanan grizu patlamasında 30 maden işçisi hayatını kaybetti, 11 kişi yaralandı. 1 yıl süren soruşturmanın ardından TTK ve taşeron şirket Yapı-Tek’ten 26 kişi hakkında dava açıldı. Faciada “kusurları” olduğu iddiasıyla yargılanan şirket yöneticisi, şantiye şefi, iş güvenliği uzmanı, TTK Karadon Müessese Müdürü, iş güvenliği başmühendisi, uzaktan gaz izleme istasyonu görevlileri hakkında 15 yıla kadar hapis cezaları istendi. Hâlâ süren davada beş kez bilirkişi raporu hazırlanırken raporların kiminde kusurların sorumluları dahi saptanamadı. Ayrıca dava sürerken sanıklardan İsmail Güner, Karadon Maden İşletmeleri İşletme Müdürlüğü’nden Türkiye Taşkömürü Kurumu Genel Müdürü Yardımcılığına getirildi. Davada tutuklu sanık bulunmuyor.</p>
OSTİM-İVEDİK	<p>OSTİM ve İvedik Sanayi bölgelerinde 3 Şubat 2011’de meydana gelen patlamalarda 20 işçi can verdi. İş cinayetiyle ilgili açılan davada şimdiye kadar 23 duruşma yapıldı. Dava sonuçlanmadığı gibi, “makul süreyi yattıkları” iddiasıyla tutuklu sanıkların da hepsi bırakıldı. Denetim yapmayan resmi kurumlar hakkında dava açılması talebi de reddedildi. Geçen sürede tek adım atılmazken, 27 Ekim 2014’te bir patlama daha oldu ve bir işçi can verdi.</p>

GÜLLÜK DAVASI	Muğla Milas'ta atık su arıtma tesisinde 17 Haziran 2013'te 7 metre derinliğindeki deponun bakımı sırasında 7 işçi metan gazından etkilenerek yaşamını kaybetti. Savcılık hâlen dava açmak için bilirkişi raporlarının tamamlanmasını bekliyor.
ERZURUM AŞKALE TEDAŞ	Karasu-2 HES'in göletinden geçen enerji nakil hattındaki arızayı gidermek için 3 Nisan 2012'de deniz bisikletiyle yola çıkarılan 5 işçi, aracın, buzla kaplı gölette alabora olması sonucu hayatını kaybetti. Olaydan 2 gün sonra cesetleri bulunan işçilerin 3 saat boyunca buz kütlelerine tutunarak kurtarılmayı bekledikleri anlaşıldı. Olaydan sonra şirketin İşletme Bakım Müdürü Tuncer Yeşilyurt tutuklandı, ancak personelin arızayı gidermeye kendi inisiyatifleri ile gittikleri iddiasıyla 25 gün sonra serbest bırakıldı. 6 kişi hakkında açılan davada üçüncü kez bilirkişi raporu hazırlandı. Raporda işçiler ikinci derecede kusurlu gösterildi.
VE DİĞERLERİ...	24 Şubat 2012'de Adana'nın Kozan ilçesinde baraj inşaatında, baraja erken su toplatıldığı için barajın kapağı koptu, 10 işçi sel sularına kapılarak öldü. 6 Şubat 2011 Kahramanmaraş'taki Afşin-Elbistan Termik Santralinin Çöllolar maden sahasında 2'si mühendis 11 kişi toprak altında kaldı. 9 işçinin cesedi o günden bugüne hâlâ toprak altında. 10 Aralık 2009'da Bursa'nın Mustafakemalpaşa ilçesindeki maden ocağında meydana gelen göçükte 19 işçi hayatını kaybetti. 29 Aralık 2005'te Bursa'da çalıştıkları fabrikanın kapıları üzerine kilitli olduğu için çıkan yangında dışarı çıkmayan biri hamile 5 kadın işçi yanarak öldü. 2009 Eylülünde İstanbul İkitelli-Halkalı sapağında, tekstil atölyesi çalışanlarını taşıyan ve servis koşullarına uygunsuz olan bir minibüs, sel suları arasında mahsur kaldı. 8 kadın işçi hayatını kaybetti. 25 Şubat 2010'da Balıkesir-Dursunbey ilçesindeki maden ocağında meydana gelen patlamada, 13 işçi yaşamını yitirdi. 20 Mart 2008'de Maraş-Andırın'da, hidroelektrik santralde meydana gelen kazada 4 işçi öldü...

Bunlara şunları da eklemeyelim: 2013 yılında 706 bin iş kazası yaşanıp, bunların 73 bininin madenlerde gerçekleştiği!²⁶¹

'Bir Umut Derneği'nin, 2013'te hayatını kaybeden işçi sayısının en azından

261 Önder Çelik, "Her 10 Madenciden Biri İş Kazası Geçiriyor", Taraf, 28 Nisan 2014, s. 5.

1235 olduğunu tespit edip, ölümlerin, 2012'ye göre yüzde 70 arttığı!²⁶²

2014'ün ilk 9 ayında 42'si çocuk 1414 işçinin iş cinayetine kurban gittiği!²⁶³

17 Eylül 2014 itibariyle en az 39 çocuk işçinin çalışırken yaşamını yitirdiği.²⁶⁴ Türkiye'de şu örnekler hayli sarsıcıdır:

i) Ağaoğlu Grubu, TOKİ ve Emlak Konut GYO işbirliğinde gerçekleştirilen Maslak 1453 şantiyesinde başına demir direk düşen inşaat işçisi Hakan Tek 27 Mayıs 2014'de hayatını kaybetti. Ölen işçi Tek ile aynı şantiyede mesai arkadaşı çalışan T.Y., "1 saat ambulans gelmeyince isyan ettik. Şantiyede herkes taşeron. Burada 3 günde bir iş kazası oluyor, 9 aydır buradayım denetim görmedim,"²⁶⁵ dedi...

ii) Esenyurt'taki alışveriş merkezi inşaatında 11 işçinin yanarak ölmesine ilişkin davaya gönderilen ikinci bilirkişi raporunda, can veren 11 işçi, kaldıkları çadırın giriş kapısının yanına sünger yatakları istifleyip giriş çıkışı engelledikleri ve böylece kendi ölümlerine yol açtıkları için ikinci derece kusurlu sayıldı. Emekli İş Güvenliği Müfettişi Cafer Tekbaş, Hukukçu Süleyman Ayhan ve Prof. Dr. Seyhan Fırat'ın hazırladığı 15 Nisan 2014 tarihli bilirkişi raporu Bakırköy 4. Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunuldu...²⁶⁶

iii) Muğla'nın Milas ilçesi Güllük beldesinde 2013 yılında atık su tesisinde 7 işçinin zehirlenerek, hayatını kaybetmesine ilişkin soruşturma tamamlandı. Tesisi inşa eden şüpheli İller Bankası yetkilileri, belediyeyi ve tesisi işleten şirketi suçladı. Tesisi işleten Akfen İnşaat'ın yöneticileri ise faciada arkadaşlarını kurtarıırken can veren şirket temsilcisi Mustafa Öztürk'ün suçlu olduğunu ileri sürdü. Savcılık, 21 şüpheli hakkında 'taksirli ölüme sebebiyet vermek' iddiası ve 15 yıla kadar hapis cezası istemiyle fezleke düzenledi. Davanın ağır ceza mahkemesinin alanına girdiği sonucuna varan savcılık, fezlekeyi Muğla Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderdi...²⁶⁷

iv) Torunlar GYO'nun eski Ali Sami Yen Stadı arazisine inşa ettiği ve 10 işçiye mezar olan Torun Center ruhsatını aldı. Arazinin tapusu TOKİ tarafından Torunlar İnşaat'a devredildikten sonra şirket yeni ruhsat için Şişli Belediyesi'ne başvuruda bulunmuştu. 4 aylık incelemenin ardından planları da davalık olan inşaatı yasal şartlara uyduğu gerekçesiyle yeni ruhsatı verildi. Faciadan sonra

262 Elif İnce, "İş Cinayetlerinde 2013 Bilançosu 1235 İşçi Öldü!", Radikal, 14 Mayıs 2014, s. 11.

263 Hazal Ocak, "9 Ayda 42 Çocuk İşçi Öldü", Cumhuriyet, 9 Ekim 2014, s. 3.

264 Mustafa Mayda, "2014'te En Az 39 Çocuk İşçi, Hayatını Kaybetti", Evrensel, 19 Eylül 2014, s. 6.

265 Elif İnce, "Maslak 1453'te 3 Günde Bir İş Kazası Oluyor", Radikal, 29 Mayıs 2014, s. 8-9.

266 İsmail Saymaz, "Yanarak Ölen 11 İşçiyi de Kusurlu Saydılar", Radikal, 7 Haziran 2014, s. 7.

267 İsmail Saymaz, "İş Faciasında Ölen Amir Suçlandı", Radikal, 26 Mart 2014, s. 6-7.

Torunlar GYO yöneticileri hakkında başlatılan soruşturmada da takipsizlik kararı çıkmıştı...²⁶⁸

v) ‘İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi’nin raporuna göre 2013’te 59’u çocuk olmak üzere en az 1.235 işçi hayatını kaybetti. Ama durum hâlâ hayatını kaybeden set işçisi Selin Erdem’in annesinin dediği gibi, “Adalet saraylara girmiş. Halk ona ulaşamıyor”...²⁶⁹

II.3.3) YASAKÇI DEVLETİN SALDIRGANLIĞI

Hiç kimse, hiçbir zaman Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in Soma’da maden işçisine attığı o tekme yi unutmamalıdır.²⁷⁰

Aslı sorulursa Tayyip Erdoğan’ın ilk kez değil, bundan önce de iş kazaları konusunda söylediği, iş kazasının üretimin fitratında olduğu iddiası, bir tespiti dile getirmenin ötesinde, bu kazaları olağanlaştırmak, kadere dönüştürmek amacı taşıdığı için, sadece bir muktedirin işgal ettiği yüksek makamdan sıradan insanların kaderine bakışını değil, sermaye sınıfının asli ideolojik dünya görüşünü dile getirir. Hızlı tren kazası sonrasında, Tuzla tersanelerinde üst üste gelen işçi ölümlerinde ve birçok başka örnekte, muktedirlerin acımasızca dile getirdikleri ‘fitrat’, ‘kader’, ‘takdiri ilahi’ değerlendirmeleri, aslında bir sınıf şiddetinin silahlarıdır.

Bu şiddet, Soma’daki maden kazasının sorumlularının cezalandırılmasını talep eden kişiyi öfkeyle tekmeleyen ve ayağı incindiği için rapor alan takım elbiseli, kravatlı, okumuş ve imanlı danışman olarak tezahür eder. Kendisini gayet haklı nedenlerle yuhalayana tokatlama hakkını kendisine atfeden kibirli muktedir kılığına girer. Ama kapısından nihayet girdiği üst sınıftan, o güç ve ikbal basamağından düşmenin endişesinin tetiklediği öfkeyle atılan o tekme ve tokatlardan çok daha büyük şiddet, kâr ve rantın azamileştirilmesi için feda edilen canları takdiri ilahinin sorumluluğuna devretmektir.

Çok sıkışınca göstermelik sorumluları cezalandırır gibi yapmak ama zeytin-yağı gibi hep suyun üstüne çıkmak, hiçbir şey olmamış gibi kibirle yoluna devam

268 Özlem Güvemli, “Öldükleriyle Kaldılar”, Cumhuriyet, 13 Şubat 2015, s. 9.

269 Serhat Korkmaz, “Hep İşçiler mi Ölecek?”, Radikal İki, 30 Mart 2014, s. 10.

270 Başbakanlık Müşaviri Yusuf Yerkel’in tekme attığı Erdal Kocabıyık’la ilgili gerçek 8 gün sonra ortaya çıktı: Yusuf Yerkel’den tekme yedi, evi basıldı, gözaltına alındı, şüpheli olarak sorgulandı. “10 yıllık madenciyim” diye isyan etti ancak serbest kalabildi. Yerkel’in 301 işçinin hayatını kaybettiği Soma’da, iki özel harekâtçının yere yatırıp tutarken tekme attığı Erdal Kocabıyık adlı kişinin “provakotör” değil, ölen arkadaşları gibi “madenci” olduğu ortaya çıktı (Alican Uludağ, “Dayak Mağduru Madenci Çıktı”, Cumhuriyet, 22 Mayıs 2014, s. 4). Yerkel’e Soma’da attığı tekmenin ardından, tartışmalı “7 günlük iş göremez” raporu veren doktor Servan Gökhan’ın 14 Mayıs 2014’de Başbakanlık’tan telefonla arandığı ortaya çıktı (İklim Öngel, “... ‘Tekmeciye’ Rapor Veren Doktor: Başbakanlık’tan Aradılar”, Cumhuriyet, 22 Mayıs 2014, s. 4).

etmektir. Bunlar eksiksiz bir sınıf şiddetinin cismanileşmiş, elle tutulur hâlleridir. AKP'nin piyasa toplumu hedefi şiddetin ana kaynağıdır.

Aynı şiddet mantık(sızlığ)ı yasakçılıkta da ifadesini bulmaktadır!

Örneğin hükümetin, Kristal-İş Sendikası'nın Şişecam'da gerçekleştirdiği grevin ardından Birleşik Metal-İş Sendikası üyesi 15 bin işçinin 41 işyerinde başlattığı grevi de “milli güvenliği bozucu” nitelikte olduğu gerekçesiyle 60 gün süreyle ertelemesi gibi...

Grev erteleme sistematik bir hâl aldı

AKP hükümeti döneminde İZELMAN ve İZENERJİ'nin yanı sıra ÇAY-KUR, Darphane, THY, Şişecam ve maden grevleri yasaklandı.

Metal grevinin yasaklanmasını değerlendiren eski Kristal-İş Eğitim Uzmanı ve Kocaeli Üniversitesi Öğretim Görevlisi Doç. Dr. Aziz Çelik, AKP hükümetinin bütün büyük grevleri sistematik olarak yasakladığını, etkisiz grevleri farklı yöntemlerle kırdığını belirtip, grevin “milli güvenliği bozucu” nitelendirilerek yasaklanmasının hukuk, mantık ve bilimle açıklanacak bir gerekçe olmadığını söyledi.²⁷¹

Aslı sorulursa grev evrensel bir haktır ama Türkiye'de yoktur. Türkiye'de grev hakkı hükümetin iki dudağı arasındadır. İşçiler, yarım yüzyıl sonra yeniden grev hakkını kazanma mücadelesi ile yüz yüzedir. Bu grev yasağı işçilerin karşılaştığı ilk yasak ve saldırı değildir. Bu yasak, yüzyıllık grev ve sendikaya düşman zihniyetin yeni bir tezahürüdür...

Lafı uzatmadan, son yüzyılda Türkiye'de egemenlerin grev ve sendika hakkına yönelik demagoji ve saldırılarından bir demet sunalım:²⁷²

KİMİ YASAKÇILIK ÖRNEKLERİ

Dahiliye Nazırı Ferid Paşa (1909)	“Mücerrebdir [sınanmıştır], şimdiye kadar nerde sendika teşekkül etmiş ise, orada daimi surette sermaye aleyhinde bir esas teşekkül etmiştir. (...) Onun için, burada sermayedarını daimi surette tehdit altında bulunduracak sendikaların teşkili muzırdır. Muzır olduğundan dolayı Hükümet teşkiline mani olmuştur. (...) Onların teşekkül etmesi (...) üzerine, sermaye sahipleri büyük tehdit altına alınmıştır. Biz ise sermayeye muhtacız ve ona muhtaç olduğumuz bir zamanda, sermayeyi tazyik altına almak caiz değildir. (...) Şimdiki hâlde sendikanın teşkiline lüzum yoktur. Ne vakit oraya gelirse, o vakit tetkik olunur. Memleketin ahval-i maliye ve iktisadiyesi terakki ederse, sendi-
--------------------------------------	--

271 Olcay Büyüktaş-Mustafa Çakır, “Hak Yemek mi ‘Milli Güvenlik’...”, Cumhuriyet, 31 Ocak 2015, s. 11.

272 Aziz Çelik, “Sendikasız, Grevsiz Kaynaşmış Bir Kitleyiz!”, Birgün, 3 Temmuz 2014, s. 4.

	ka lâzım mıdır, değil midir? O vakit bahsedilir (alkış). Şimdiki hâlde hiç lüzum yoktur” (Dahiliye Nazırı Ferid Paşa'nın Tatil-i Eşgal Kanununun Meclis-i Mebusan görüşmeleri sırasında yaptığı konuşmadan (1909)
Çalışma Bakanlığı (CHP) Müsteşarı Fuat Erciyes (1950)	“Grev isteyen işçinin Türklüğünden şüphe ederim”
Çalışma Bakanı (DP) Mümtaz Tarhan, TBMM (1956)	“Grev yapmak için önce gelişmiş bir sanayiye sahip olmak gerekir, sanayimiz daha bebek hâlinde idi. Bu sanayiye daha bebek hâlinde öldüremezdik”
Bakanlar Kurulu (Demirel) Kararı (1970)	“Türkiye Gıda Sanayii İşçileri Sendikası'na bağlı İstanbul'da Ayvansaray, Hasköy, Sütlüce, Beşiktaş, Balat ve Yenipakun olmak üzere 6 değirmende 8 Nisan 1970 tarihinden itibaren uygulanmasına başlanmış bulunan grevin, memleket sağlığı ve güvenliği ile son derece yakından ilgili olması bakımından Milli Güvenliğimizi bozucu nitelikte görülmesi sebebiyle 30 gün geciktirilmesi; Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin uygun mütalâası üzerine, 15/7/1963 tarih ve 275 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 9/4/1970 tarihinde kararlaştırılmıştır.” (11 Nisan 1970 tarih ve 13469 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7/458 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı).
Milli Güvenlik Konseyi Kararı No 3 (14 Eylül 1980)	“Tüm grev ve lokavtlar ikinci bir karara kadar ertelenmiştir.” (Kenan Evren Orgeneral, Devlet Başkanı Genelkurmay ve Milli Güvenlik Konseyi Başkanı).
TBMM Dışişleri Komisyonu Raporu (2006)	“Toplu pazarlık hakkı ve bu hakkın kullanımı konusunda hükümler içeren bu madde ile ilgili olarak, Ülkemizin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik şartlar dikkate alınmış ve konulan çekince gerekçelerinin [sendika, toplu sözleşme grev hakkına ilişkin 5 ve 6. Maddelere konan çekinceler] geçerliliğini koruduğu kanaatine varılmıştır” (Gözden Geçirilmiş) Avrupa Sosyal Şartının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler ile Dışişleri Komisyonları Raporları (1/968).
Bakanlar Kurulu (Erdoğan) Kararı (2014)	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Anonim Şirketi'ne bağlı işyerlerinde Kristal-İş Sendikası tarafından uygulanmakta olan grevin, genel sağlığı ve millî güvenliği bozucu nitelikte görüldüğünden 60 gün süreyle ertelenmesi; 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Kanunun 63 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'na 25/6/2014 tarihinde kararlaştırılmıştır (Karar Sayısı: 2014/6524, Resmi Gazete, 21 Haziran 2014).

Alın size işçi hakları ve devlet!

Ancak bu kadar da değil!

Bir an Erinç Yeldan'ın, "Soma cinayeti kapitalizmin kendisidir"; TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu'nun, "Soma tasarlanarak işlenen bir cinayettir"; İsmet Berkan'ın, "Soma'daki katliamın esas faili madeni işleten şirkettir, azmettiricisi de devlettir; Baskın Oran'ın, "Soma Holding şirketi rezildir, ama Recep Tayyip Erdoğan'ın kurduğu rezil sistemin bir uygulamasından ibarettir," betimlemelerinde ifadesini bulan "Soma Toplu Kıyımı"na anımsayın!

Bir de şunları!

i) Türkiye'de madenci, Kuzey ülkelere göre yılda ortalama 800 saat fazla çalışıyor. Ancak bu ülkelerde yıllık ortalama 100 bin doları bulan madenci maaşının onda birini bile kazanamıyor!²⁷³

ii) ABD'li maden işçisi için 1.5 milyon dolar tazminat ödenirken, Türkiye'de bu rakam 226 bin TL oldu!²⁷⁴

iii) 2002'de 68 bin olan özel sektör üretimi 2011'de 1 milyon tonu aştı. Soma faciası ile birlikte toplam 12 yıllık dönemde özel ve kaçak madenlerde toplam ölüm 496'yı aştı!²⁷⁵

iv) Türkiye'de yaklaşık 1 milyon 500 bin işyeri var. Bunların yaklaşık 40-45 bini madenlerinde dahil olduğu çok tehlikeli işyerleri. Buna karşılık, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı 1.100 iş müfettişi bulunuyor!²⁷⁶

v) Düşük maliyetle yüksek kâr elde eden madencilik sektörü yılın ilk çeyreğinde 221 milyon TL kâr elde etti. Maden patronlarının kazancı, halka açık şirketlerin toplam kârını 5.5'e katladı... Maden şirketleri düşük işçi ve iş güvenliği maliyetleriyle kârına kâr katarken, sektörde yetersiz iş güvenliği tedbirleri nedeniyle işçi ölümlerinin önüne geçilemiyor. Borsaya açık şirketlerin bilançolarına göre halka açık şirketlerin ilk çeyrekte toplam kârı yüzde 4 civarında olurken maden şirketlerinde kârlılık yüzde 22'ye ulaştı...

Genel Maden-İş Sendikası'nın araştırmasına göre, 2000-2012 yılları arasında Türkiye'nin en büyük kömür havzası olan Zonguldak havzasında işletilen özel madenlerdeki ölüm oranı, kamunun işlettiği madenlerden 7 kat fazla çıktı!²⁷⁷

vi) Sayıştay, 301 maden işçisinin öldüğü madeni işleten Soma A.Ş.'nin devlete kömür diye çoğu zaman taş gönderdiğini, devletin de bunları satın aldığını ortaya koydu... Sayıştay denetçileri, Soma A.Ş.'nin kamuya 2013 yılında sattığı

273 Pelin Ünker, "Madencilerin Kaderi de Kömür Kararı", Cumhuriyet, 9 Kasım 2014, s. 11.

274 Çağdaş Ulus, "Bir Madencinin Değeri! Türkiye'de 226 Bin TL!", Vatan, 18 Mayıs 2014, s. 16.

275 Olcay Büyüктаş, "Madenlerdeki Koşullar AKP ile Vahşileşti", Cumhuriyet, 31 Ekim 2014, s. 13.

276 "Taşeron Ölüm Getiriyor", Milliyet, 15 Mayıs 2014, s. 9.

277 "Maden Patronu Kârını 5'e Katladı", Cumhuriyet, 19 Mayıs 2014, s. 13.

2.3 milyon ton kömürün 1.5 milyon tonunu mercek altına aldı. Bunun sadece 768 bin tonunun kömür olduğu, geri kalanın işe yaramadığı açıklandı!²⁷⁸

vii) Soma'da ölen madencilerle ilgili davanın Ankara 39. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmasına polis silahla duruşmaya girdi. Soma'da 301 madencinin hayatını kaybetmesini Güvenpark'ta protesto eden 43 kişi hakkında açılan davanın ilk duruşmasına, bir çevik kuvvet polisinin duruşmaya silahla girmesi ve avukatları tehdit etmesi damgasını vurdu. Erdem Bayındır adlı çevik kuvvet polisi, silahla duruşmaya girmesini yargıca şikâyet eden avukatı, "İlla ki karşılaştığımız sizinle" diyerek tehdit etti!²⁷⁹

viii) Hükümet 301 işçinin yaşamını yitirdiği Soma'da verdiği sözleri tutmadı. Kimsenin mağdur edilmeyeceği söylemine karşın Soma'da yaşamını yitiren 301 madencinin bir bölümünün tazminatları bile ödenmedi. İşverenin işten çıkardığı 2 bin 831 işçi ile birlikte tazminatları ödenmeyen işçilerin sayısı 3 bine ulaştı. Türkiye Maden-İş Sendikası Başkanı Nurettin Akçul, "Binlerce işçi orada aç... İşçiler ölmediler diye sanki cezalandırılıyorlar," dedi!²⁸⁰

ix) Soma'da işten çıkarılan, tazminatları ödenmeyen 400 işçi, kar altında, buz gibi havada başkent sokaklarında hakkını aradı. "Açız... Canımıza tak etti artık" diye bağırان işçiler, "sadaka değil haklarını istediklerini" vurguladı!²⁸¹

x) Mersin'in Erdemli ilçesindeki işletmenin prefabrikte yatahanesinde meydana gelen ve üç genç işçinin 27 yaşındaki Mücahit Ünal, 24 yaşındaki Murat Bulut ve 18 yaşındaki Umut Gönül'ün ölümüyle sonuçlanan yangın aynı ana fikri ortaya koyuyor: Devlet, işçiyi değil işvereni koruyor. Bakanlık tarafından denetlenmeyen işyerlerinde patronlar bitmek bilmeyen kâr hırslarıyla dilediği gibi at koşturuyor. Yaşamlar erkenden tükenirken geride acılı aileler kalıyor. İşin daha acı tarafı, söz konusu emekçilerin sadece 100 TL para harcanarak kurtarılacak olmasıydı!²⁸²

II.3.4) VE ÇOCUK İŞÇİLER

Coğrafyamızda kanayan bir yara olarak çocuk işçi meselesi vardır.

Mesela... Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı'nın (TEPAV) çocuk işçilere ilişkin araştırmasına göre, ocaklarda yasal olarak madenlere inmesi mümkün olmayan 15 yaşında 164, 16 yaşında 334, 17 yaşında 274 çocuk işçi var.

Verilere göre, kömür ve linyit çıkaran işçilerin 164'ü 15 yaşında, 334'ü 16

278 Hacer Boyacıoğlu, "En Değerli Taş Soma'dan", Hürriyet, 4 Ocak 2015... <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/27889260.asp>

279 "Soma Davasında Polisten Tehdit", Cumhuriyet, 29 Ocak 2015, s. 3.

280 Mustafa Çakır, "Soma'da İkinci Yıkım", Cumhuriyet, 10 Şubat 2015, s. 9.

281 Mustafa Çakır, "Varsa Yiyoruz Yoksa Aç Yatıyoruz", Cumhuriyet, 11 Şubat 2015, s. 7.

282 Erk Acarer, "İşçiyi Kıydılar, Yüz Liraya Kıyamadılar", Cumhuriyet, 7 Şubat 2015, s. 6.

yaşında, 274'ü 17 yaşında, 916'sı 18 yaşında ve 388'i 19 yaşında. Bir başka acı gerçek ise kömür ve linyit çıkarılmasında çalışan 18 yaşın altındakilerin yalnızca yüzde 14.5'i kayıtlı istihdam ediliyor. TÜİK'in mikro veri setine göre, çocuk çalışanların aylık ortalama net geliri ise sadece 226 lira. 18 yaş ve üstündeki çalışanların çalışma süresi 51 saat olarak görünürken, 18 yaşın altındakilerin çalışma saati süresi 32 saat. Bu da günde 6 saatten fazlaya tekabül ediyor.

Madencilik sektörü sadece kömür ve linyit çıkarılması işlerinden ibaret değil. Söz konusu sektörde ham petrol ve doğalgaz çıkarımı, metal cevherleri madenciliği, diğer madencilik ve taş ocakçılığı ile madenciliği destekleyen hizmet faaliyetleri de bulunuyor. Tüm bu sektörlerin toplamı çerçevesinde madencilik sektörüne bakıldığında ise, 113 bin çalışanı olan sektörde 15-19 yaş arasında çalışanların sayısı 5 bin 308 olarak görülüyor. Tüm madencilik sektöründe çalışanların 361'i 15 yaşında, 519'u 16 yaşında, 508'i 17 yaşında, 2 bin 949'u 18 yaşında ve 971'i 19 yaşında. 18 yaş altındaki çalışanların kayıtdışılık oranı madencilik sektörü itibariyle yüzde 47.1. 18 yaş üstündekilerde ise bu oran yüzde 12.3. Madencilik sektörü itibariyle 18 yaş altında çalışanların aylık geliri net 467 TL iken; 18 yaş üstündekilerin geliri 1172 TL.

TÜİK'in 2012 tarihli hane halkı işgücü istatistikleri, Türkiye'de çalışanların yüzde 5.39'unun 15-19 yaş arasında olduğunu gösteriyor. Yani 24.8 milyonluk toplam istihdam rakamının 1.3 milyonu 15-19 yaş arasında. Bu rakamın 149 binini 15 yaşındaki çocuk çalışanlar oluşturuyor. Yine istatistiklere göre 18 yaş altındaki çocukların yalnızca yüzde 17'sinin sosyal güvencesi var.²⁸³

MADENDE ÇALIŞAN ÇOCUK İŞÇİ SAYISI²⁸⁴

15 Yaş	149 bin 164
16 Yaş	216 bin 334
17 Yaş	288 bin 274
18 Yaş	340 bin 916
19 Yaş	345 bin 388
Toplam	1.34 milyon 2.076

283 Hacer Boyacıoğlu, "Hani Madende Çocuk Yoktu?", Hürriyet, 24 Mayıs 2014... <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/26476332.asp>

284 Yaklaşık Rakamlar... Kaynak: TÜİK, 2012 Hane Halkı İşgücü Anketleri.

YÜZDE 85'İ KAYITDIŞI²⁸⁵

	ÇOCUK İŞÇİLER	MADENDE ÇALIŞAN ÇOCUK İŞÇİLER
KAYITDIŞI ÇALIŞTIRILMA ORANI (YÜZDE)	83	85.50
HAFTADA ÇALIŞILAN ORTALAMA (SAAT)	47	32
AYLIK ORTALAMA NET KAZANÇ (TL)	410	226

Özetle TÜİK'in 2012 tarihli hanehalkı işgücü istatistikleri, Türkiye'de çalışanların yüzde 5.39'unun 15-19 yaş arasında olduğunu gösteriyor. Yani 24.8 milyonluk toplam istihdam rakamının 1.3 milyonu 15-19 yaş arasında. Bu rakamın 149 binini 15 yaşındaki çocuk çalışanlar oluşturuyor. Yine istatistiklere göre 18 yaş altındaki çocukların yalnızca yüzde 17'sinin sosyal güvencesi var.

Ve yine TEPAV'ın aktardığı resmi rakamlara göre, Kömür ve linyit madenlerinde işçilerin yüzde 4.2'si çocuk. 2 bin 76 'madenci' 15-19 yaşında. Büyük kısmı kayıtdışı, aylıkları ise 226 lira...²⁸⁶

Ayrıca tarım sektöründe her 5 çalışandan biri çocuktur...²⁸⁷

III. AYRIM: İŞÇİ SINIFININ -TARİHSEL- GERÇEĞİ

Buraya kadar değindiklerimden hareketle şunu diyebilirim: Kapitalist-emperyalist sistemin işçi sınıfı ve emekçi halklara sunabileceği bir gelecek yoktur.

Üretici güçlerle, sınai ve hizmet üretimi dünya ölçeğinde hiç olmadık ölçüde gelişmiştir. Ancak gelişen üretici güçler, kapitalist üretim ilişkilerinin oluşturduğu kabuğa sığmamaktadır.

Günümüzde, üretimin toplumsallaşmasıyla, mülk edinmenin özel (kapitalist) niteliği arasındaki çelişki tarihteki tüm örneklerini geride bırakan düzeydedir. Asalaklığı ve çürümeyi koşullayan -kapitalist metropollerde büyük sermaye fazlalıkları oluşmasına neden olan- mali sermaye büyümüş, egemenlik ağları dünyanın en ücra köşelerine kadar yayılmıştır.

Başta taşeronlaştırma olmak üzere, emek süreçlerinin zaman ve mekân olarak parçalanmasıyla, esnek çalışma biçimleri yaygınlaştırılmıştır. Bununla birlikte örgütsüzlük dayatılmış, düşük ücret, ilkel çalışma koşulları, işsizlik ve iş cinayetleri artmış, kapitalist sömürü yoğunlaşmıştır. Tekelci sermayenin sömürü ve kâr oranlarının aşırı yüksekliğiyle, çalışma ve geçim koşullarının tahammül edilemez düzeyde kötüleşmesi, emek ve sermaye arasındaki kutuplaşmanın baş-

285 Kaynak: TÜİK, 2012 Hane Halkı İşgücü Anketleri.

286 Hacer Boyacıoğlu, "Madenlerde 2 Bin 76 Çocuk İşçi", Radikal, 24 Mayıs 2014, s. 4-5.

287 Mahmut Lıcalı, "20 İşçiden 19'u Kayıt Dışı", Cumhuriyet, 9 Şubat 2015, s. 11.

lıca etkenidir.

Varlık içinde yokluk olan kapitalizmin gelişmesi bölüşümde uçurumun derinleşmesiyle atbaşı gidiyor. Yoksullaşma ve sefalet yayılıyor. Avrupa'nın gelişmiş kapitalist ülkelerinde bile evsizler, dilencilik ve çöp toplayıcılığı yaygınlaşıyor. Açlık, Afrika'nın kuraklık ve kıtlık bölgelerinin dışına genişledi.

Sosyal adaletsizlik, ücretlerin düşürülmesi, vergi ve zamlarla tekellere burjuva devlet eliyle birikim olanağı yaratılması, devlet harcamalarının halkların sırtına yıkılması ve hükümetlerin yoksulluğu derinleştirici uygulamaları karşısında başta işçiler olmak üzere emekçi halk kitlelerinin tepki ve öfkesi büyüyor.

2008'de ABD merkezli olarak patlak veren kapitalist kriz ile çeşitli ülkelerde 10 milyondan fazla işçi işten çıkarıldı, ücretlerde üçte bire varan kesintiler oldu, emeklilik yaşı yükseltildi, emeklilik maaşları düşürüldü.

Yaşananlar, kapitalizmin insani hiçbir mantıklı açıklaması ve gerçekliğinin olmadığını kanıtladı. Sermayenin merkezileşmesini artırırken, tüm yükünü işçilerin ve ezilen halkların sırtına yıktı. Bu yıkım, başta işsizlik olmak üzere en ağır sonuçlarını kadınlar ve gençler üzerinde gösterdi.

İşsizlik ve yoksulluk rakamları alarm vericidir. 'Uluslararası Çalışma Örgütü' (ILO) rakamlarına göre, dünyada toplam 202 milyon işsiz var. 2013 yılı yoksulluk oranları, bir milyar insanın günlük gelirin 1 doların altında olduğunu gösteriyor. 2.8 milyar insanın günlük geliri ise 2 doların altında. 448 milyon çocuk, olması gereken ağırlığın altında ve her yıl bir yaşın altında 30 bin çocuk tedavi edilebilir hastalıklardan dolayı ölüyor.²⁸⁸

Emperyalist-kapitalizmin yarattığı bu tablo, işçi sınıfı ve emekçiler açısından sürdürülebilir değilken; bunun da biricik alternatifi işçi sınıfıdır.

III.1) "NASIL" MI?

Hayır; işçi sınıfına ilişkin tüm reddiyeci/inkârcı (post) tezler nafiledir; karşılıksızdır!

Tam da bunun için özellikle hatırlatmak gerekiyor: "Neo-liberal" emperyalist dünya sermayesinin "tarihin sonu"nu ilan etmesine paralel, değişik türevleriyle birlikte "post-modernizm" ve "post-Marksizm" olarak tanımlanan akımlar da, "özne'nin sonu", "kurtuluşçu ütopyaların sonu", "evrensel doğruların sonu", "elveda proletarya" vb. diye haykırmaya ya da bu eski çıktığı yeni dönem koşulları içerisinde yeni biçimlerde formüle ederek güdültülü bir şekilde propaganda etmeye başladılar. Boşuna dememişler "sığ sular güdültülü akar"!

"Yeni bir çağ"a girdiğimiz, bu yeniçağın "enformatik" (vb.) bir çağ, yeniçağ-

288 "Uluslararası Marksist-Leninist Parti ve Örgütler Konferansı (CIPOML) Sonuç Deklarasyonu," Evrensel, 7 Aralık 2014, s. 7.

ğa tekabül eden toplum biçiminin “enformatik toplum” (vb.) olduğu; kapitalizmin, emek ve sermayenin, artı-değer sömürsünün aşıldığı; yeni bir üretim tarzına geçildiği ya da kendiliğinden komünist bir dünyada yaşadığımız ileri sürüldü. Bu çağın, görülemez, dokunulamaz, tanımlanamaz, hiç yerde, hiç yerötesi bir yerde, bir yerötesi hiç yerde olduğu vs. ilan edildi...

Ancak “buharlaşmak” yerine proletarya büyümeyle devam ediyor.

Kapitalizm, modern ücretli kölelik düzenidir. Ve proletarya modern ücretli kölelerden oluşan bir sınıftır. Proletarya, kapitalist üretim tarzının özgül ve temel ürünü ve mezar kazıcısıdır. Kapitalizmde her şey gibi ücretli emek de metadır. Marx’ın dediği gibi, “ücretli emek bir metadır. Hatta ürünlerin metalar olarak üretiminin, üstünde gerçekleştiği temeldir.”²⁸⁹ Bundan dolayıdır ki V. İ. Lenin, özellikle işgücünün hangi oranda metalaşmış metalaşmadığını bir ülkede kapitalizmin gelişme derecesini ölçmede başköşeye oturtur.

Kapitalist üretim tarzının gelişme süreci, sermaye ve ücretli emek ilişkisinin yeniden ve yeniden üretildiği tarihsel ve toplumsal bir süreçtir. Kapitalizm geliştiği oranda, prekapitalist ilişkiler gerek ulusal gerekse de küresel çapta çözülerek yerini kapitalist üretim ilişkilerine terk eder; toplumu, bir yanda sermaye diğer yanda proletarya olarak saflaştırır. Bilindiği gibi, bu sürecin en ileri biçime kavuştuğu ülkeler grubunu da “insan merkezli, çevreci post-modern, enformatik, teknolojik” toplumlar olarak lanse edilen emperyalist ülkeler kampı oluşturmaktadır...

Marx bu gerçeği şöyle dile getirir:

“Tıpkı basit yeniden üretimin, sermaye ilişkisinin kendisini, yani bir yandan kapitalistlerin, öte yandan ücretli işçilerin ilişkilerini, sürekli olarak yeniden-üretmesi gibi, gittikçe büyüyen bir ölçekte, yeniden üretimi, yani birikimi de, büyüyen bir ölçekte sermaye ilişkisini, bir kutupta daha çok kapitalistleri ya da daha büyük kapitalistleri, öteki kutupta da daha çok ücretli işçileri yeniden üretir. Sermayenin kendisini genişletmesi için sermaye ile durmadan kaynaşmak zorunda kalan ve sermayeden kopup ayrılması olanaksız bulunan, sermaye köleliği, yalnızca kendisini sattığı bireysel kapitalistlerin başka başka olmalarıyla gözlerden saklanan bu emek gücü kitlesinin yeniden üretimi, aslında sermayenin kendisini yeniden üretimin kökü ve esasıdır. Bu yüzden sermaye birikimi, proletaryanın çoğalması demektir.”²⁹⁰

Sermaye birikimi, kapitalist üretim tarzının içsel özelliğidir. Sermaye birikimi, artı-değerin bir bölümünün üretimin genişletilmesi için yeniden kulla-

289 Karl Marx, Artı-Değer Teorileri, Çeviren: Yurdakul Fincancı, İkinci Kitap, Sol Yay., 1998, s. 380.

290 Karl Marx, Kapital, C:1, “Beşinci Kesim -Normal Bir İş Günü İçin Savaşım”, Çev: Alaatin Bilgi, Sol Yay., 1986, s. 585-586.

nımıdır. Kapitalist genişletilmiş yeniden üretim süreci bu temelde şekillenir ve ilerler. Dolayısıyla kapitalizm, kapitalizmin gelişimi, sadece bir yeniden üretim süreci değil, aksine kapitalist üretim ilişkilerinin sürekli ve genişletilmiş ölçekte yeniden üretim sürecidir. “Bu yüzden sermayenin büyümesi ile proletaryanın sayısındaki artış, karşılıklı birbirine bağlı olgular olarak aynı sürecin ürünüdürler. Bu ilişki sadece yeniden üretilmez, sürekli daha kitlesel ölçekte üretilir; böylece sürekli yeni işçi kaynakları yaratır ve önceden bağımsız olan üretim dallarına el atar.”²⁹¹

Bugün dünyanın hangi kıtasına, hangi ülkesine bakarsak bakalım, ne XIX. yüzyılla ne de XX. yüzyılın örneğin 1920’leriyle, 1930’larıyla vb. kıyaslanamayacak denli bir proletarya varlığıyla karşı karşıya olduğumuzu rahatlıkla görebiliriz.

Gezeganimiz sözgelimi XIX. yüzyılda ya da XX. asrın ilk yarısında henüz “köylü” sayılırdı; kırsal nüfus, köylülük kentleşme ve proletarya karşısında ege-men durumdaydı. Oysa “Elveda proletarya!” diye yırtınanlara karşın bugün dünyamız, düne göre daha burjuva ve daha proleter. Dünya kent nüfusu dünya kır nüfusunu geçmiş durumda. 1990’ların sonu-2000’lerin başında 2.4, bugün ise 3.4 milyarlık devasa bir ücretli emek ordusuyla karşı karşıyayız.

Ve bu ordunun en büyük bölümünü, sanayide, tarımda, hizmet sektöründe çalışan proletarya oluşturmaktadır. Dünya çapında 700 milyonluk bir sanayi proletaryası bulunmaktadır. Yani proletarya buharlaşmak yerine büyümeye devam etmektedir.²⁹²

O hâlde şunun altını ısrarla çizmek gerek: Proletaryanın dünya ölçeğinde büyümeye devam ediyorken,²⁹³ kapitalizmin gelişmesi, üretimin uluslararasılaşması, “P-M-P” hareketinin küreselleşmesi, sermayenin organik bileşimindeki yükselmesi “kolektif işçi” olarak proletaryayı küresel ölçekte büyüttü, genişletti. Bu gelişme sürecinde kafa emeğinin payı da artarak ilerledi.²⁹⁴

Şöyle ki: Kapitalist üretim tarzının doğuşu ve gelişimi uzun bir tarihsel sürece tekabül eder. Kapitalizm ilkel birikim, manüfaktür ve sanayi kapitalizmi tarihsel aşaması, kapitalizmin serbest rekabetçi dönemine, tekelci kapitalizm ise emperyalizm aşamasına tekabül eder.

Kapitalizmin bu süreci, doğası gereği, sermaye birikiminin genişletilmiş temelde yeniden ve yeniden üretildiği bir süreç, “küreselleşerek” (uluslararasıla-

291 Karl Marx, Kapital’e Ek: Dolaysız Üretim Sürecinin Sonuçları, Ceylan Yay., 2000, s. 133-134.

292 Hasan Ozan, “Postkapitalizm’le Proletarya Buharlaştı mı?-I”, 20 Mart 2014, <http://hasanozan62.blogspot.com>

293 Hasan Ozan, “Kapitalizm, Postkapitalizm ve Kolektif İşçi” - II”, <http://hasanozan62.blogspot.com>

294 Hasan Ozan, “Postkapitalizm ve Evrensel Emek- III”, <http://hasanozan62.blogspot.com>

şarak) geldiği bir süreç olmuştur. Doğaldır ki bu süreç, kapitalizmin gerek ulusal gerekse de uluslararası arenada prekapitalist üretim biçimlerini çözerek, yıkarak, kendisine tabi kılarak, dönüştürerek, değiştirerek geldiği bir süreç olmuştur.

Kapitalizmin doğuşu ve gelişimi süreci, emeğin sermayeye biçimsel bağımlılığından emeğin sermayeye gerçek bağımlılığına doğru bir gelişme süreci, bir geçiş süreci olmuştur.²⁹⁵

Bunun bir ifadesi olan değer yasası, kapitalist meta üretiminin genel yasasıdır. Kapitalist üretim tarzı var oldukça, değer yasası da etkinlik göstermeye devam edecektir. Böylece, “kapitalist üretim süreci, emek süreciyle değer yaratma sürecinin birliği” olmaya; sermaye birikimi artı-değerin gaspıyla kendini genişletmeye devam edecektir. Ve kapitalizme özgü ürün artı değer olacaktır. İster maddi isterse maddi olmayan emek, ücretli emek olarak “maddi zenginliğin kendisini sermayeye dönüştürmesinin nedeni” olacaktır, olmaya devam edecektir. Çünkü “kapitalist üretim, artı değer üretimidir.”²⁹⁶

Biliyoruz ki sermaye, artı değer getiren bir değerdir. Artı-değer üretimi ve gaspı kapitalizmin ana amaç ve itici gücüdür. Ve artı-değeri üreten de canlı emektir. Eğer canlı emek kendi değerini kendi belirlerse, eğer işgücünün değil de emeğin değerini/karşılığını alırsa, bu durumda artık kapitalizmden bahsedilemez.

Kapitalist üretim tarzının sırrı da artı-değer sömürsünde yatar. Bu sırrı ilk keşfeden ve sistematik bir şekilde çözümleyerek bilimsel bakımdan soyutlayıp teorileştiren de Marx olmuştur. Marx’ın, Marksizm-Leninizm’in kapitalizm tahlilinin kilit taşı artı-değer teorisidir...²⁹⁷

Toparlırsak: Kapitalizmin doğuşu, yayılışı, küreselleşmesi; derinlemesine ve genişlemesine gelişim süreci, proletaryanın ulusal ve uluslararası çapta büyümesi sürecidir. Kapitalizmin büyümesi süreci büyüyen bir proletarya demektir. Proletarya ve burjuvazi kapitalizmin iki temel sınıfıdır. Dolayısıyla kapitalizm yalnızca meta ve artı-değer üretmekle kalmaz, o geliştiği ölçüde proletaryayı da büyütür; bu büyüme hem mutlak hem de görelî bir büyümede, toplumun başlıca iki büyük kampa, proletarya ve burjuvazi olarak iki kampa bölünmesinde somutlaşır. Bu süreçte ara sınıf ve tabakalar kaçınılmaz olarak çözümlenerek dağılır. Bir ülkenin ve dünyanın kapitalist hâle gelmesi, artan ölçekte kapitalist hâle gelmesi, proletaryanın azalması, önemsizleşmesi ve giderek buharlaşması anlamına gelmez. Aksine bu, uzlaşmaz iki kutbu oluşturan proletarya ve burjuvazinin daha da gelişmesi, emek sermaye çelişkisinin en tam biçimde açığa çıkarak olgunlaşma-

295 Hasan Ozan, “Emeğin Sermayeye Biçimsel ve Gerçek Bağımlılığı ve ‘Küreselleşme’ - IV”, <http://hasanozan62.blogspot.com>

296 Hasan Ozan, “... ‘Postkapitalizm’le Proletarya Buharlaştı mı?-VIII”, 25 Nisan 2014... <http://hasanozan62.blogspot.com>

297 Hasan Ozan, “... ‘Postkapitalizm’le Proletarya Buharlaştı mı? -IX”, <http://hasanozan62.blogspot.com>

sı, küçük bir azınlık hariç (burjuvazi) toplum nüfusunun artan oranda proleterleşmesi demek olacaktır.²⁹⁸

Hasan Özkan'ın buraya dek aktardığımız önemli saptamaları ardından şunu da eklemeyen geçmemek gerek: İşçi sınıfının “kendiliğinden sınıf” hâlimden, “kendisi için sınıf” durumuna gelmesinin zorlukları ya da engelleri aşabilmesi yani işçilerin-ve emekçilerin- burjuvaziye ve onun siyasal partilerine ve kurumlarına karşı siyasal iktidar mücadelesi yürüten bir sınıf hâline gelmesi için, ideolojik-siyasal ve örgütsel mücadele pratiği büyük bir önem gösterir.

O hâlde şimdi işçilerin gecekondulara barış için saraylara savaş zorunluluğuna kafa yorarak, “Manu intrepida/ Titremeyen elle” hareket geçmesi gerekiyor!

III.2) GECEKONDULARA BARIŞ İÇİN SARAYLARA SAVAŞ

Tarihinde defalarca kanıtladığı üzere, emekçilerin ekmeği ancak, onu gasbeden sarayların yıkılmasıyla büyümüştür.

Tıpkı “Ekmek! İlle de ekmek! Devrime ekmek gerek!” vurgusuyla Pyotr A. Kropotkin'in dediği gibi:

“İnatla, ısrarla yineliyoruz: Ayaklanmış halka ekmek bulmak gerekir ve ekmek sorunu bütün sorunların önünde gelir. Eğer bu sorun halkın çıkarları yönünde çözümlenebilirse, devrim doğru yolda demektir; çünkü beslenme sorununun çözümlenebilmesi için eşitlik ilkesinin benimsenmesi gerekir; bu ilke atlandığında da devrim yolunda tek bir adım bile atılamaz... Burjuvazinin görevi, yüce ilkeler, daha doğrusu yüce yalanlar üzerine düşünce üretmektir. Halkın görevi ise herkese ekmek bulmak, kimsenin aç kalmamasını sağlamaktır.”²⁹⁹

“İtibardan tasarruf olmaz,” diyerek kaç-AK saray inşa eden Cumhurbaşkanı Recep Erdoğan'ın ve temsil ettiği zihniyetin bunu kavraması elbette mümkün değildir!

Buraya dek değindim talan ve açlık tablosuna tuz biber eken “kaç-AK Saray”ın maliyeti konusunda kasım 2014'te “1 milyar 370 milyon lira” olarak açıklama yapan Maliye Bakanı Şimşek, aradan 3 ay geçmeden bu kez “bizde bilgi yok. Bakanlığımızda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır,” dedi.³⁰⁰

‘The New York Times’den Tim Arango, ‘Çatışmaları Kullanarak Gücünü Pekiştiren Lider’ başlıklı haber analizinde, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın Putin'leştığının altını çizerek, “1000 odalı, tünel sistemli, anti-casus teknoloji,

298 Hasan Özkan, “... ‘Postkapitalizm’le Proletarya Buharlaştı mı? X: Üretken ve Üretken Olmayan Emek ve ‘Postkapitalizm’...”, <http://hasanozan62.blogspot.com>

299 Pyotr A. Kropotkin, Ekmeğin Fethi, Türkçesi: Mazlum Beyhan, Agora Kitaplığı: 472, 2. basım, 2015.

300 Mustafa Çakır, “Bakan Bu Kez Saray’ı Unuttu”, Cumhuriyet, 5 Şubat 2015, s. 4.

350 milyon dolarlık ve mahkeme kararlarına göre inşaatı yasadışı yeni başkanlık sarayının Beyaz Saray, Kremlin ve Buckingham'dan büyük olduğu, 200 milyon dolarlık son teknoloji ürünü jeti ve Boğaz'a nazır restore edilen yeni ofisini de unutmamak gerektiğini" sıraladı,³⁰¹ "Ak Sarayı"nın sadece aylık elektrik gideri 700 bin TL... Atatürk Orman Çiftliği'ne kaçak biçimde yapılan "saray" hakkında verilere dair kamuoyuna "güvenlik gerekçesi"yle resmi bir açıklama yapılmıyor. Ancak "saray"ın 35 bin metrekaarelik bir alana inşa edilmiş yaklaşık 300 bin metrekaarelik bir kapalı alana sahip olduğu biliniyor. Diğer bir ifadeyle "Ak Saray"ın sadece kapalı alanı 30 adet futbol sahası büyüklüğünde. Bu veriler üzerinden bir değerlendirme yapan EMO eski yöneticisi Nevzat Çeltek, Cumhurbaşkanlığı'nca kullanılan kaçak binanın kurulu elektrik gücünün 10 bin kVA (Kilovolt amper) olarak öngörüldüğünü söyledi.³⁰²

Bu konuda kimi açıklamaları aktararak ilerlersek!

i) Saadet Partisi Genel Başkanı Mustafa Kamalak, "Ak Saray diye bilinen o binanın maliyeti 10 milyar lira. Para binaya değil insana yatırılmış olsaydı tam 40 bin gencimiz iş sahibi olacaktı," dedi!³⁰³

ii) Mimarlar Odası Ankara Şube Başkanı Tezcan Karakuş Candan, "Kaç-Ak Saray" için kullanılan malzemenin "özel imalat" olduğuna dikkat çekerek, "Kaç-Ak Saray her şeyiyle özel imalat. Açıklandığı gibi maliyeti 1.5 milyar değil, 5 milyar liradır," dedi.

Yerleşkeye ulaşım için yollar ve katlı kavşaklar yapıldığını belirten Candan, "Hesaplamalarımıza göre Kaç-Ak Saray'a 45 milyon TL'lik yol, 25 milyon TL'lik de katlı kavşak yapıldı. Kaç-Ak Saray'ın peyzajı için Büyükşehir Belediyesi bütçesinden ve ANFA aracılığıyla çok sayıda ağaç ithal edildi. 2014 Mayıs ayında ihaleleri yapıldı. Edindiğimiz bilgilere göre ana binanın terasında toplam maliyeti 2 milyon TL olan 150 tane ağaç bulunuyor," diyerek, yapılan tüm bu hesaplamaların ardından Kaç- Ak Saray'ın maliyetinin 5 Milyar düzeyine çıktığını söyledi!³⁰⁴

iii) TBMM KİT Komisyonu'nun CHP'li üyesi Turgay Develi, kamuoyunda Kaçak Saray olarak bilinen Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın sadece kaba inşaatının 5.5 milyar lirayı bulduğunu söyledi. Kaba inşaata ek olarak, peyzaj, iç tasarım ve lüks mobilyası da dahil edildiğinde maliyetin çok daha yükseldiğine işaret etti!³⁰⁵

iv) Erdoğan'ın yaptırdığı sarayın maliyetini, Maliye Bakanı 1 milyar 370

301 "Ak Saray İhtirası Manşetlerde", Cumhuriyet, 2 Kasım 2014, s. 13.

302 Uğur Koç, "... 'Milletin Sarayı' Olduğu İçin Faturayı da Biz mi Ödüyoruz?", Birgün, 11 Kasım 2014, s. 8.

303 "... 'Ak Saray'ın Parasıyla 40 Bin Gencimiz İş Sahibi Olurdu", 1 Şubat 2015... <http://t24.com.tr/haber/ak-sarayin-parasiyla-40-bin-gencimiz-is-sahibi-olurdu,285721>

304 Sertaç Eş, "Sarayın Gerçek Maliyeti 5 Milyar Lira", Cumhuriyet, 20 Kasım 2014, s. 5.

305 Mahmut Lıcalı, "Sadece Kabası 5.5 Milyar", Cumhuriyet, 14 Ocak 2015, s. 5.

milyon lira olarak açıkladı. Bu açıklamadan sonra ilave inşaatların da yapıldığı, bir kadehin 1000 liraya, bir klozetin 5-10 bin liraya, bir ağacın binlerce Euro'ya mal olduğu söylendi ve uzmanlarca, tefrişatla birlikte maliyetin 5 milyarı bulaçağı iddia edildi...

Şimdi bizim paralarımızla yapılan bu saraya harcananlarla, Maliye Bakanının söylediği en düşük maliyet üzerinden, ülkemizde neler yapılabileceğini görelim!³⁰⁶

KAÇ-AK SARAY NELERE BEDEL!

383.538 engellinin 1 yıllık maaşı ödenebilir (Üç ayda bir verilen ortalama 893 TL'lik engelli maaşından).
1.027.756 işçi istihdam edilebilir (Asgari ücretin işverene maliyeti olan 1.333 TL üzerinden).
1.370.000 emeklinin maaşı ödenebilir (Ortalama 1.000 TL'den, ki fazlasıyla iyimser).
391.429 öğretmenin maaşı ödenebilir (Ortalama 2.148 TL net, devlete maliyeti en çok 3.500 TL ile göreve başlayan).
4.566.666 öğrenciye kredi/burs verilebilir (Aylık 300 TL üzerinden).
137 hastane açılabilir (Tam teçhizatlı, 10 katlı bir hastane ortalama 10 Milyon TL).
1.370 okul yapılabilir (4 katlı, yine tam teçhizatlı, laboratuvar, saha, bahçe, yeşil alan vs.- 1.000.000 TL).
28 üniversite kurulabilir. (Her türlü bina, fakülte, donanımıyla ortalama 50 milyon TL.)
1.370 öğrenci yurdu kurulabilir. (Tüm donanımı ve her odada en fazla 2 öğrenci olmak üzere 1 Milyon TL.)
2.740 kadın sığınma evi açılabilir. (4-5 katlı, ortalama 20 kişilik bir sığınma evi 500.000 TL.)
456 km demiryolu ağı kurulabilir. (1 km yapımı ortalama 3 milyon TL.)
2.740 engelli ve yaşlı bakım merkezi açılabilir. (Tüm donanımıyla 500.000 TL.)
2.740 adet yaşam odası yapılabilir. (40 maden işçisinin sığınabileceği tam donanımlı yaşam odası 500.000 TL.)
68.500 km köy yolu yapılabilir. 1 köye ortalama 50 km yol gerektiği düşünülürse, bu 1.370 adet köy eder. (1 km maliyeti 20.000 TL olmak üzere.)
418.192 çiftçinin 1 yıllık tarım sigortası yapılabilir. (Aylık 273 TL'den, yıllık 3.276 TL)
27.400 hayvan barınağı açılabilir. (Tam donanımıyla 50.000 TL.)
274 milyon adet fidan dikilebilir. (En pahalısından bir fidan 5 TL.)
137 milyon adet zeytin ağacı dikilebilir. (En pahalısından tanesi 10 TL.)

306 Emre Kongar, "Bir Saray Nelere Bedel!", Cumhuriyet, 13 Aralık 2014, s. 3.

v) Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın (Ak Saray) 6 ayda doğalgazla ısıtma bedelinin 10 milyon lira olduğu açıkladı. Oda, Saray'ın ısınma maliyeti ile bir sezonda 75 bin kişilik nüfusa sahip Bayburt ilinin ısıtılabilceğini vurguladı!³⁰⁷

vi) Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Elektrik Mühendisleri Odası'nın açıklamasıyla sinema salonundan şöminelere, buhar banyolarından SPA'lara ve havuza kadar lüks bir mimari yapıya sahip 'Kaçak Saray' için 600 öğretmen maaşına bedel 400 bin avro tutarında halı sipariş edildiği, her biri bir işçi maaş ederinde altın varaklı kadehler alındığı, asansörlerin aylık bakımına 21 asgari ücretli işçinin bir yıllık maaşı karşılığı olan 200 bin lira ödendiği ortaya çıktı!³⁰⁸

vii) TMMOB Mimarlar Odası'na göre, Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın güvenlik maliyeti, sadece kamera, aktif cihazlar ve izleme üniteleriyle 50 milyon lirayı buluyor!³⁰⁹

viii) Mimarlar Odası Ankara Şubesi Başkanı Tezcan Karakuş Candan, sarayın bir yıllık temizlik giderinin 104 milyon TL olduğunu, bunun 650 öğrenci kapasiteli 2 bin okulun temizlik maliyetine denk geldiğini aktardı!³¹⁰

ix) Milli Savunma Bakanlığı için sipariş edilen ağır yük helikopterlerinden birinin Cumhurbaşkanlığı Sarayı'na tahsis edilmesi bekleniyor. Helikopterler tam teçhizatlı 55 asker taşıyabiliyor!³¹¹

Nihayet AKP Grup Başkanvekili Ahmet Aydın'ın, "Bu yapı kaçak değil, bu belgelerle de sabit. Bütün koruma kurullarından gerekli izinler alınmış. İnşaat başlangıcında yapı ruhsatı çıkarılmış. Koruma kurullarından da izinler alındığı için sit alanına da bir müdahale söz konusu değildir. Bu sarayın kaçaklığı yapı ruhsatından ve yapı kullanma izninden kaynaklanmıyor. Bu yapının kaçaklığı, birinci derecedeki sit alanının üçüncü dereceye dönüştürülmesi ve bunu iptal eden yargı kararını saymamanızdan kaynaklanıyor,"³¹² demesi bile "Saray"larının neden "Kaç-AK" olduğunu kanıtlarken; "İtibardan tasarruf olmaz," zihniyetinin Yunanistan'daki SYRIZA icraatından da ders çıkarması mümkün değildir.

"O ders de nedir" mi?

İdari Reformlar Bakanı Yorgos Katrugalos, 'To Vima' gazetesine yaptığı açıklamada, kabinedeki yeni bakanların devletin otomobillerine ihtiyacı olmadığını belirterek, hükümetin gereksiz ve masraflı bulunduğu bu araçları satarak para

307 "Her Gün Yeni Bir Keşif: Kaçak Saray'ın Doğalgazı, Bayburt'u Isıtabilir", Taraf, 15 Ocak 2015, s. 6.

308 Burcu Cansu, "Sarayın Bir Kadehi=İşçi Maaşı!", Birgün, 4 Aralık 2014, s. 6.

309 "Saray'ın Güvenliği İçin 50 Milyon TL", Hürriyet, 5 Şubat 2015... <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/28122657.asp>

310 "... 'Saltanat Sarayı'nın Temizliğine 104 Milyon", Cumhuriyet, 12 Şubat 2015, s. 7.

311 Barkın Şık, "Saray'a Uçan 'Kale'...", Cumhuriyet, 14 Ocak 2015, s. 5.

312 "AKP'den İtiraf Gibi Savunma", Cumhuriyet, 28 Kasım 2014, s. 5.

kazanmayı hedeflediğini kaydetti.

Başbakan Çıpras'ın Selanik plakalı bir otomobili bulunduğunu, diğer bakanların ise motosiklet ya da taksi ile gidip geldiklerini belirten Katrugalos, kendisinin ise “arada bir sorun çıkarsa da bununla gurur duyduğunu” belirttiği eski bir koleksiyonluk otomobili olduğunu söyledi.

İdari Reformlar Bakanlığınca satılması planlanan lüks makam araçları arasında, eski Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı PASOK lideri Evangelos Venizelos'un yeni aldığı 750 bin Avroluk lüks zırhlı aracın da bulunduğu ifade ediliyor.

Katrugalos, ayrıca tasarruf amacıyla işten çıkarılan 3 bin 500 kamu çalışanının yeniden işe alınacağını açıkladı.³¹³

Şimdi burada durup, belirtmem gerek: Gecekondulara barış için sarayları yıkmaya yan çizen “demokrasi oyunu” oynamayı, bunun aksesuarı olmayı reddediyoruz.

Sömürücülerin klikler arasındaki çatışmadan demokrasi çıkmazken; “hukuk devleti düzeni”, “bağımsız yargı” bunlar boş lakırdılardır...

Onların tümü Dario Bätancourt ile Marta Maria'nın, “Mafya yasadışı kapitalizm, kapitalizm de yasal mafyadır!”; Antonio Marchel'in, “Mafya devletin bilinçaltıdır”; Jean Paul Tardivel'in, “Günümüzde paraya, iktidar deniyor,” sapmalarını doğrulayan düzen içi iktidarcılardır!

Varılan nokta “istikrarlı istikrarsızlık” durumu olarak tanımlanabilirken; yaşanan bir “kaos ortamı”dır; bundan sonra her şey mümkündür!

Şimdi işçilerin gerçeklerle hesaplaşma zamanıdır!

III.3) KAYBEDECEK BİR ŞEYLERİ OLMAYANLARIN KAZANACAKLARI

Tam da bu tabloda Ergin Yıldızoğlu'nun, “Mao Zedong, bir keresinde, ‘Gök kubbenin altında kaos var, koşullar mükemmel’ demişti. Bugünlerde de gök kubbenin altında, kimi yerde kaos, kimi yerde belirsizlik var ama Mao'nun iyimserliğine pek rastlanmıyor, belki de bu kaosa bir düzen getirebilecek yeni bir öznenin yokluğundan... ‘Dünyanın varsayılan düzeninde’ bir şeyin bittiğine ilişkin bir sezgi yaygınlaşıyor. Ancak ‘Biten şey nedir?’, ‘Bir yenisi başlayacak mı?’, ‘Bu yeni neye benzeyecek?’ gibi sorulara cevap vermek henüz olanaklı değil,”³¹⁴ tespitine katılmak mümkün değildir!

Çünkü Pir Sultan Abdal'ın, “Bir hâlden bilmez cahile kul eyledi zaman bizi,” sözleriyle betimlenmesi mümkün olan bu tarihsel kesitte; “Nasıl”ın hâlini biliyoruz... Ancak onu “yaşanabilir” kılanın nasıl olacağımız, yani bugünde bi-

313 “Çıpras, Lüks Makam Araçlarını Satıyor”, Cumhuriyet, 3 Şubat 2015, s. 4.

314 Ergin Yıldızoğlu, “Gök Kubbenin Altında...”, Cumhuriyet, 9 Şubat 2015, s. 11.

çimlendirdiğimiz gelecek(imiz) olduğunu da göz ardı etmiyoruz...

Nâzım Hikmet'in, "yürümek iyiye, haklıya, doğruya/ dövüşmek yolunda iyinin, haklının, doğrunun/ zapt etmek iyiyi, haklıyı, doğruyu..." dizelerini yüksek sesle haykıracağımız yeni(lenen) yılda da, "Tarihe olan bir borcumuz da onu yeniden yazmaktır," Oscar Wilde'in işaret ettiği gibi...

Bundan kesinlikle şüphe duymadığımız için V. İ. Lenin'in, "Yaşasın şovenizme, bütün ülkelerin burjuvalarının yurtseverliğine karşı işçilerin enternasyonal kardeşliği!"; Emma Goldman'ın, "Milyonlarca insanın bir hiçlik gibi, başkalarına servet yığarken, bunun faturasını solgun, donuk ve perişan hâle gelmekle ödeyen etten kemikten makineler olmalarını talep eden şey, özel mülkiyettir," uyarılarını küpe ediyoruz kulağımıza Hicri İzgören'in, "Anahtar sözcük paylaşmaktır./ vermek ya da almak değil," notu eşliğinde...

Bilmiyor, anlamıyor değiliz; kolay olmadığını geleceğ(imiz)i biçimlendirerek beklemenin!

Hem de Nâzım Hikmet'in, "ve biz yine bir kış daha geçireceğiz:/ Büyük öfkemizin içinde/ ve mukaddes ümidimizin ateşinde ısınarak," dizelerini terennüm ederek...

Ancak "beklemek de bir uğraş./ hiçbir şey beklememek korkunç," demez miydi Cesare Pavese?

Hem "Bir çiçek duruyordu, orda, bir yerde,/ bir yanlışı düzeltircesine açmış;/ Gelmiş ta ağzımın kenarında/ konuşur durur," diye uyarmaz mıydı Cemal Süreya hepimizi...

O hâlde yine ve yeniden haykıracağız nerede ve nasıl olursak olalım:

E dip Cansever'ce, "hiçbir dilde söylenmemiş/ hiçbir dilde yazılmamış/ sözler ve şarkılar içindeyim";

Melih Cevdet Anday'ca, "yol öyle güzel ki, ölüm yokmuş gibi";

Cemal Süreya'ca, "sabahlarımızı renklere boyayacak insanlara ihtiyaç var şu dünyada";

Şeyh Bedreddin'ce, "hayatı ve dünyayı kendi küçük dünyaları ile sınırlı tutanlar bizi anlamazlar," diye hakkını vererek, gelecek, gelmesi kaçınılmaz güzellikler için...

Başka yolu yok bunun...

O hâlde biz: Orhan Veli Kanık'ın, "Açlıktan bahsediyorsun/ demek ki sen komünistsin";

Nâzım Hikmet'in, "ve nerde ölürsek ölelim// insanların en büyük davasını sevebildik/ -dövüştük onun uğruna-/ 'yaşadık'/ diyebiliriz";

Pablo Neruda'nın, "onlar ölmediler yok,/ ateş fitiller gibi:/ dimdik ayakta,/ barut ortasındalar!//doğan ulu günün ortasına bakın:/ bu topraktan güler ölüleri-

niz./ kalkık yumrukları titrer,/ buğdayın üstünde,/ bilesiniz,” dizelerindekiler...

Ingeborg Bachmann’ın, “Savaş, ilan edilmiyor artık,/ sürdürülüyor./ Sıradanlaştı inanılmaz olan,” dizeleriyle betimlediği olağanüstünü “olağan”laştıran zorbalıkla karşı karşıyalar!

Orhan Veli’nin, “siyah akar Zonguldak’ın deresi/ yüz karası değil, kömür karası/ böyle kazanılır ekmeğin parası” diye betimledikleri şimdi yeniden geleceği için mücadeleyi yükseltmek zorundadır...

Çünkü bilinmekte: Ancak böyle ulaşılabilecek, Vitezslav Nezval’ın ‘O Gün Geline’ dizelerindeki gelecek(imiz)e:

“portakalları yığacağım önüne senin, tepeleme,
şarapları yığacağım, etli börekleri, salamları.
elden geçireceğiz hepsini bir bir, unutamam diye
senin çektiğin acıları, benim gördüğüm işkenceleri.
sevgili işçi kadın, şapka yapan makine,
artık bu elbiseler kaçma diye sorma.
kumaşı dokudun, elbiseyi diktin ya, giyinmek de hakkın.
artık kunduracı da yürümeyecek yalnayak karda.
ipekli gömlekler uçuracak bizi rüzgârda kuş gibi.
lâfta kalacak sanma, taş çatlasa bunlar olacak.
bir kurtulalım hele tüm asalaklardan,
nasıl seveceğiz birbirimizi, şiirler okuya okuya!
çekip gidince soyguncular, bir başka dünya kuracağız.
yaşamak neymiş, yaşamak, sen o zaman gör bak!”

Evet yeni bir dünya için Vladimir Mayakovski’nin “köleler,/ başınızı dik tutun,/ belinizi doğrultun!” dizelerini haykırma zamanıdır!

Hem de;

i) “Facit ex curvo rectum, ex nigro album/ Eğrilikten doğruluk, siyahtan beyaz çıkar”;

ii) “Non omnia ad artem esse revocanda/ Her şey teoriye indirgenemez”;

iii) “Plus usus sine doctrina, quam citra usum doctrina valet/ Pratiksiz teoriden, teorisiz pratik daha değerli”;

iv) “Non est loquendum, sed gubernandum/ Konuşmak değil, hareket etmek lazım”;

v) “Facile dictu, difficile factu/ Söylemek kolay, yapmak zor”;

vi) “Res plus valent, quam verba/ İşler, sözlerden daha mühim”;

vii) “Ussus efficacissimus rerum omnium magister est/ Pratik her şeyin en iyi öğretmenidir”;

viii) “Verba docent, exempla trahunt/ Söz öğretir, örnek sürükler”;

ix) “Possunt quia posse videntur/ Yapabilirler çünkü yapabileceklerini düşünüyorlar,” uyarılarını bir an dahi unutup/ unutturmadan Karl Marx’ı aklımızdan çıkarmayalım.

Çünkü Marx işçi sınıfına, kapitalist sömürüyü ve işleyişi tüm çıplaklığı ile ortaya seren Kapital’i bırakmıştı. Ve yapıtlarında işçilerin zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri olmadığını, kazanacakları kocaman bir dünya olduğunu ilan etmişti...

15 Şubat 2015, Ankara.